

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Studijní program Genderová studia

„Mít sbalenou tašku, než to povím vlastním rodičům“: analýza žité zkušenosti vybrané skupiny LGBTQ migrantů_ek v ČR

“Having a packed bag before I tell it my own parents”: analysis of lived experience of a selected group of LGBTQ migrants in the Czech Republic

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Petra Ezzeddine, Ph.D.

Autor: Bc. Tereza Brunerová

Praha 2022

Poděkování

Primárně bych ráda poděkovala svým komunikačním partnerům_kám za jejich čas a ochotu podílet se na realizaci mého výzkumu, zejména pak za jejich odvahu a otevřenost sdílet se mnou mnohdy velmi citlivé a intimní životní zkušenosti, ale také za nově vzniklá přátelství, která si nyní budujeme.

Děkuji také vedoucí mé práce Mgr. Petře Ezzeddine, Ph.D. za poskytnutí motivace, cenných rad, podnětů, odborných konzultací a úsměvu na tváři, které mi v momentech psychického vyčerpání připomínaly, že mám věřit ve svou práci a neztrácet naději.

Mé díky patří i zbylým lidem, kteří mě obklopují. Všem mým nadřízeným a kolegyním v jedné i druhé práci, že byly tak tolerantní a nezahlcovaly mě úkoly, a mojí rodině, která mi držela palce po celou dobu psaní. Největší poděkování směřuje mému partnerovi za jeho trpělivost a pevné nervy, které mu pomohly ustát moje nervové výlevy, a děkuji mu i za ty všechny pro útěchu koupené kopečkové zmrzliny.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci „*Mít sbalenou tašku, než to povím vlastním rodičům*“: *analýza žité zkušenosti vybrané skupiny LGBTQ migrantů_ek v ČR* vypracovala samostatně. Dále prohlašuji, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

Tereza Brunerová

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá queer migrací v souvislosti s postavením LGBTQ migrantů_ek v České republice. Prostřednictvím feministického kvalitativního výzkumu založeného na hloubkových rozhovorech s vybranou skupinou osmi LGBTQ migrantů_ek žijících v ČR tato práce zkoumá, jak participující vyjednávají svou sexuální orientaci, genderovou identitu před, v průběhu i po procesu migrace. Cílem této práce je analýza jejich individuálních žitých zkušeností s queer migrací, tedy jakým způsobem definují a zvýznamňují svou specifickou pozici LGBTQ migranta_ky a konstruuji představy o svém společenském postavení v zemi původu i hostitelské zemi. V souvislosti s tímto tématem se práce snaží také podtrhnout potřebu vnímat migraci z intersekcionalní perspektivy, poukázat na specifické postavení LGBTQ migrantů_ek, upozornit na případné výzvy, kterým čelí na základě svého migračního statusu a sexuální orientace či genderové identity, a reflektovat podmínky pro LGBTQ osoby v jejich zemi původu v porovnání s Českou republikou a jejím LGBTQ (ne)přátelským prostředím.

Klíčová slova

queer, migrace, LGBTQ, sexuální orientace, genderová identita, nezisková organizace

Abstract

This diploma thesis deals with queer migration in connection with the position of LGBTQ migrants in the Czech Republic. Through feminist qualitative research based on in-depth interviews with a selected group of eight LGBTQ migrants living in the Czech Republic, this work examines how participants negotiate their sexual orientation, gender identity before, during and after the migration process. The aim of this work is to analyze their individual lived experiences with queer migration, i.e., how they define and highlight their specific position of LGBTQ migrants and construct ideas about their social status in the country of origin and the host country. In connection with this topic, the work also tries to underline the need to perceive migration from an intersectional perspective, to point out the specific position of LGBTQ migrants, to draw attention to possible challenges they face due to their migration status and sexual orientation or gender identity, and to reflect the LGBTQ conditions in their country of origin in compare with the Czech Republic and its LGBTQ (un)friendly environment.

Keywords

queer, migration, LGBTQ, sexual orientation, gender identity, non-government organization

Obsah

1.	ÚVOD	7
2.	TEORETICKÁ ČÁST	11
2.1.	Gender v migraci	11
2.2.	Queer migrace	16
2.2.1.	Definice pojmů	16
2.2.2.	Význam, příčiny a důvody queer migrace.....	20
2.3.	„Západní“ společnost a její přístup ke queer migraci.....	25
2.3.1.	Koncepty SOGI a produkce heteronormativity.....	26
2.3.2.	Výzvy, problémy a potenciální ochrana LGBTQ migrantů_ek	31
2.4.	Migrační politika ČR.....	34
2.4.1.	Zákon o azylu	35
2.4.2.	Falometrie jako metoda posuzování SOGI	37
2.5.	České NNO a téma queer migrace	39
3.	METODOLOGIE	43
3.1.	Cíle výzkumu.....	43
3.2.	Paradigma.....	43
3.3.	Feministické ukotvení.....	44
3.4.	Pozicionalita	46
3.5.	Metodologie výzkumu a jeho realizace	48
3.6.	Etika výzkumu	51
4.	ANALYTICKÁ ČÁST.....	53
4.1.	Medailonky komunikačních partnerů_ek	54
4.2.	Victims of its culture (don't).....	57
4.3.	Specifické vyjednávání identity	66
4.4.	„Holky jsou roztomilý, kluci jsou nechutný“	70
4.5.	Pocit dočasnosti a SOGI jako důvod migrace	74
4.6.	„Mít sbalenou tašku, než to povím vlastním rodičům“	76
4.7.	Realizace dvojího života	84
4.8.	Coming-out v ČR a jeho bariéry	87
4.9.	„Fakt jsem si to město zamilovala“	92
4.10.	Problematika dvojí stigmatizace.....	95
4.11.	Život v „mezisvětě“	100
5.	ZÁVĚR.....	112
	Seznam použitých zdrojů.....	115

Seznam zkratk

apod. ... a podobně

atd. ... a tak dále

FRA... Agentury EU pro základní práva

HRW... Human Rights Watch

ILGA... Mezinárodního sdružení leseb, homosexuálů, bisexuálů, transsexuálů a intersexuálů

IOM... Mezinárodní organizace pro migraci

LGBTQ... lesba, gay, bi, trans, queer

MVČR... Ministerstvo vnitra České republiky

např. ... například

NNO... nevládní nezisková organizace

SIMI... Sdružení pro integraci a migraci

SOGI... sexuální orientace, genderová identita

OSN... Organizace spojených národů

UNHCR... Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky

ÚVOD

Ve své diplomové práci se věnuji žitým zkušenostem vybrané skupiny LGBTQ migrantů_ek žijících v České republice, kteří_ré ve svých vyprávěních zvýznamňují specifické životní momenty a zkušenosti v kontextu sexuální orientace, genderové identity a migrace. Diplomová práce je tak primárně založena na narativních vyprávěních a jejím cílem je blíže **nahlédnout na reflexi queer migrace v České republice z pohledu LGBTQ migrantů_ek a analyzovat to, jakým způsobem konstruují svou identitu a společenskou pozici v kontextu migrace a sexuální orientace, genderové identity**. Tato práce zároveň místy odráží i výstupy ze čtyř mnou realizovaných polostrukturovaných rozhovorů s pracovníci vybraných českých nevládních neziskových organizací, které se věnují pomoci příchozím nebo LGBTQ osobám, mezi jejichž klienty_kami se vyskytují LGBTQ migranti_ky, nicméně pro detailnější analýzu těchto rozhovorů zde bohužel nezbylo dostatek prostoru.

V souvislosti s výše řečeným se práce snaží poukázat na potřebu vnímat migraci z intersekcionalní perspektivy, nikoliv však pouze výhradně z hlediska genderu, jak je tomu v migračních studiích zvykem, ale také dalších identifikovatelných kategorií, jako je právě sexuální orientace a genderová identita, jež je nedílnou součástí životních trajektorií těchto migrantů_ek a v menší či větší míře se promítá do jejich narativů. Domnívám se, že touto prací mohu své komunikační partnery_ky podpořit a dát jim hlas mezi příchozími, kterým doposud nebyla věnována příliš velká pozornost, a doufám, že se mi tak zároveň podaří dostat do popředí důležité, avšak zatím pomálu reflektované téma queer migrace, popřípadě téma LGBTQ migrantů_ek v České republice, které by se mohlo stát podnětem pro další akademické výzkumy či specifické projekty a aktivity příslušných českých NNO, jež z větší části tuto skupinu migrantů_ek vzhledem k neviditelnosti a chybějící reflexi problémů a výzev, kterým čelí nejen v zemi původu, ale po příchodu do hostitelské země, doposud vnímaly jako zanedbatelnou.

Téma queer migrace se začalo setkávat se zájmem na začátku 90. let, ani po dalších více než třiceti letech však neexistuje zastřešující pojem, který by queer migraci obsáhl v celé své komplexnosti. (Mole, 2021) Jako teoretické východisko mi tak slouží

Gordon-Murrayova (2009) teorie o queer migraci jako rozhodnutí o přemístění na základě sexuální orientace či genderové identity, která uznává queer migraci ve smyslu snahy o dosažení potřeb a tužeb výhradně ve vztahu neheterosexuálních identit a jejich realizace, tedy implikace sexuální orientace a genderové identity do procesu migrace a z ní vycházejících životních trajektorií. (ibid.) Vzhledem k tomu, že část mých komunikačních partnerů_ek zvýznamňovala sexuální orientaci a genderovou identitu jako jeden z vedlejších důvodů, nebo ji začala objevovat a uvědomovat si ji až po příchodu do ČR, za druhé teoretické východisko považuji queer migraci v pojetí Mola (2021), který rozšířil Gordon-Murrayovu teorii tak, aby se neeliminoval vztah migrace a sexuality pouze jedním směrem, proto popisuje dvousměrný proces, kdy nejenže sexualita může ovlivnit rozhodnutí migrovat, ale migrace může ovlivnit vyjádření a performování sexuality po příchodu do hostitelské země, aniž by byla primárním či vedlejším důvodem odchodu ze země původu. (Mole, 2021)

Výběr migrační tematiky souvisí s mou pozicí stážistky ve Sdružení pro integraci a migraci (SIMI), kde jsem nahlédla do oblasti genderu v migraci a seznámila jsem se s aktuálními tématy ve vztahu k migraci na teoretické úrovni i v praxi. Vzhledem k tomu, že jsem se pomoci nově příchozím v neziskovém sektoru chtěla věnovat i nadále, v rámci rozšíření svých znalostí jsem si během studií zapsala předmět Gender v migraci pod vedením doktorky Petry Ezzeddine, která pro SIMI sama operuje jakožto externí pracovnice. Paní doktorku jsem následně oslovila ohledně vedení mé diplomové práce a konzultovala s ní témata, která by v tomto směru mohla být něčím nová, přínosná a neokoukaná. A tak mě přivedla právě na téma queer migrace, jež se poslední půl rok stalo středem mého zájmu a ve kterém jsem se poctivě vzdělávala na základě vzniklých výzkumů a akademických článků ze zahraničí. Čím hlouběji jsem se do tématu dostávala, tím více mě zajímala situace LGBTQ migrantů_ek na našem území, jež je v podstatě nerefléktovaná a absentují zde jakékoliv výzkumy na toto téma. Mým hnacím motorem se tak stala především touha vnést na českou akademickou půdu poměrně nové, avšak zcela aktuální a adekvátní téma, které se věnuje průsečíku migrace a sexuální orientace, genderové identity jako významnému faktoru při konstrukci životních trajektorií konkrétních LGBTQ migrantů_ek a jejich vnímání reality.

Ačkoliv většina dosavadních výzkumů na téma queer migrace se vztahovala zpravidla k LGBTQ uprchlíkům_ícím a žadatelům_kám o azyl, ve své práci sdílím zkušenosti nejen dvou LGBTQ migrantů, kteří zde žádali o mezinárodní ochranu z důvodu SOGI, ale i LGBTQ expatů_ek, kteří_é získali_y vízum, popřípadě dočasný či trvalý pobyt na základě jejich studia a pracovního statusu. Z tohoto důvodu ve své práci využívám pojmu migrant_ka jakožto zastřešujícího pojmu pro všechny kategorie migrantů_ek a druhů migrace (Chavez, Luibheid, 2020), která v těchto případech byla zcela nebo z části ovlivněna jejich sexuální orientací a genderovou identitou. Zároveň v celé práci podle vzoru Valdové, Knotkové-Čapkové a Paclíkové (2010) a jejich příručky *Kultura genderově vyváženého vyjadřování* odmítám generické maskulinum a snažím se o využití genderově senzitivního jazyka, v tomto případě konkrétně explicitním označováním mužů a žen v rámci jedné skupiny tzv. rodovými protějšky, které oddělují podtržítkem _ , tedy např. migranti_ky. Jsem si vědoma toho, že text výše zmíněných autorek navrhuje proměňovat pořadí těchto rodů (ibid.), nicméně pro snadnější čtení a přehlednost této práce jsem až na několik výjimek uchovala rody v páru muž / žena.

Práce je rozdělena do tří částí včetně kapitol a podkapitol. V teoretické části představuji historický kontext genderu v migraci a jeho časovou proměnu, odbornou terminologii a hlavní pojmy týkající se tématu, prezentuji význam, příčiny a důvody queer migrace, dále kriticky hodnotím koncepty konstrukce SOGI ze strany západní¹ společnosti a její produkci heteronormativity, shrnuji zahraniční diskuse o potenciálních výzvách, problémech a útlaku v kontextu queer migrace a možné ochraně LGBTQ migrantů_ek, následně přecházím ke stručnému představení migrační politiky v ČR a reflexi queer migrace v rámci českých NNO pomáhajícím migrantům_kám nebo osobám ze spektra LGBTQ. Metodologická část práce obsahuje stanovení cílů mého výzkumu a výzkumných otázek, výběr paradigmatu a definice feministického uchopení výzkumu, metody výzkumu a jejich realizaci, přičemž nezapomínám ani na reflexi své pozicionality a etického kodexu. Ve stěžejní, analytické části následně představuji medailonky všech participantů_ek a svou analýzu rozhovorů s LGBTQ migranty_kami, které se týkaly tří tematických okruhů: života v zemi původu a (ne)vyjednávání identity na základě SOGI v rámci „ne-západní“

---

¹ Vysvětlení ukotvení definic Západu a užití tohoto pojmu viz. poznámka č. 9 v kapitole 2.3.

společnosti, důvodů a průběhů migrace a následně života v České republice a konstruování jejich pozice LGBTQ migranta_ky v české společnosti.

1. TEORETICKÁ ČÁST

2.1. Gender v migraci

Pronikání genderové optiky do migračních studií můžeme zpozorovat již na konci 70. a začátku 80. let 20. století. Počáteční genderová analýza vnímala tuto nově přidanou kategorii genderu v migraci jako statickou a biologicky danou, tedy na základě binárního rozlišení muže a ženy. Zprvu byl tento posun víceméně pozitivní, jelikož vědecké výzkumy do té doby svou pozornost věnovaly výhradně mužům, popřípadě jejich individuální zkušenosti vztahovaly na všechny migranty_ky bez rozdílu, nicméně aplikace feministických teorií zde vedla k výzkumu genderových rozdílů pouze na základě zjednodušeného přidání kategorie žen do studia migrace. (Nawyn, 2010) Od poloviny 80. let se v této oblasti problematizovala neviditelnost žen a zdůrazňovala se potřeba reflektovat nejen ženy jako takové, ale především vztahy mezi ženami a muži podléhající společenským normám a strukturám. Vývoj feministického myšlení v rámci tématu migrace popisuje například Simone Prodolliet (1999), jež identifikuje tři fáze genderového přístupu ve výzkumu migrace (Prodolliet, 1999, cit. dle Lutz, Amelina, 2021, s. 57): 1) zviditelnění migrantek, 2) zdůraznění migračních ženských zkušeností, 3) identifikace moci a dominance v genderových vztazích.

V průběhu let se ale začaly objevovat kritiky, které mimo jiné nesouhlasily s pojetím genderu v migraci jako ukazatelem nerovností pouze mezi jednoznačnými kategoriemi žena a muž. (Lewis, Naples, 2014) Podle Helmy Lutz (2010) tak první tři fáze vývoje genderového přístupu v migračních studiích odpovídaly spíše ženským studiím, avšak v 90. letech 20. století následovala skutečná aplikace genderu do migračních studií, což vedlo k odhalení genderových nerovností jako produktu uspořádání společnosti a rozlišování různorodých migračních zkušeností jedinců nejen s ohledem na jejich pohlaví, ale společenské postavení a konstruovanou identitu. (ibid., 2010) Obecně tak dnes v rámci genderového výzkumu nevěnujeme pozornost pouze rozdílům mezi ženami a muži, ale rozšiřujeme optiku genderu o kritiku mocenských struktur ve společnosti a vztahujeme pozornost na konkrétní marginalizované sociální skupiny a jejich subjektivní zkušenosti. Studium genderu tak zahrnuje ženský výzkum, mužský výzkum, i výzkum sexuality, přičemž tyto

aspekty v novodobém bádání mnohdy nefigurují samostatně, ale jsou dávány do významu s dalšími identitu ovlivňujícími faktory. (Kilden genderresearch, 2015) Katherine M. Donato a kolektiv (2006) například charakterizují současnou genderovou analýzu v migračních studiích jako nelimitovanou reflexi vlivu genderu na život migrantů_ek v kontextu jejich diferencovaných zkušeností. V dnešní době tak narůstá počet badatelů_ek, kteří_ré odolávají původnímu předpokladu migračních studií, že všechny migrující osoby jsou heterosexuální, a na základě feministických, genderových a queer teorií zkoumají způsoby překračování hranic jako něčeho, co je ovlivnitelné četnými aspekty včetně sexuální orientace či genderové identity. Stejně jako v textu od Rachel A. Lewis a Nancy A. Naples (2014) se ve své diplomové práci snažím analyzovat zkušenosti LGBTQ migrantů_ek a žadatelů_ek o azyl, kteří_ré přináší subjektivní, avšak neméně užitečný pohled na pohyb přes hranice, v rámci něhož tyto osoby podléhají heteronormativitě a genderovým stereotypům při procesu migrace a zároveň zakouší, jakým způsobem mohou být konkrétní společenské normy přijímány nebo naopak zpochybňovány. Právě genderový přístup a feministické smýšlení ve velké míře přispělo k současné podobě migračních studií a jejich reflexi vzájemného vztahu mezi konkrétními faktory ovlivňujícími proces migrace, tedy vnímání migrace a migrantů_ek z intersekcionalní perspektivy.

Intersekcionalní perspektiva se vyznačuje hledáním vzájemných, propojených faktorů, které způsobují mnohonásobné nerovnosti a rozdíly mezi konkrétními jedinci. (Lutz, Amelina, 2021) Původně se tento kriticko-politický koncept zaměřoval na vztahy mezi pohlavím – rasou – třídou, postupem času se vyvinul zájem o další kategorie společně formující specifické podoby útlaku, např. o sexualitu a genderovou identitu, etnicitu, náboženství, věk, tělesné postižení a další. (ibid.) O teorii intersekcionality jako první hovořila Kimberlé Crenshaw (1991), která upozorňovala na selhání feministických přístupů ve smyslu nedostatečné pozornosti diferenciaci identit uvnitř ženských skupin. Konkrétně reagovala na problematiku násilí na ženách, která se odvíjí nejen na základě pohlaví, ale dalších kategorií, tedy například s ohledem na rasu, jelikož ženy ne-bílé barvy pleti musí čelit sexismu i rasismu zároveň. (ibid.) Intersekční pohled tak umožnil vnímat konkrétní marginalizaci, útlak a diskriminaci jako lidskou zkušenost ovlivněnou ne jednou, ale více vzájemně na sebe působícími kategoriemi. Tyto kategorie následně utvářejí různorodé identity, které podléhají odlišným mocenským strukturám ve společnosti. (Křížková, Hašková,

2018) Pro vysvětlení vylučujících mechanismů, na kterých je společnost postavena, tak současné feministické badatelky a výzkumnice z různých humanitních oborů obvykle využívají této perspektivy, jež se podle Vivian May (2015) stala základem spravedlivého a efektivního feministického přístupu, perspektivy a kritiky. Intersekcionalní perspektiva nám tak nabízí komplexní řešení ve smyslu vnímání všech kategorií jako neoddělitelných, bez sebe navzájem neexistujících. (McCall, 2005) Zároveň ovšem nelze určit, které z těchto kategorií naši identitu definují více a které méně, proto by intersekcionalita měla zkoumat všechny na sebe současně působící kategorie. (The Combahee River Collective Statement, 1977) Zde ovšem narážíme také na její limity. Ve výzkumu není možné obsáhnout všechny kategorie a odhalit jejich role v utváření konkrétních identit, proto ve své práci intersekcionalitu vnímám jako analytický nástroj, který mi umožňuje pracovat s mnou předem zvolenými proměnnými a uvažovat o tom, jak se tyto kategorie vztahují k sobě navzájem. (Hancock, 2013) V mém případě jsou zkoumanou skupinou migranti_ky, kteří_ré zároveň mohou být identifikováni_y jako LGBTQ, tedy osoby s odlišnou sexuální orientací či identitou. Proto ve svém feministickém výzkumu aplikuji tzv. intrakategoriální přístup, který se soustřeďuje na konkrétní skupinu, jež je neviditelná uvnitř nějaké ucelenější kategorie (McCall, 2005) – v tomto případě na LGBTQ migrující osoby mezi všemi migranty_kami. Tyto dvě proměnné považuji za klíčové kategorie v rámci zodpovězení mnou položené otázky ohledně postavení LGBTQ migrantů_ek v České republice, zároveň však připomínám, že se v mém výzkumu mohou promítat i další kategorie ovlivňující životní zkušenosti konkrétního LGBTQ jedince a jeho postavení ve společnosti (např. rasa, etnicita, třídní postavení, věk), které má práce ne vždy plně reflektuje, jsou ovšem neméně důležité a zasloužily by si pozornost například v akademických pracích, které by snad chtěly na tento výzkum navázat.

Vliv feministického myšlení na oblast migračních studií a jejich genderové analýzy se stále rozšiřuje. V některých výzkumech věnujících pozornost LGBTQ migrantům_kám lze rozpoznat přítomnost myšlenek Judith Butler, která popírá existenci mužského nebo ženského pohledu na svět. Naopak, žádná přirozenost podle Butler neexistuje, jelikož identita každého jedince podléhá mocenským praktikám, které gender kulturně, historicky a sociálně proměňují. (Butler, 1988) Navazuje zde na Michaela Foucalta (1999), který upozorňoval na působení heteronormativní

společnosti a její konstrukce moci na utváření těl a vnitřní identity subjektů. Podle Butler (1999) gender vytváří předem dané kategorie, prostřednictvím nichž interpretujeme lidská těla a jejich sexualitu a genderovou identitu, přičemž tyto kategorie ve velké míře podléhají heterosexuálním normám. Tento společenský systém povinné heterosexuality je však sociálním konstruktem, který nedokáže zohlednit osoby, jejichž sexuální orientace či identita není koherentní, čímž z tohoto systému automaticky vypadávají. (ibid.) Proto po dlouhou dobu badatelé_ky z různých vědních oblastí přehlíželi_y osoby nad rámec institucionalizované heterosexuality a opomíjeli_y nové perspektivy založené na subjektivních identitách mezi hegemonními skupinami doposud nezpozorovaných, jako jsou například LGBTQ migranti_ky, kteří_ré se pozvolna začali_y stávat zájmem migračních studií až v 90. letech 20. století (Mole, 2021), jak už jsem zmínila výše.

Dnes se výzkumy zabývající se migrací pokouší rozbít binární uchopení migrantů_ek a aplikují nové teorie, které umožňují rekonstrukci vnímání mužských a ženských identit v procesu migrace. Jednou z nich je právě queer teorie, která v rámci tématu migrace kritizuje migrační politiky jednotlivých států, azylová řízení a konstrukci těl a genderových identit na hranicích, přičemž rozbíjí původní představu konceptu genderu ve smyslu binárního rozdělení na ženské a mužské chování. (Nawyn, 2010) Queer teorie v migračních studiích se zabývá heteronormativitou a jejím uchopením sexuálních orientací a genderových identit v kontextu nadnárodní migrace, které jsou ve výzkumech často přehlíženy nebo považovány za výjimečné důvody migrace, čímž se produkují heterosexuální a cis-gender normy ve společnosti. (Lutz, Amelina, 2021) Cílem současných feministických a queer studií v kontextu migrace je osvětlení „společenské kategorizace a mocenského efektu ve vztahu vzájemného propojení sexuality a genderu“ a odolávání „reprodukcí heterosexuálních představ o migrantech_kách“. (ibid., s. 66) Tomu, jakým způsobem se formuje heteronormativita na hranicích a jestli se LGBTQ migrantům_kám daří odolávat genderovým stereotypům, se kterými se setkávají před a v průběhu migrace, popřípadě jaké postavení mají jakožto LGBTQ osoby v České republice, se věnuje můj empirický výzkum, čímž rozšiřuje pole bádání věnující se právě migraci s ohledem na queer teorii a způsoby, jak tuto teorii badatelé_ky v rámci genderově citlivé perspektivy v migračních studiích využívají.

Například podle Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) je gender „ústředním bodem jakékoliv diskuse o příčinách a důsledcích migrace, ať už je tato migrace dobrovolná či nucená“. (IOM, 2022) Genderová perspektiva mimo jiné upozorňuje na to, že pohlaví, sexuální orientace a genderová identita jedince může ovlivnit jeho zkušenosti v každé fázi migračního procesu a činí tyto jedince zranitelné vůči mocenským praktikám, které reagují na to, zda se konkrétní osoba identifikuje jako žena nebo muž, nebo jestli má odlišnou sexuální orientaci či genderovou identitu. Proto je podle IOM zásadní, aby byly zohledňovány „genderově-specifické migrační trendy“, které umožní porozumění vzájemnému vztahu mezi genderem a migrací. (ibid.) Feministické myšlení, které se v této diplomové práci odráží, mi následně umožňuje reflektovat společensky dané genderové normy a stereotypy, které určité skupiny lidí včetně migrantů_ek ze sexuálních menšin ovlivňují v jednání a rozhodování o tom, kdo migruje, kam se migruje a na jak dlouho. (OCHA, 2022)

Pokud chci ve své práci pro zkoumání migrace a analýzu postavení LGBTQ migrantů_ek využívat feministických, genderových a queer teorií, musím zde také upozornit na koncept nucené migrace, se kterým tyto teorie často pracují. Migrační studia se podle Cihana Aydinera (2020) zabývají nucenou migrací v menší míře než je tomu u dobrovolné migrace, přičemž jedním z argumentů vysvětlujících snížený zájem o nucené migranty_ky je citlivost tohoto tématu a nestabilní postavení těchto migrujících osob v kontextu hostitelských zemích a azylového řízení. Mezi nucené migranty_ky se ovšem často řadí právě LGBTQ migranti_ky, kteří_ré nedobrovolně migrují na základě nepříznivé legislativy a anti-LGBTQ zákonů v zemích svého původu. (ibid.) Ačkoliv neexistují ucelené statistiky ohledně migrace z důvodu sexuální orientace a genderové identity, které by poukazovaly na rozšířenost a problematiku tohoto typu migrace, v posledních letech se čím dál více výzkumů věnuje tématice nucené migrace a zamýšlí se nad tím, jak ji podstoupit výše zmíněné genderové analýze v migračních studiích, která odhaluje sexuální orientaci a genderovou identitu jako jeden z důležitých aspektů ovlivňujících rozhodování nedobrovolně migrujícího jedince. (ibid.)

2.2. Queer migrace

2.2.1. Definice pojmů

Pro snazší orientaci a přehled názvosloví, které užívám v rámci své diplomové práce vztahující se k tématu queer migrace, níže představuji stěžejní pojmy, zkratky a jejich definice, které se objevují v následujících kapitolách teoretické části a mém výzkumu. Vzhledem k mnohočetným významům jednotlivých termínů zde u každého z nich vytyčuji jasný koncept a kriticky hodnotím jeho výběr. Zúžení těchto klíčových termínů na jasné definice nastaví mé práci jednotné uchopení jednotlivých konceptů, které zabrání jejich mylné interpretaci. V této práci tak využívám vybrané terminologie tak, jak dle kontextu uznávám za vhodné, a snažím se o co největší komplexnost, ovšem nutně musím upozornit na to, že ne vždy tak mohu obsáhnout význam těchto pojmů v jejich nejširším slova smyslu.

Queer

Ačkoliv se v některých výzkumech a vědeckých článcích může objevovat termín LGBT migrace, v této práci jsem se pro označení migrace u LGBTQ osob zvolila raději zastřešující pojem queer. Podle Mola (2021) tento pojem zahrnuje západní uchopení konceptů gay, lesba, bi a trans, zároveň však reflektuje další produkované koncepty ne-heterosexuálních orientací a ne-cisgenderových identit, které neodpovídají heteronormativnímu rámci západní společnosti. V souvislosti s migrací tak pojem queer může být chápán jako zohlednění LGBTQ osob v procesu migrace, ale i poukázání na to, jakým způsobem sexuální menšiny problematizují hegemonické pojetí sexuální orientace a genderové identity a jeho porozumění v kontextu migrace.

Ačkoliv zde slovo queer využívám jako užitečný nástroj pro vyjádření konkrétního typu migrace, který zdůrazňuje diferencovanost sexuálních menšin a jejich identit přesahující stereotypní západní definice LGBT, tento pojem může být značně problematický. S pojmem queer se vzhledem k minulosti mnohdy vážou negativní konotace, proto jej někteří příslušníci LGBT komunit dodnes neuznávají. Slovo queer se ovšem zároveň rozšířilo mezi aktivisty a došlo k jeho rekultivaci v pozitivním slova smyslu. V současnosti queer představuje novodobou inkluzi všech osob identifikujících se mimo heterosexuální a cisgender rámec, tedy reflektuje ty sexuální

menšiny, které dříve nebyly zahrnuty do definice LGBT, a tím pádem nabízí efektivní reprezentaci zkušeností konkrétních jedinců vyjadřujících odlišné sexuální orientace a genderové identity. (Collins, 2019) Vzhledem ke své historii, kdy slovo queer představovalo synonymum pro homosexuální osoby a následně se přeměnilo v hanlivé označení, je tento pojem kontroverzním tématem a pro některé LGBT osoby i výzkumníky_ice neuchopitelným konceptem mimo kontext gay a lesbických studií, což je využíváno jako častý argument v rámci kritiky přetvoření významu queer. Podle Susannah Cornwall (2011) by však novodobé pojetí pojmu queer mělo být považováno za pozitivní, posilující vyjádření identity osob nespádajících do normativního rámce a zároveň chápáno jako efektivní politické stanovisko, které proniká do heteronormativních struktur společnosti a napomáhá k jejich přetváření.

LGBTQ

Zkratka LGBTQ se může obměňovat podle kontextu, ve kterém je užívána, např. ve zúženém slova smyslu (LGB, LGBT) nebo naopak jako pojem rozšířený o další termíny (LGBTI, LGBTQAI). V této práci se jako zastřešující pojem pro migrující osoby identifikující se jako lesba, gay, bi, trans a queer objevuje zkratka LGBTQ, přičemž termín queer zde zastupuje všechny další možné varianty sexuálních orientací a genderových identit, které se definují nad rámec LGBT. (Amnesty International, 2022; Grinberg, 2019) Ačkoliv můj empirický výzkum nezahrnuje příslušníky_ice všech výše zmíněných kategorií, rozhodla jsem se v celé práci zachovat jednotnost a označovat tyto osoby jako LGBTQ, jelikož tuto charakteristiku vnímám jako možnost komplexního označení osob zasahující za heteronormativní rámce společnosti. Termín queer zde proto chápu jako přidanou hodnotu pro ty jedince, jenž se plně nebo částečně neztotožňují s definicemi LGBT, zároveň však čelí podobné diskriminaci a vyčlenění ze společnosti na základě vnímání a chápání své genderové identity.

Migrace/migrant_ka

Obecně se migrace definuje jednoduše jako pohyb osob z jednoho místa na druhé, přičemž „podle směru pohybu ven ze země či dovnitř rozeznáváme emigraci (vystěhovalectví) a imigraci (přistěhovalectví)“. (Mluvme spolu (o migraci), 2018-2019, nestránkováno) Podle Stephanie J. Nawyn (2010) je ovšem nutné vnímat migraci jako oboustranný proces, při kterém se zkušenost migranta_ky s opuštěním své rodné země mísí se zkušeností s příchodem do země hostitelské, proto by se tyto

dva pohyby neměly vnímat odděleně. Proto jsem se rozhodla v textu používat čistě termín migrace, nad kterým v kontextu této práce uvažuji jakožto o pohyb osob překračujících administrativní hranice státu, tedy jako o tzv. mezinárodní migraci². Zároveň, stejně jako například Cristian Valenzuela (2021) ve svém výzkumu o gay migrantech v Londýně, migraci nevnímám jednoduše jako pohyb z místa na místo, ale komplexní proces, do kterého zahrnuji například adaptaci na nové prostředí hostitelské země apod.

Pro vysvětlení pojmu migrant_ka využívám definice Eithne Luibheid a Karmy R. Chavez (2020), které tento termín používají k označení všech migrujících osob překračujících hranice nehledě na typ migrace. V této práci tak nazývám migranty_kami všechny migrující osoby bez rozlišení, ať už tyto osoby migrují nuceně nebo dobrovolně, stejně tak nehledě na jejich migrační status³, jelikož v životě většiny migrantů_ek „takové jednoznačné rozlišení nefunguje“. (ibid., s. 8) Tento koncept jsem si zvolila především pro jeho komplexnost, jelikož LGBTQ migranti_ky mnohdy zakouší odlišnou migrační zkušenost. Příčiny a důvody migrace, stejně jako překračování hranic a migrační proces v hostitelské zemi, se váže na jejich život v zemi původu, a jedná se tak o specifický, subjektivní kontext, v rámci kterého je migrace uskutečňována a následně také projednávána. (ibid.) Výše uvedená teorie mi tak umožní LGBTQ migranty_ky vnímat ze dvou různých pohledů – jako ucelenou skupinu, u níž sexuální orientace a genderová identita určitým způsobem ovlivňuje jejich identitu migranta_ky, zároveň mne ovšem nutí reflektovat odlišné migrační zkušenosti, kvůli kterým by jednotliví_é migranti_ky neměli_y být stavěni_y do jakékoliv hierarchie. Tato teorie se odráží v mé empirické části, jelikož komunikační partneři_ky tohoto výzkumu byli_y vybírání_y a selektování_y na základě jejich odlišné sexuální orientace či genderové identity, nikoliv s ohledem na způsob a typ migrace.

Sexuální orientace a genderová identita (SOGI)

Sexuální orientace a genderová identita jsou mnohočetně definované termíny, proto jsem se jejich význam rozhodla zúžit na stručné a jasné definice podle několika

---

² Migrace může být i vnitrostátní, tedy pohyb z místa na místo v rámci jednoho státu, avšak vnitrostátní migraci se tato práce nevěnuje.

³ Např. žadatelé_ky o azyl, migranti_ky s povolením dočasného pobytu atd.

mezinárodních dokumentů. Sexuální orientaci ve své práci chápu jako fyzickou či psychickou přitažlivost k jedné či více osobám, která nám umožňuje budovat vztahy s osobami druhého pohlaví, stejnopohlavní vztahy či vztahy s více pohlavími najednou. Sexuální orientace není vždy nutně o sexuální atraktivitě, ale o způsobu přitažlivosti jedince vůči dalším osobám na základě několika různých aspektů (např. citová náklonost, romantická přitažlivost), podle kterých se určuje heterosexuality, homosexualita, bisexualita, ale také například pansexualita či asexualita konkrétního jedince. (Rada Evropy, 2022; The Yogyakarta Principles, 2007) Pojem sexuální orientace tak v této práci úmyslně zahrnuje všechny orientace bez ohledu na typ přitažlivosti, která je zcela individuální a může se lišit u každého jedince.

Genderová identita je spojena s individuálním zakoušením genderu a sebepojetím daného jedince. Jde o chápání sebe sama jako muže, ženy, či nad rámec binárního pojetí pohlaví⁴. (The Yogyakarta Principles, 2007) Ačkoliv normativní společnost uchopuje gender na základě biologického pohlaví, prožívání naší genderové identity nemusí nutně odpovídat tomu, jak nás – a především náš fyzický vzhled – vnímají lidé v našem okolí. Genderová identita tak často podléhá společenským normám a institucím (včetně rodiny, školy apod.), které vyvíjí vědomý či nevědomý nátlak na daného jedince a očekávané chování založené na jeho genderu, což činí genderovou identitu proměnlivou. (Stanborough, 2020) Stejně jako výzkum Alexandra Dhoesta⁵ (2019) se tato práce zaměřuje na genderovou identitu diskutovanou výhradně v souvislosti se sexuální orientací a vzhledem ke zvolenému tématu se nevěnuje dalším teoriím rozšiřujícím genderovou identitu v rámci genderových studií a jiných humanitních či společenských věd (Křížová, 2001).

Jelikož se v textu k pojmu sexuální orientace a genderové identity vzhledem k mnou zvolenému tématu často vztahují, budu pro větší přehlednost tyto termíny označovat globálně rozšířeným akronymem SOGI⁶, jenž se objevuje v mezinárodních dokumentech, akčních plánech, příručkách, výročních zprávách a dalších textech vydávaných evropskými či světovými orgány a neziskovými organizacemi.

---

⁴ Např. osoby identifikující se jako gender-fluid, gender-queer, transgender, nebinární, gender non-conforming.

⁵ Výzkum prodiskutovává praxi při udělování azylu z důvodu SOGI migrantům_kám v Belgii.

⁶ SOGI v původním anglickém znění znamená ‚sexual orientation and gender identity‘, zkratka ovšem odpovídá i českému překladu.

2.2.2. Význam, příčiny a důvody queer migrace

V předešlé podkapitole jsem definovala jednotlivé pojmy a jejich významy, se kterými pracuje teoretická i empirická část mé práce. V následujících odstavcích bych se již ráda věnovala pojmu, který mě zajímá nejvíce. Představím zde několik možností uchopení queer migrace, následně rozeberu příčiny jejího vzniku v kontextu států s anti-LGBTQ zákony či LGBTQ nepřátelské společnosti a v závěrečné části této podkapitoly představím čtyři základní motivace, které vedou ke queer migraci.

Význam queer migrace

Ačkoliv v posledních dvaceti letech narostl zájem o teoretizaci a analýzu vztahu mezi migrací a sexuální orientací či genderovou identitou, jemuž se v současnosti věnuje stále více akademických článků a vědeckých výzkumů, doposud nevznikla ucelená definice pro výraz queer migrace. Jednou z možností je uchopení queer migrace jako migrace výhradně z důvodu SOGI, jiné pojetí naopak umožňuje badatelům mluvit o queer migraci jako o jakékoliv migraci, kterou uskutečnila LGBTQ osoba. (Mole, 2021)

Podle Mola (2021) je nutné tento typ migrace vnímat jako vícestranný, dynamický proces. Ačkoliv primárním důvodem queer migrace nemusí být vždy sexuální orientace nebo genderová identita, tyto aspekty lidské individuality mohou v migračním procesu sehrát důležitou roli při prožívání migrace a zkušeností ve specifických momentech, např. při překračování hranic, azylovém řízení nebo integraci migrantů_ky v hostitelské zemi. V případě, že LGBTQ osoba migruje z jiných důvodů, SOGI může být i přesto nepřímým, ale důležitým činitelem v rozhodování o přesunu do jiné země, jelikož emoční rozpoložení spojené se SOGI migrantů_ek může mnohdy převažovat například nad ekonomickými potřebami a stává se tak jedním z faktorů rozhodujících o jejich potřebě relokace. (ibid.) Podobný pohled nabízí i Gordon-Murray (2009), který queer migraci vymezuje jakožto přesídlování z důvodu SOGI, nebo prolínání tohoto důvodu s ekonomickými a studijními důvody motivujícími k migraci.

Příčiny queer migrace

Migrace z důvodu SOGI však ještě před několika desetiletími ani zdaleka nebyla samozřejmostí a evropské státy, ač pomalu, tento důvod postupně přijímají do svých legislativ. K přesnějšímu zformulování lidských práv došlo konkrétně roku 1948 v tzv. Všeobecné deklaraci lidských práv, jež byla schválena Organizací spojených národů (OSN) v reakci na odstrašující události během druhé světové války. (OSN Free & Equal, 2015) Bylo to vůbec poprvé, co byla lidská práva – ať už občanská, politická, ekonomická, sociální či kulturní – definována zákonem. Jejich dodržování bylo smluvně zaručeno jednotlivými státy prostřednictvím ratifikací mezinárodních smluv či dohod a jejich následným respektováním, popřípadě přijímáním vnitrostátních nařízení a plánů v souladu s mezinárodním lidským právem. Lidská práva, která se státy OSN zavázaly respektovat, uplatňovat a ochraňovat, zahrnují všechny lidské bytosti bez rozdílu, tzn. bez ohledu na pohlaví, sexuální orientaci, genderovou identitu a další aspekty lidské identity. (ibid.) Koneckonců to potvrzuje i vyjádření Úřadu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky⁷ (UNHCR), který mimo jiné v roce 2011 s odvoláním na usnesení Valného shromáždění 60/251 z března 2016, jež konstatovalo zodpovědnost UNHCR za ochranu a dodržování všech základních svobod a práv pro všechny lidské bytosti bez výjimky (OSN, 2011), vyjádřil vážné znepokojení „nad násilím a diskriminací ve všech oblastech světa páchaných na jedincích z důvodu jejich sexuální orientace či genderové identity“. (OSN, 2011, cit. dle Mole, 2021, s. 1). Tím byla podle Mola (2021) práva pro LGBTQ osoby konečně uznána jakožto „lidská práva na nejvyšší úrovni mezinárodní společnosti“. (ibid., s. 1) Tyto mezinárodní formulace směřují k tomu, že rozlišování a omezování práv konkrétních osob na základě jejich sexuální orientace či genderové identity, stejně jako na základě jejich pohlaví, rasy, etnicity, náboženství a dalších, je nezákonné a spadá pod neoprávněné důvody diskriminace v rámci lidských práv, přičemž toto stanovisko bylo opakovaně potvrzeno jednotlivými výbory OSN. (OSN Free & Equal, 2015)

Sílící povědomí o LGBTQ právech na globální úrovni a taktéž vliv celosvětových hnutí v průběhu posledních let výrazně zlepšil přístup společnosti a především státních legislativ vůči lidem ztotožňujících se s kategoriemi LGBTQ a přispěl k vyšší

---

⁷ Jeden z významných orgánů OSN, který dohlíží na dodržování lidských práv v globálním měřítku.

důslednosti při dodržování a ochraně jejich základních lidských práv. I přes nynější ‚universální‘ charakter tohoto práva však statistiky Mezinárodního sdružení leseb, homosexuálů, bisexuálů, transsexuálů a intersexuálů (ILGA) z března 2019 upozorňují na to, že homosexualitu kriminalizuje 70 ze 193 členských států OSN. (ILGA World, 2019, cit. dle Mole, 2021, s. 1) U většiny států se kriminalizace vztahuje pouze na stejnopohlavní vztahy, v devíti zemích se ale zákony zaměřují na genderově nekonformní osoby. (HRW, 2022) Tresty se odvíjejí od zákonů a definic, se kterými pracuje legislativa jednotlivých států, proto si pod nimi můžeme představit finanční pokuty, odnětí svobody na několik let až po doživotní vězení, fyzické tresty a v nejkrajnějším případě trest smrti, který ukládá Jemen, Saudská Arábie, Katar, Írán, Brunej a Mauritanie⁸. (ibid.) Tyto země můžeme pro větší přehlednost rozdělit na dvě skupiny, tedy země, ve kterých státní orgány aktivně pronásledují a stíhají osoby podezřelé nebo udané z důvodu sexuální orientace či genderové identity, druhou skupinu pak tvoří státy, kde zákony nejsou striktně dodržovány a vymáhány, ale přesto ovlivňují přístup k LGBTQ jedincům v dané společnosti a neumožňují kompletní a otevřené vyjádření jejich identity. (ibid.) K podobné situaci dochází i ve státech, které homosexualitu nekriminalizují, avšak nějakým způsobem omezují činnost LGBTQ hnutí a aktivistů vyjadřujících zájmy LGBTQ osob, například prostřednictvím tzv. *gay-propaganda* zákonů. Mezi tyto státy řadíme Rusko nebo Litvu, ve kterých je homosexualita legalizována, avšak vzhledem k nemožnosti jakékoliv propagace neheterosexuální orientace a ne-cis-genderových identit se LGBTQ komunita v těchto zemích stává neviditelnou. (HRW, 2022; ILGA, 2019, cit. dle Mole, 2021, s. 1) Podle Mola (2021) tak LGBTQ osoby ve své rodné zemi „často čelí marginalizaci, diskriminaci, nepřátelství a násilí“ (ibid., s. 1), což zapříčiňuje jejich rozhodnutí migrovat do Evropy, která se u LGBTQ migrantů_ek stala populární destinací pro získání větší svobody ve vyjádření jejich sexuální orientace či genderové identity.

Důvody queer migrace

Nepříznivé prostředí zemí zmíněných výše vede k migraci s cílem získání větší svobody a možnosti uplatňování základních lidských práv. Sexuální orientace nicméně nemusí být jediným faktorem, který ovlivňuje životní trajektorii LGBTQ migranta_ky a jeho_jí rozhodnutí o přesídlení. Ačkoliv v některých případech může

---

⁸ Organizace Human Rights Watch na svých stránkách publikovala přehledný seznam všech těchto států, včetně jejich zákonů, ustanovení a definic trestů. Více na: http://internap.hrw.org/features/features/lgbt_laws/

být SOGI primárním důvodem či podnětem pro přesídlení, málokdy se stává, že by byla důvodem jediným. K SOGI jakožto nedobrovolnému důvodu migrace se tak přidávají důvody další, například porušování lidských práv a pronásledování, politika, válka či environmentální katastrofy, které se zároveň mohou mísit s důvody dobrovolnými, jako je migrace za studiem, prací nebo reunifikace rodiny. (Mluvme spolu (o migraci), 2019)

At' už SOGI hraje při rozhodování zásadní roli nebo ve větší či menší míře podtrhuje další důvody, proč daná osoba migruje, tento důvod zahrnuje několik dalších aspektů, které mohou mít pro LGBTQ migranta_ku různou váhu. Pro lepší přehlednost v tématu a pochopení LGBTQ migrantů_ek a jejich motivace, která vede, at' už z části nebo primárně, k migraci kvůli sexuální orientaci a genderové identitě, Gordon-Murray (2009) identifikoval tři základní typy queer migrace (Gorman-Murray, 2009, cit. dle Mole, 2021, s. 4):

Coming-out migrace: Vztahuje se na ty LGBTQ osoby, které z nějakého důvodu nejsou schopny ve své rodné zemi či městě vyjádřit svou sexuální orientaci nebo genderovou identitu. Nechtějí nebo nejsou připraveny na to, aby se o jejich SOGI dozvěděla rodina, přátelé a další, zároveň však touží po objevování své neheteronormativní identity a naplňování svých tužeb. Proto volí cestu coming-out migrace, tedy relokace, která snižuje riziko odhalení SOGI. LGBTQ migranti_ky, kteří_ré migrují pro možnost coming-outu, tak migrují s cílem svůj coming-out prožít svobodně a beze strachu, že by se o tom mohlo dozvědět jejich blízké okolí.

Gravitační migrace: Jedná se o situaci, kdy má dotyčná osoba za sebou svůj coming-out, avšak v jejím dosahu neexistuje žádná LGBTQ komunita. Přestože v těchto případech můžou být migranti_ky akceptováni_y svým okolím, nemají kolem sebe jiné queer osoby, se kterými by mohli_y navazovat jak přátelské, tak milostné vztahy. Z toho důvodu tak migrují do míst, kde mají větší šanci poznat další podobně smýšlející jedince, získat kontakty, sdílet s nimi životní zkušenosti, navazovat nové vztahy a začlenit se do tamější LGBTQ komunity, která by jim umožnila naplno a svobodně vyjádřit SOGI a potřeby s ní spojené.

Vztahová migrace: Jedinci, kteří se rozhodnou pro vztahovou migraci, se relokují na základě jejich vztahu s druhou osobou a následují ji do její země původu, nebo migrují společně do jiné hostitelské země. Výběr se často odvíjí od migrační politiky konkrétní země a jejího přístupu k migraci z důvodu stejnopohlavního partnerství, popřípadě od státní legislativy vůči LGBTQ osobám jako takové.

K těmto třem motivům Mole (2021) přidává ještě čtvrtý, ovšem neméně důležitý důvod, tedy migraci z důvodu dosažení občanských práv. LGBTQ migranti_ky mohou v zemi původu čelit porušování lidských práv a svobod ve smyslu diskriminace, perzekucí, verbálního či fyzického násilí a v nejkrajnějším případě dokonce i trestu smrti. Jedinci s odlišnou sexuální orientací či genderovou identitou tak migrují do zemí, ve kterých jim bude umožněno využívat svých práv v částečné nebo celé jejich šíři, čímž má Mole na mysli například možnost uzavření stejnopohlavního sňatku či jinou antidiskriminační státní legislativu. (ibid.)

2.3. „Západní“ společnost a její přístup ke queer migraci

Přestože v posledních letech byly LGBTQ osoby v rámci migrace a azylových procesů do jisté míry zohledňovány, na současné postavení LGBTQ migrantů_ek a způsobu, jak je k nim přistupováno ze stran konkrétních evropských států, státních migračních politik, institucí a jejich zaměstnanců_kyň, ale i běžné společnosti, nesmíme zapomínat nahlížet kriticky. Pozitivním posunem je začlenění těchto specifických jedinců do oficiálních legislativ, které umožňují vnímat LGBTQ migraci nebo žádosti o azyl z důvodu SOGI jako legitimní důvod, proč by chtěl LGBTQ jedinec opustit svou rodnou zemi a migrovat tam, kde mu bude umožněno uplatňovat svá základní lidská práva tak, jak by mu vyhovovalo. Státní i nestátní orgány, které se zabývají agendou migrace či mají azylová řízení na starost, se však mnohdy vztahují k sexuální orientaci a genderové identitě v kontextu znalostí a definic Západu⁹. Ty vychází z „heteronormativity, binárního smýšlení a monosexismu, které následně produkují prezentace koherentní populace založené na esencialistických hodnotách (jako muž, žena, heterosexuálové, gayové, lesby)“. (Klesse, 2021, s. 126) Z toho důvodu se LGBTQ migranti_ky ne vždy v rámci své migrace, tedy při vstupu do hostitelské země, azylovém procesu nebo integraci do dané společnosti cítí bezpečně.

V této kapitole se věnuji západním konceptům SOGI konstruujícím specifická očekávání při udělování azylu a jiné práci s LGBTQ osobami, tedy čím by se měl_a takový_á „správný_á“ migrant_ka vyznačovat, aby splňoval_a základní představy Západu o sexuální orientaci a genderové identitě. Text v těchto podkapitolách se zajímá o zachycení případné heteronormativity na hranicích a jejího vyjednávání mezi institucionálními pracovníky_icemi a migranty_kami, přijímání genderových stereotypů a norem, nebo naopak jejich odmítání a vyvracení. Dále zde reflektuji, jakým způsobem se v rámci azylového řízení a potenciálních stereotypních představ o LGBTQ osobě dokazuje SOGI u LGBTQ migrantů_ek a jak jsou tyto důkazy posuzovány. V návaznosti na poskytování těchto důkazů a jejich vyhodnocování se v poslední části této kapitoly věnuji potenciálním výzvám a ochraně LGBTQ osob,

---

⁹ Západní společností jsou zde myšleny společnosti historicky a kulturně odkazující na dědictví západní Evropy, její vazby na řecko-římskou společnost, křesťanství a osvícenství; viz Fox (2018). Tento termín ve své práci užívám pro přehledné odlišení západních zemí od zemí, ze kterých primárně migrují LGBTQ migranti_ky a sami_y svou migraci definují jakožto migraci na Západ.

kteře mohou bŷt v rámci své migrace vystavěny citlivým momentům v souvislosti s ochranou soukromí a svobodného vyjadřeni SOGI dle své potřeby. Proto jıř některé státy ve spoluprací s tamejřimi neziskovými organizacemi vytvarı návody, přırueky a doporučení, jak pro tyto jedince vytvořit vyhovující ‚safe space‘, tedy prostředí ochraňující potřebné skupiny ˇci jedince rovnocenne a bez výjimky.

2.3.1. Koncepty SOGI a produkce heteronormativity

Jedním z významných témat, o kterých je potřeba v souvislosti se specifickým západním pojetí SOGI hovořit, je předevřım jeho podlehnutí rasistickému diskurzu jednotlivých evropských států. Napřıklad Klesse (2021) upozorňuje, že USA a státy západní Evropy samy sebe vnímají jako bezpecne místo a mají sklony demonizovat rodné země muslimských migrantu_ek ˇci migrantu_ek ze třetıch zemı¹⁰ obecně, které se jeví jako nepřatelske a nerespektující vůči tamejřı LGBTQ menřine. LGBTQ migrant_ka je tak povařovan_a za tzv. *victim-of-its-culture*, tedy jako utlačovaná osoba, která potřebuje záchranu před netolerantní ne-západní společností, i kdyř životní trajektorie těchto migrantu_ek jsou mnohdy složitejřı a sahaı za rámec jednoduchého uchopení SOGI a jejich řıtych zkuřenostı. (Giametta, 2017) Tento postoj západní společnost nasledne očekává od LGBTQ osob migrujících z těchto zemí, u kterých jsou mnohdy předpokladany zkuřenosti, popřıpade důkazy těchto zkuřenostı potvrzující a podtrhující urgentnost nebezpecı, které hrozí těmto osobám v zemi původu s ohledem na jejich SOGI. Pokud LGBTQ migranti_ky nesplnujı představu oběti nebo se s touto rolí ztotořnovat nechtějí, v oıcıh jednotlivých státu pak mohou být povařovani_y za ‚faleřne migranty‘, popřıpade jim jsou odpírána práva v souvislosti s queer migrací. (Klesse, 2021) V jiném přıpade tento přístup podtrhující odliřnosti konkrétních kultur vede nejen k rasismu mezi jednotlivými státy, ale i přısluřnıky_icemi stejně národnosti nebo etnika, kterı_re svým způsobem tuto demonizaci od hostitelských zemí přebırajı a – ať uř umyslne nebo neumyslne – se distancují od země svého původu jakořto oběti tamejřı společnosti a kultury. (ibid.)

---

¹⁰ Pro vetřı přehlednost ve své práci uřıvam pro ne-evropské kontinenty zastřeřujıcı pojem ‚třetı země‘, jelikoř s tímto pojmem pracuje vetřına výzkumů a dalřıch materiálů, ze kterých ˇerpam teorii, nicméně bych ráda zdůraznila, že jsem si vědomo problematičnosti tohoto pojmu jakořto politicky nekorektního a silne hierarchizovaného; více o problematice v Mohanty (2008).

Ačkoliv se v případě zmíněném výše Západ vnímá jako ten osvícený, pokud jde o práva menšin, podle Fox (2018) to paradoxně byly právě evropské země, které v rámci europeizace a kolonizace třetích zemí začaly utvářet společensko-politické podmínky vedoucí „k pronásledování menšin pod záštitou náboženství a morálky“. (ibid., s. 12) Západní společnost, která se do jisté míry právem cítila vyspělá, tak před-koloniální praktiky související s odlišnou SOGI, které do té doby nebyly normou, ale nevystupovaly ani proti ní, přetvořily na deviantní chování prostřednictvím vytvoření nových společenských pravidel, norem a morálních hodnot. (ibid.) V souvislosti se zavedením těchto morálních kodexů, které se začaly vpisovat i do ne-západních společností, tak moderní západní společnost v boji za práva LGBTQ osob odkazuje na nepřátelské, anti-LGBTQ smýšlející třetí země, kdy je kladena vina na tamější kulturu, společnost nebo stát jako takový, aniž by evropské státy přihlédly ke skutečným kořenům společenského a politického nepřátelství vůči odlišné SOGI a komplikovaným důvodům, proč tyto země případně nejsou schopny sexuální menšiny akceptovat. (ibid.) Vysvětlení přitom není složité, jelikož vyloučení LGBTQ jedinců ze společnosti ve třetích zemích se pod tlakem evropského myšlení zakořenilo do té míry, že tato přesvědčení přejala jako nedílnou součást svého myšlení a kultury, takže ve chvíli, kdy se západní společnost opět posunula a začala s prosazováním práv sexuálních menšin, tedy doslova „nejprve vytvořila a exportovala homofobii, ale o několik set let později obrátila svou ideologii a začala se pokoušet šířit LGBTQ práva“ (ibid., s. 26), zbytek světa už jednoduše tyto snahy přijmout odmítal.

V některých z těchto výše zmíněných ne-západních zemích tak za odlišnou sexuální orientaci či genderovou identitu nehrozí pouze legislativní perzekuce, ale společenské odsouzení, přičemž to v některých případech může být mnohem závažnější než státní legislativa jako taková. To však ještě nutně neznamená, že se v rámci migračního procesu daného jedince zemi původu snaží všechny hostitelské země démonizovat. V některých případech jsou naopak azylové žádosti z důvodu SOGI zamítány s argumentem o jakési neviditelnosti a dodržování diskrétnosti. (Klesse, 2021) Ačkoliv řada zemí, mezi nimiž je i Česká republika, představu, že se LGBTQ migranti_ky mohou vrátit do země původu a být diskrétní ohledně své SOGI, zcela odmítá, některé země žádosti z důvodu SOGI vytrvale zamítají. (Lewis, 2014) Jejich argumentem je, že osoby žádající o azyl z důvodu SOGI by nemusely migrovat, pokud by svou sexuální orientaci a genderovou identitu tajily a přijaly sociální role,

kteře společnost v zemi původu očekává, bez ohledu na jejich vlastní potřeby a vyjádření, čímž by nedošlo k jejich odhalení. V takovém případě by podle zdůvodnění zamítnutí některých žádostí o azyl na základě SOGI nehrozila žádná perzekuce a dotyčný_á by mohl_a pokračovat ve svém životě v zemi původu bez ohrožení na životě, avšak za cenu ukřívání své skutečné identity. (Klesse, 2021) Tento nezdravý přístup podkopávající právo na sebevyjádření a popírající základní lidskou svobodu mohou přejímat i LGBTQ migranti_ky, u kterých se alespoň v jednom určitém období života často objevuje smíření s jejich vylučujícím postavením LGBTQ osoby v dané společnosti, snaha potlačení této identity a upřednostňování žití druhého života v tajnosti před coming outem v rámci své rodiny, kruhu přátel i celé společnosti.

Ačkoliv jde tento postoj proti směrnici OSN o uprchlících, které „trvají na tom, že analýza pronásledování na základě sexuální orientace nebo genderové identity by měla být provedena bez odkazu na koncept diskrétnosti“ (Lewis, 2014, nestránkováno), západní koncepty SOGI podporují rozdělení migrantů_ek na ty, kteří_ré jsou otevření_é, a naopak zase ty, kteří_ré se rozhodli_y zůstat diskrétní. Migranti_ky, kteří_ré drželi_y svou SOGI ve své zemi původu v tajnosti, však v očích státních úředníků působí nedůvěryhodně, jelikož neodpovídají západním představám o LGBTQ osobách, tudíž v rukou ani nedrží důkazy, kterými by svoji případnou žádost o azyl na základě SOGI mohli_y doložit. To, že dotyčné osoby ve své zemi původu nežily otevřeně, pak v procesu rozhodování o poskytnutí azylu může být považováno za dobrovolné rozhodnutí, nikoliv za rozhodnutí ze strachu z pronásledování nebo předsudků tamější společnosti, které neumožňují svobodné vyjádření sexuální orientace a genderové identity. (Lewis, 2014) Na rozdíl od jiných žadatelů_ek o mezinárodní ochranu se od LGBTQ migrantů_ek očekává, že „se budou přizpůsobovat západním stereotypům mužského homosexuálního chování, které je založené na viditelnosti a sdílení své identity ve veřejném prostoru “tak, aby byli_y považováni_y za vhodné kandidáty_ky pro poskytnutí mezinárodní ochrany“ (Lewis, 2014, nestránkováno), ačkoliv v kvalifikačních směrnících, jak posuzovat žádosti o azyl, je stanoveno, že pokud dotyčný_á nemůže poskytnout důkazy o své SOGI v podobě listin potvrzujících zatýkácí rozkazy, soudních rozhodnutí, fotografií či lékařských zpráv o fyzických zraněních, stížností státním institucím, potvrzení o účasti v LGBTQ hnutích, článků a zpráv o situaci LGBTQ osob v zemi původu, tato osoba má nezpochybnitelné právo, aby byl posudek vyhodnocován individuálně, na

základě osobní výpovědi a v porovnání s poskytnutými informacemi o zemi původu. (Mrázová, 2018) Další kritický pohled na požadavky západní společnosti při úsilí migranta_ky dokazovat svá LGBTQ práva nám nabízí i Eithne Luibheid (2020), podle níž stát vyžaduje, „aby byl člověk čitelný v rámci specifických právních a společenských norem sexuality a pohlaví, které stanovili ti, co mají moc, a které reprodukují koloniální, rasovou a třídní logiku. V důsledku toho je mnoho migrantů_ek (...) zbaveno svých práv v rámci procesu, který tvrdí, že tato práva prosazuje“, přičemž „tento proces často produkuje [představu] odlišnosti třetího světa, zaostalosti a LGBTQ osob a žen, kteří_ré jsou trpícími oběťmi volajícími po záchraně“. (Luibheid, 2020, s. 23)

To mě dovádí k dalšímu tvrzení, že evropské státy nejsou schopny dostatečně vnímat diverzitu kontextů, které se na tuto specifickou skupinu migrujících vztahují, čímž je myšleno například náboženské, kulturní, společenské či ekonomické prostředí ovlivňující menšiny s odlišnou sexuální orientací a to, jakou podobu na sebe v těchto kontextech přebírají. (Güler, Shevtsova, Venturi, 2018) Evropské státy a jejich stereotypní představy o chování LGBTQ migrantů_ek přehlížejí nebo nedokážou porozumět individuálním zkušenostem každé LGBTQ migrující osoby, která svou identitu prožívá v souladu s reakcemi jejího okolí. Pokud zde mluvíme o nenaplnění představ, které jsou od této skupiny migrantů_ek očekávány, je tím myšlen například heterosexuální vztah, manželství, přítomnost dětí nebo pozdní odhalení SOGI, které automaticky v očích úřadů snižují věrohodnost daného jedince a jeho odlišné SOGI, i když v kontextu společnosti, v rámci které se daný jedinec realizoval, právě sexuální orientace a genderová identita představovala důvod, proč by jedinec svou skutečnou identitu nuceně skrýval. (Mrázová, 2018) Kromě těchto problémových představ zde můžeme zmínit i několik dalších stereotypů, které podporují západní generalizované pojetí toho, co znamená „být lesbou“ a „být gayem“. U žádostí o mezinárodní ochranu z důvodu SOGI může být přihlíženo k tomu, jestli je žadatel_ka sexuálně aktivní, jaký má fyzický vzhled, jak se obléká, jak se chová, gestikuluje a jakým dalším způsobem vyjadřuje svoji sexualitu. Úřady, státní instituce a organizace se pak v některých případech spoléhají na tyto pro ně „určující“ signály, aniž by reflektovaly, že každý LGBTQ migrant_ka se nechová podle stereotypních představ a jeho_jí prožívání se v zásadě neshoduje s prožíváním a sebeidentifikací u jiných LGBTQ migrantů_ek. (ibid.) Proto by západní koncepty SOGI měly uvážít specifické, individuální prožívání

u každého z jedinců, kteří přijímají různé způsoby a strategie, jak svou sexuální orientaci či genderovou identitu v zemi původu realizovat či naopak popírat. Ne každý LGBTQ migrant_ka se nutně musí cítit pohodlně, pokud dojde na téma jejich SOGI, necítí potřebu se jako LGBTQ osoba otevřeně identifikovat, není schopný_á mluvit o procesu sebeuvědomování nebo této části své identity nepřikládá primární váhu. Může se tak snadno stát, že LGBTQ migrant_ka z arabské, africké, asijské i východní společnosti nebude odpovídat prožívání a chování, které očekávají evropské instituce, úřady a organizace hostitelské země, které udržují vizi stereotypního gaye, lesby, bi, trans a queer osoby. (Güler, Shevtsova, Venturi, 2018)

Zároveň jsou vzhledem k produkované heteronormativitě na hranicích podle Klesse (2021) uvnitř uskupení LGBTQ migrantů_ek další specifické skupiny, které jsou znevýhodňovány více než jiné. Hovoří zejména o lesbických, bisexuálních či queer osobách, které mají (z biologického hlediska) ženské pohlaví. Vzhledem k tomu, že společnost podporuje a reprodukuje určité genderové reprezentace mužských a ženských rolích ve společnosti, v případě gay migrantů mohou být tyto sociální role a požadavky na ně naplňovány lépe než v případě těchto specifických skupin žen. Právě ty ne nutně odpovídají genderované normě, kdy se od ženy očekává vstup do manželství a následná reprodukce, péče o domácnost, rodinu apod. Vzhledem k absenci výzkumů věnujících se LGBTQ migrantkám však nevíme, jaké jsou zkušenosti, přání a požadavky těchto žen, které hostitelské země vnímají jakožto ženy vystupující z lineární a konzistentní identity a které mohou být vystaveny specifickým formám diskriminace či násilí. (Klesse, 2021) To, jak je k LGBTQ migrantům_kám přistupováno a jaké postavení zaujímají v hostitelské společnosti, však není určováno pouze sexuální orientací, genderovou identitou, ani jejich biologickým pohlavím. V rámci heteronormativního diskurzu je společnost strukturována podle sexuálních a genderových norem, které – ačkoliv se proměňují v čase a místě – opisují patriarchální uspořádání společnosti, které podporuje „dominantní rasové, etnické, ekonomické a koloniální zájmy“ (Luibheid, 2020, s. 20) a taktéž strukturuje veřejné mínění a vztahy ve společnosti. Kromě SOGI tak identitu LGBTQ migrantů_ek ovlivňují další společenské kategorie včetně rasy, etnicity a národnosti. LGBTQ migranti_ky se tak často neztotožňují ani s LGBTQ komunitou hostitelské země, ani s komunitou migrantů_ek, jelikož LGBTQ aktivisté v boji za svá práva často používají argumentaci „založenou na jejich (...) občanství, které LGBTQ

migranti_ky nemají“, a migranti_ky v hostitelských zemích naopak mohou požadovat práva „kvůli rodinným a morálním hodnotám, které však LGBTQ migranti_ky údajně kulturně znehodnocují“. (Chavez, 2013, s. 9) Podle Karmy R. Chavez (2013) se tak LGBTQ migrant_ka stává tzv. bytostně koaličním subjektem, jehož identitu vyjednávanou v rámci patriarchálního mocenského systému považuje za multiplicitní. Přítomnost dynamické identity, která odráží individuální zkušenosti konkrétního jedince s procesem migrace a životem jakožto osoby s odlišnou SOGI, odhaluje nutnost koaličního myšlení a uvažování ve smyslu porozumění složitým životním trajektoriím, kterými se LGBTQ migranti_ky vyznačují, přičemž tak připravují půdu pro nové queer migrační politiky. (ibid.)

2.3.2. Výzvy, problémy a potenciální ochrana LGBTQ migrantů_ek

V rámci uvědomění individuálního prožívání LGBTQ migrantů_ek, jejich zkušeností a potřeb se v posledních letech objevuje tendence utvářet nové queer migrační politiky, o kterých jsem se již zmínila výše. Snahy o začlenění LGBTQ migrantů_ek do obecnějších migračních politik se aktuálně projevují například v Akčním plánu EU pro integraci a začleňování na období 2021-2027¹¹ nebo Strategii EU pro rovnost LGBTIQI na období 2020–2025¹², které uznávají „mnohorozměrnou povahu diskriminace a specifické výzvy vyplývající z průniku mezi LGBTIQI+ a migrací“, mají podpořit „začleňování [LGBTQ migrantů_ek] a upozornit na průnik mezi statutem migranta_ky a dalšími faktory diskriminace, jako je právě genderová identita nebo sexuální orientace“. (Policies and challenges to promote the inclusion and participation of LGBTIQ+ migrants, 2021, nestránkováno) Průzkum Agentury EU pro základní práva (FRA) publikovaný v roce 2020 navíc ukázal, že LGBTQ osoby žijící v EU čelí diskriminaci v různých oblastech, jako je například bydlení, zdravotní péče a zaměstnání, zároveň také většina respondentů_ek uvedla, že během svého života zažila obtěžování, verbální nebo fyzické násilí, a to nejen z důvodu své SOGI – u 40 % respondentů_ek se vyskytovala diskriminace na základě jejich rasového a etnického původu či přistěhovaleckého statusu. (ibid.) Vzhledem k tomu, že LGBTQ migranti_ky mohou být vzhledem ke svému původu a SOGI vystaveni_y

---

¹¹ https://ec.europa.eu/home-affairs/system/files_en?file=2020-11/action_plan_on_integration_and_inclusion_2021-2027.pdf

¹² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0698>

homofobii, rasismu, xenofobii a dalším formám nenávisti, státní orgány, instituce a neziskové organizace začínají reflektovat speciální přístupy, jak v rámci procesu migrace a následné integrace do hostitelské společnosti mají s LGBTQ migranty_kami zacházet.

Podle publikace *Migration and Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex (LGBTI) People* (2016) od Mezinárodní organizace pro migraci (IOM), která se v rámci své činnosti snaží mezi jinými migranty_kami mapovat i skupinu migrujících osob s odlišnou SOGI, je významným problémem především nedostatek povědomí o tématu queer migrace jako takovém. S ohledem na projednávané téma IOM vyzývá organizace věnující se LGBTQ nebo migrační tematice, aby zavedly specifická opatření pro pomoc LGBTQ migrantům_kám ve smyslu snadno dostupných informací na jejich webových stránkách, zvyšování povědomí o tématu queer migrace prostřednictvím školení příslušných pracovníků_ic v neziskových organizacích i státních úřadech, vytvoření oficiálních postupů a nástrojů, které budou užívány při práci s LGBTQ migranty_kami, respektování všech sexuálních orientací a genderových identit, možnosti psychologické podpory a krizové intervence, kterou poskytuje LGBTQ-friendly osoba, a dále také ve smyslu podpory programů a akcí pro rozvoj inkluzivního prostředí, kde se LGBTQ migrant_ka bude cítit příjemně, bezpečně a snadněji se začlení do hostitelské společnosti. (Migration and Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex (LGBTI) People, 2016) Tato publikace operuje s konceptem zranitelnosti, kterou můžeme u některých LGBTQ migrantů_ek více či méně pozorovat, proto zde při práci s touto skupinou migrantů_ek klade důraz na „empatii, respekt, naslouchání, neobviňování, sdílnost a podporu“. (ibid., s. 43) Podobných závěrů dosahuje také IOM v rámci svého projektu *Equalcity*, který mimo jiné poukazuje na vytvoření bezpečného prostředí pro LGBTQ migranty_ky nejen v azylových zařízeních, ale dalších prostorech, kde se tato skupina pohybuje. Za bezpečný prostor pro LGBTQ migranta_ku je pak považován takový prostor, „který jednotlivec vnímá jako vítající a akceptující jeho identitu“, „ve kterém může sdílet důvěrné informace beze strachu z negativního dopadu na jeho osobu“ a také prostor jako „klíma, díky kterému se jedinec cítí skutečně respektován, tedy fyzicky i psychicky a emocionálně v bezpečí tak, aby mohl vyjadřovat a objevovat své názory, identity, postoje a chování“. (Migration and Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex (LGBTI) People, 2016, nestránkováno)

Ačkoliv LGBTQ osoby obecně čelí diskriminaci, ne každý LGBTQ migrant_ka se bude vnímat jako oběť, pociťovat zranitelnost nebo od svého okolí vyžadovat specifický přístup. Z toho důvodu je pro neziskové organizace i státní instituce výzvou nejen zvláštní přístup a reflexe potřeb LGBTQ migrantů_ek, ale také identifikace individuálních potřeb každého jedince podle vyhodnocení míry jeho zranitelnosti (Migration and Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex (LGBTI) People, 2016) Tato reflexe individuálních potřeb zároveň platí nejen v rámci migrace jako takové, ale také v rámci specifických problémů při začleňování do širší společnosti, kterým LGBTQ komunity migrantů_ek mnohdy čelí. Podmínky zranitelnosti každého migranta_ky se tak odvíjejí od sexuální orientace a genderové identity, ale i typu migrace, původu a jeho_jího života před migrací, ekonomické situace, zdravotních podmínek, neznalosti místního jazyka, kultury a zvyků nebo zkušeností s nějakou formou násilí. (Migration and Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex (LGBTI) People, 2016) Z toho důvodu se v migračních studiích stále častěji objevuje koncept „beyond the suffering subject“, o kterém můžeme vhodně uvažovat i v případě, že se bavíme o LGBTQ migrantech_kách. Popisuje ho například antropolog Joel Robbins (2013), který upozorňuje na to, že od počátku 90. let 20. století se předmětem antropologických výzkumů stal tzv. trpící subjekt, definovaný jako „subjekt žijící v bolesti, chudobě nebo v životních podmínkách, které produkují násilí a útlak“. (Robbins, 2013, s. 448) Tento typický způsob vnímání vzešel z odlišnosti zkoumaného_ho od zkoumajících, tedy představitelů_ek bílé střední třídy. Badatelé_ky v tomto období měli_y sklon vnímat zkoumaný subjekt jako „to druhé“, čímž se akorát podtrhovala jinakost tohoto subjektu. Slovo „jiné“ se následně formulovalo jako synonymum pro slova jako „utlačovat“, „marginalizovat“, „rasizovat“ a „diskriminovat“ (ibid., s. 449), přičemž trauma subjektů se pak v očích badatelů_ek stávalo jakýmsi „mostem mezi kulturami“ (ibid., s. 453) V současné době však můžeme sledovat posun k tzv. antropologii dobra, v rámci které se badatelé_ky kromě utrpení zaměřují především na vyjednávání identit subjektů ve smyslu pozitivních i negativních aspektů tak, jak je vnímá zkoumaný subjekt. (ibid.) Z toho důvodu tato diplomová práce vnímá LGBTQ migranty_ky na teoretické rovině i v praxi nikoliv jakožto zranitelné oběti či trpící subjekty, ale jako jedince konstruující svůj vlastní pohled na pozitivní a negativní aspekty svých životních trajektorií.

2.4. Migrační politika ČR

V předešlé kapitole jsem představila západní koncepty SOGI a produkci heteronormativity na hranicích, které se více či méně vztahují právě i na Českou republiku. V následujících odstavcích se již věnuji výhradně českému kontextu, konkrétně poslední vydané zprávě o migraci a její (ne)reflexi LGBTQ migrantů_ek. Následně se přesouvám k zákonu o azylu, který se stal stěžejním dokumentem figurujícím při posuzování žádostí o azyl a poskytnutí mezinárodní ochrany. V závěru kapitoly se pak v krátkosti zastavuji u jednoho ze způsobů lékařských vyšetření, které se v minulosti řadilo k možnostem, jak prokázat sexuální orientaci či genderovou identitu migranta_ky, a na které v negativním slova smyslu upozorňují starší i novější zahraniční výzkumy zabývající se tématem queer migrace a předkládanými důkazy SOGI u LGBTQ migrantů_ek.

Podle poslední Čtvrtletní zprávy o migraci z roku 2021 bylo na území České republiky registrováno více než 660 tisíc osob jiné než české státní příslušnosti, které zde získaly přechodný či trvalý pobyt. Zpráva dále uvádí, že mezi těmito cizinci_kami převažují občané_ky třetích zemí, kteří_ré zde získali_y pobyt za účelem zaměstnání, sloučení rodiny, studia či podnikání. (Čtvrtletní zpráva o migraci, 2021) Z předešlých kapitol této práce však více méně vyplývá, že ačkoliv může být migrantu_ce udělen pobyt právě z těchto důvodů, jejich rozhodnutí migrovat většinou neovlivňuje pouze touha po vzdělání, ekonomické či rodinné důvody ve smyslu reunifikace, ale další důvody vyplývající z individuálních potřeb každého jedince, které v rámci konkrétní společnosti tyto osoby nedokážou nebo ani nemohou naplnit. Skutečné důvody migrace nebo jejich kombinace jsou tak zcela nezdokumentované, stejně jako tomu je i u žádostí o mezinárodní ochranu. Ačkoliv se žádosti o mezinárodní ochranu v ČR za poslední rok navýšily o 21 %, zpráva nereflektuje důvody žadatelů_ek o azyl, které uváděli_y při žádostech o mezinárodní ochranu. Žádosti jsou rozděleny pouze s ohledem na národnost žadatele_ky, na základě jejich schválení nebo zamítnutí žádosti či typu cesty (ibid.), přičemž v příloze této Čtvrtletní zprávy je ve spojitosti s důvody poskytnutí mezinárodní ochrany odkázáno na zákon o azylu, kde jsou definovány případy, ve kterých se daný jedinec nemůže nebo nemůže být nucen vrátit do země původu. (Statistická příloha ke Čtvrtletní zprávě o migraci, 2021)

2.4.1. Zákon o azylu

Pokud migrant_ka žádá o mezinárodní ochranu formou poskytnutí azylu či doplňkové ochrany, rozhodování státních orgánů, které mají příslušnou agendu na starost, se odvíjí od zákona č. 325/1999 Sb. ustanoveného v české legislativě, tzv. zákona o azylu. Tento zákon mimo jiné definuje (Zákon o azylu, 2000):

- kdo má nárok na mezinárodní ochranu
- kde, jak a z jakých důvodů o ni může být požádáno,
- závazky příslušných státních orgánů vůči žadateli_ce a naopak.

Kromě jiných forem poskytnutí mezinárodní ochrany¹³ může být o azyl zažádáno a této žádosti vyhověno v takových případech, kdy je prokázáno, že je daný jedinec: a) „pronásledován za uplatňování politických práv a svobod“, nebo b) „má odůvodněný strach z pronásledování z důvodu rasy, pohlaví, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro zastávání určitých politických názorů ve státě, jehož občanství má, nebo, v případě že je osobou bez státního občanství, ve státě jeho posledního trvalého bydliště.“ (Zákon o azylu, 2000, nestránkováno) Ačkoliv v rámci tohoto zákona není sexuální orientace a genderová identita výslovně definována jako jeden z možných důvodů azylových žádostí a přiznání nějaké z forem pobytu, dá se předpokládat, že LGBTQ migranti_ky se mohou odvolávat na svou příslušnost „k určité sociální skupině“ (ibid.), kam bychom v tomto případě zařadili právě osoby s odlišnou SOGI nenaplňující představy heteronormativní společnosti. Česká legislativa v tomto případě přihlíží například k jedné ze směrnic Rady EU o minimálních hodnotách, které určují, jestli migrant_ka splňuje podmínky pro status uprchlíka_ice či žadatele_ky o mezinárodní ochranu¹⁴. Tato směrnice definuje společenskou skupinu jako tu společenskou vrstvu, jejíž příslušníci: a) „sdílejí vrozený charakteristický rys nebo společnou minulost, kterou nelze změnit, nebo sdílejí charakteristiku nebo přesvědčení, které jsou natolik zásadní pro totožnost nebo svědomí, že daná osoba nemá být nucena, aby se jí zřekla“, b) „tato skupina má v

---

¹³ Např. poskytnutí azylu za účelem sloučení rodiny, humanitárního azylu či jiné doplňkové ochrany v případě, že jedinec nesplňuje podmínky pro udělení azylu.

¹⁴ V roce 2013 byla nahrazena novějším dokumentem (směrnice 2011/95/EU). Část směrnice, která je citována v této práci, je však v obou dokumentech totožná.

dotyčné zemi odlišnou totožnost, protože ji okolní společnost vnímá jako odlišnou“ a za c) „v závislosti na okolnostech existujících v zemi původu může určitá společenská vrstva představovat skupinu založenou na společném charakteristickém rysu sexuální orientace. Sexuální orientaci nelze chápat tak, že by zahrnovala akty považované podle vnitrostátních právních předpisů členských států za trestné (...)“ (Směrnice Rady 2004/83/ES, 2004, cit. dle Rozhodnutí č. 1066/2007, nestránkováno) Tuto kategorizaci koneckonců potvrzuje i jeden případ ze Sbírký rozhodnutí Nejvyššího správního soudu v Brně, kdy soud seznal, že podle azylového zákona „sexuální orientace žadatele o azyl může být podle okolností a s ohledem na poměry v zemi původu považována za znak jeho příslušnosti k určité sociální skupině (...)“ (Rozhodnutí č. 1066/2007, nestránkováno) Soud dále vyjádřil, že SOGI nemusí být důvodem k poskytnutí azylu pouze v případech, kdy je žadatel fyzicky ohrožen na životě, ale také v případech, kdy dochází k psychickému útlaku. Psychická újma, která hrozí žadateli o azyl, pak „nemusí být obdobně závažná jako újmy spočívající v ohrožení života nebo svobody, musí však být s nimi aspoň typově srovnatelná.“ (ibid., nestránkováno) Zároveň je zde kromě fyzického a psychického útlaku ze strany státních orgánů a institucí reflektován i útlak ze strany soukromých osob. Pakliže žadatelé_ky o azyl byli_y vystaveni_y jakékoliv formě útlaku či násilí od své rodiny, přátel či širšího okolí, platí zde „ustanovení § 91 zákona o azylu (...) i v případě, kdy naplnění skutkových podstat v něm uvedených je přičitatelné toliko soukromým osobám a kdy se na jejich naplnění veřejná moc vůbec nepodílí či se dokonce dějí v přímém rozporu s její vůlí.“ (ibid., nestránkováno)

Vzhledem k výše řečenému tak česká legislativa umožňuje formálně zažádat o azyl z důvodu SOGI, stejně jako v dalších evropských zemích ale taktéž po žadatelích_kách o azyl vyžaduje důkazy, které by mohly tento konkrétní důvod migrace doložit. Vyjma několika specifických případů¹⁵ je tak žadatel_ka o azyl povinen_a podstoupit „jeden či více rozhovorů, ve kterých má možnost blíže specifikovat důvody, které je vedly k odchodu ze země a podání žádosti o mezinárodní ochranu v České republice. Pohovor (...) dává žadateli o mezinárodní ochranu dostatečný prostor popsat své problémy a situaci v zemi původu. Žadatel má rovněž

---

¹⁵ Vstupní pohovor se neprovádí např. v případech, kdy je člověk nezletilý nebo není k pohovoru zdravotně způsobilý.

možnost předložit či navrhnout ministerstvu další důkazní prostředky, kterými chce podpořit svá tvrzení během řízení.“ (MVČR, 2021a, nestránkováno) Mimo základní demografické údaje o své osobě je tak žadatel_ka veden_a k tomu, aby v rámci žádosti o mezinárodní ochranu poskytl_a také údaje například o svém náboženském nebo politickém přesvědčení, rodině, zdravotním stavu či příslušnosti ke společenské skupině, která je v zemi původu z dané společnosti vyčleňována. (Zákon o azylu, 2000, nestránkováno) Pokud zde ovšem mluvíme o SOGI, ne vždy je v silách migranta_ka související důkazy doložit. Důkazy o SOGI se přirozeně odvíjejí od situace, v jaké se ocitl konkrétní jedinec, tedy do jaké míry a jak věrohodné důkazy je schopný v rámci azylového řízení poskytnout. V azylovém řízení se tak mohou objevit rozdíly mezi žadatelem_kou, který_á byl_a za svou SOGI v zemi původu nějakým způsobem perzekuován_a státem, prošel_a coming-outem a realizoval_a se jako LGBTQ osoba nebo byl_a aktivista_ka, a žadatelem_kou, který_á ze strachu ze státní perzekuce či útlaku ze strany společnosti držel_a svou SOGI v tajnosti a přijal_a očekávanou sociální roli, která neodpovídala jeho_jí vnitřní identitě. V prvním případě se dá předpokládat, že takový_á migrant_ka bude schopný_á doložit svou SOGI například formou fotografií, videí, zpráv na sociálních sítích, existujících profilů na LGBTQ seznamkách, nebo důkazy o účasti na odpovídajících akcích či útlaku od státních orgánů (pokuta, zatčení apod.) Pro druhou skupinu LGBTQ migrantů_ek, kteří_ré v zemi původu svou SOGI tajili_y, nemají v ní jasno nebo se pohybují někde mezi společensky definovanými kategoriemi muže a ženy (např. trans nebo nebinární osoby), ovšem poskytnutí adekvátních důkazů pro potvrzení určité SOGI může být mnohem komplikovanější a podkopávat jejich důvěryhodnost v očích příslušných pracovníků_ic realizujících interview a posuzujících jejich žádosti o udělení azylu.

2.4.2. Falometrie jako metoda posuzování SOGI

V minulosti se, kromě různých forem důkazů poskytnutých žadatelem_kou v rámci dokazování sexuální orientace a genderové identity v průběhu azylového řízení, ve specifických případech užívalo také tzv. falometrie¹⁶. Tuto metodu zkoumající sexuální orientaci v 50. letech 20. století vyvinul český psychiatr a sexuolog Kurt Freund, jehož původním cílem bylo odlišit „skutečné“ homosexuály od

---

¹⁶ Měření objemových změn penisu (způsobených průtokem krve) v reakci na různé sexuální podněty.

heterosexuálních mužů, kteří se snažili vyhnout vojenské službě předstíráním homosexuální orientace. (Trojan, 2010) Postupem času se tato metoda začala užívat nejen při určování různých sexuálních deviací, ale také například při potvrzení/vyvrácení SOGI některých žadatelů_ek o azyl, kteří_ré neměli_y jednoznačné důkazy pro svou sexuální orientaci. V některých zahraničních studiích je proto Česká republika dodnes nechvalně známa jako první evropská země, která tuto metodu začala využívat v rámci posuzování žádostí o azyl z důvodu SOGI a inspirovala také několik dalších zemí, které tuto extrémní metodu přijaly. (Mole, 2021)

Ministerstvo vnitra České republiky přiznalo, že falometrie byla v rámci řízení o mezinárodní ochraně skutečně použita, nicméně „pouze v několika případech“ a vyšetření „bylo vždy provedeno soudním znalcem z oboru sexuologie, a to pouze v případech, kdy k tomu dal dotyčný žadatel o mezinárodní ochranu výslovný písemný souhlas. V několika případech bylo vyšetření provedeno dokonce na přímou žádost dotyčné osoby. V rámci řízení o mezinárodní ochraně ho nelze naříditi proti vůli žadatele.“ (MV ČR, 2021b, nestránkováno) Falometrické vyšetření se navíc údajně týkalo pouze těch LGBTQ žadatelů_ek o azyl, kteří_ré migrovali_y ze zemí, v nichž je homosexualita tvrdě trestána¹⁷, zároveň však nebylo možné „jiné ověření odlišné sexuální orientace (...), zejména z důvodu slabé až nulové věrohodnosti výpovědi konkrétního žadatele/žadatelky.“ (ibid.) V roce 2010 však jeden ze žadatelů o azyl, který v ČR falometrické vyšetření podstoupil, podal oficiální stížnost, kterou zaznamenala i agentura FRA či Evropská komise, jež tyto postupy vyhodnotily jako porušování lidských práv, jelikož falometrie není pouze výrazně ponižujícím a dehumanizujícím vyšetřením, ale také nepřesnou metodou, která může v některých případech produkovat chybné výsledky. (ČT 24, 2010) Po rozsáhlé medializaci tohoto případu se tak téhož roku od falometrie v rámci rozhodování o poskytování mezinárodní ochrany upustilo a již několik let Česká republika, stejně jako další evropské země, vyhodnocuje žádosti o azyl z důvodu SOGI čistě na základě realizovaných rozhovorů. (ibid.)

---

¹⁷ Všichni žadatelé_ky, kteří_ré falometrii podstoupili_y, byli_y ze zemí, kde je ve větší či menší míře uplatňováno islámské právo šaría.

2.5. České NNO a téma queer migrace

Další oblastí kromě české legislativy, kde jsem se v krátkosti rozhodla přezkoumat reflexi queer migrace, jsou české nevládní neziskové organizace (NNO). Vzhledem k tomuto tématu se středem mého zájmu v této práci staly organizace, které se primárně věnují pomoci migrantům_kám nebo LGBTQ osobám v České republice. Na teoretické rovině tyto NNO poskytují především praktické informace a novinky vztahující se k tématům ze světa migrace a LGBTQ, v praxi se pak jedná například o právní pomoc, sociální poradenství, terapeutické konzultace, ale i vzdělávací akce pro klienty_ky a širší veřejnost, či jiné projekty na podporu integrace těchto skupin do majoritní společnosti.

Počátky nejdéle u nás působících neziskových organizací, které se věnují pomoci nově příchozím, sahají do 90. let 20. století. Tyto NNO můžeme rozdělit podle druhu poskytovaných služeb: organizace poskytující asistenční služby, vzdělávací služby, advokační služby nebo organizace, které pořádají akce pro veřejnost. (Cizinci v ČR, 2022) Zároveň bych však ráda poznamenala, že toto rozdělení je čistě orientační a většina z aktuálně operujících NNO, které se věnují cizincům, tyto služby v menší či větší míře kombinuje. Cizinci přicházející do ČR u těchto NNO nacházejí pomoc ve smyslu právního, sociálního či psychologického poradenství, přičemž poskytování těchto služeb je skoro ve všech případech zcela bezplatné a nezávislé na typu jejich pobytového statusu. Kromě administrativní činnosti tyto organizace realizují vzdělávací akce pro pracovníky NNO, školy i širší veřejnost, či organizují jiné společenské akce a projekty na podporu cizinců, jejich sblížení s dalšími cizinci a lidmi z české společnosti, a zároveň se věnují i činnostem, které informují veřejnost o migraci v České republice a udržují migranty_ky v obraze o aktuálním dění a tématech z oblasti vnitrostátní i mezinárodní migrace. Cílem těchto pomáhajících NNO je především integrace migrantů_ek do české společnosti a to nejen ve smyslu právní pomoci zabývající se například azylovým řízením a nabytím konkrétních typů pobytového statusu, ale všestranné pomoci od zajištění vzdělání, práce, bydlení, zdravotního pojištění a lékařských služeb, jazykových kurzů a dalších praktických aspektů, které podporují lepší orientaci cizinců ve společnosti a jejich plynulého začlenění. (ibid) Původně byla skupina migrujících osob vnímána jako homogenní kategorie, v posledních letech se nicméně zvýšil zájem NNO o marginalizované osoby

uvnitř skupiny migrujících, v tomto případě především o ženy-migrantky a děti. V roce 2020 migrantky tvořily téměř polovinu z celkového počtu migrantů_ek (Gender and Migration, 2021), tedy v rámci migrace představují významnou skupinu, která čelí specifickým výzvám, rizikům a nejistotám na základě svého pohlaví a dalších určujících kategorií. Na mysli mám například sexuální násilí, práci v neformální ekonomice, různé typy vykořisťování, rasismus, xenofobii, ale i stereotypní představu ženy-migrantky jako trpící pasivní oběti patriarchální společnosti, které může vést ještě k většímu útlaku a diskriminaci. (Sectoral Brief: Gender and Migration, 2020) Některé organizace tak v rámci pomoci nově příchozím začaly aplikovat genderovou perspektivu, která umožňuje zkoumat odlišné dopady migrace na muže a ženy, avšak v českém neziskovém sektoru je toto téma explicitně reflektováno pouze jednou větší NNO věnující se příchozím.

Jak už jsem ovšem zmínila v předešlých kapitolách, migrující osoby nemůžeme rozdělit pouze na muže a ženy, ale je nutné reflektovat další kategorie, které ovlivňují jejich zkušenosti s migrací. Diverzitou uvnitř skupiny migrantů_ek mám na mysli například migraci seniorů_ek, handicapovaných osob, ale právě i LGBTQ osob, které se v rámci aktivit českých NNO zabývajících se migrací téměř neobjevují nebo zde vystupují skrytě, tedy kromě případů žadatelů_ek o mezinárodní ochranu z důvodu SOGI využívajících služeb právního poradenství těchto organizací. Kromě právní a sociální pomoci některých NNO, která se vztahuje na LGBTQ migranty_ky, však dle mých poznatků neexistují žádné aktivity, činnosti nebo projekty, které by se věnovaly výhradně této skupině v celé její šíři a zohledňovaly specifickou pozici LGBTQ migrantů_ek v rámci integrace do české společnosti, a pokud tyto tendence existují, momentálně jsou v samém zárodku a vztahují se zatím pouze k LGBTQ migrantům_ám několika konkrétních národností.

Když se přesuneme k NNO věnujícím se LGBTQ tématice, s nástupem nových režimů po roce 1989 se ve státní legislativě a veřejném prostoru více a více propagovaly myšlenky založené na respektu základních lidských práv a svobod, avšak „témata jako rovné příležitosti z hlediska genderu či postavení sexuálních a etnických menšin nezískaly takovou pozornost, jakou by si vzhledem ke své roli, jakou hrají pro kvalitu života ve vyspělé demokratické společnosti, zasloužily“. (Císař, Vrábliková, 2012, s. 1) Vývoj českých LGBTQ organizací tak byl, alespoň v mých očích, ještě

kostrbatější než u českých NNO zabývajících se migrací. Aktivity a témata, kterým se LGBTQ hnutí začala po revoluci věnovat, můžeme rozdělit do čtyř vývojových fází. První polovinu 90. let charakterizují činnosti v rámci formující se české LGBTQ komunity a pořádání kulturních a společenských akcí pro její upevnění. Druhá polovina 90. let se pak pojí spíše s profilací lesbických organizací a zároveň se začaly objevovat i první snahy o politické aktivity. Třetí fáze se již zcela nesla v duchu politiky, tedy snahy prosadit registrované partnerství do českého legislativy, čímž se česká LGBTQ komunita dostala do povědomí nejšířší společnosti. Čtvrté období vnímáme jako období po úspěšném přijetí zákona o registrovaném partnerství v r. 2006, kdy se česká LGBTQ komunita diverzifikovala ve smyslu utváření na sobě nezávislých lokálních skupin, které se postupně odklonily od politického působení a přeorientovaly se zpět na pořádání kulturně-společenských akcí, tentokrát již v masovém měřítku¹⁸. (ibid.) Kromě aktivistických skupin a LGBTQ hnutí v průběhu všech čtyř fází vznikaly také neziskové organizace, které byly ve svých počátcích zaštitěné Sdružením organizací homosexuálních občanů. Prioritním cílem tohoto sdružení bylo „vytvořit poradenskou síť, schopnou pomoci řešit problematiku coming outu a řízení spolkové činnosti“. (ibid., s. 5) Následně se začala objevovat reflexe odlišných představ gay a lesbických uskupení, v rámci které se dostaly do popředí i témata jako je feminismus, mateřství či násilí páchané na ženách. Dalším ústředním tématem, jak už bylo řešeno výše, se stalo prosazení registrovaného partnerství. Ve chvíli, kdy byl tento cíl naplněn, došlo k útlumu činnosti LGBTQ organizací, které se tomu věnovaly, nicméně část organizací pokračovala v dalších požadavcích, jako je adopce pro homosexuální páry apod. (ibid.) Kromě prosazování LGBTQ práv a poradenství zároveň současné LGBTQ organizace pokračují ve vzdělávací a společensko-kulturní činnosti (ibid.), jejich projekty se však často vztahují na české LGBTQ osoby či LGBTQ komunitu v České republice obecně, aniž by byly identifikovány menší skupiny uvnitř komunity, které mohou mít specifické smýšlení, zkušenosti a potřeby.

Pouze menšina českých NNO pomáhající LGBTQ osobám se momentálně věnuje projektům a činnostem, které by se vztahovaly k LGBTQ migrantům_kám, a ještě méně z nich se tématem queer migrace zabírá na svých webových stránkách, nebo

---

¹⁸ Autor a autorka zde hovoří o tzv. LGBTQ Prides, tedy průvodech oslavujících LGBTQ osoby a jejich kulturu.

otevřeně nabízí své služby LGBTQ migrantům_kám žijícím v ČR. V rámci právních poraden příslušných NNO zajišťujících potřebnou pomoc lidem, kteří ve svém životě řeší problémy spojené s LGBTQ tématikou, a to nejen v souvislosti s případnou diskriminací, ale legislativou na českém území ohledně života duhových rodin, registrovaných partnerství, adopcí a dalších životních momentů vznikajících se specifickým postavením LGBTQ osob v ČR, mohou o pomoc zažádat i osoby, pro které je Česká republika pouze hostitelskou zemí. Troufám si ovšem říct, že právním poradenstvím tato pomoc ve většině případech končí, proto zde nemůžeme mluvit například o pomoci ve smyslu integrace LGBTQ migrantů_ek do české společnosti, eliminace jejich izolovanosti, ani jejich vzájemném propojování s cílem vytvořit skupinu, která by jim umožnila navzájem si pomoci a sdílet mnohdy podobné životní zkušenosti.

2. METODOLOGIE

3.1. Cíle výzkumu

Cílem mého výzkumu byla analýza hloubkových rozhovorů s LGBTQ migranty_kami, prostřednictvím které jsem zkoumala životní zkušenosti komunikačních partnerů_ek a způsob, jakým vyjednávají svou pozici migranta_ky a odlišnou SOGI v kontextu své rodné země i české společnosti. Mou snahou se zároveň stala reflexe podmínek pro LGBTQ osoby v jejich zemi původu v porovnání s Českou republikou a jejím LGBTQ (ne)přátelským prostředím očima komunikačních partnerů_ek a jejich odlišných životních trajektorií.

Pro uskutečnění výzkumu jsem si zprvu zformulovala obecnější otázku:

„Jaká je žitá zkušenost vybrané skupiny LGBTQ migrantů_ek žijících v ČR?“

kterou jsem následně konkretizovala dalšími otázkami:

- ◆ *Jak LGBTQ migranti_ky vyjednávají_y svou SOGI v zemi původu?*
- ◆ *Jaké důvody vedly LGBTQ migranty_ky k rozhodnutí migrovat?*
- ◆ *Jak podle LGBTQ migrantů_ek migrace a odlišná SOGI ovlivňuje jejich životy?*
- ◆ *Jak LGBTQ migranti_ky definují svou pozici v české společnosti?*
- ◆ *Jak k LGBTQ migrantům_kám podle jejich názoru přistupují české NNO?*

3.2. Paradigma

Po zformulování otázek jsem si následně v rámci metodologie zvolila paradigma, které reflektuje můj postoj vůči průběhu výzkumu i vztahu k získaným datům. Vycházím zde z článku *Competing paradigms in qualitative research* (Guba, Lincoln, 1994) v knize *Handbook of qualitative research*, který nabízí čtyři základní paradigmata kvalitativního výzkumu. Za vhodnou výzkumnou perspektivu vzhledem k tématu a struktuře výzkumu považuji konstruktivistické paradigma, které je v kvalitativních a především feministických výzkumech často využívané. Konstruktivistické paradigma vnímá realitu kolem nás jako něco, co je sociálně

konstruované, tím pádem subjektivní a proměnlivé. (ibid.) Data vzešlá z tohoto výzkumu jsou tedy závislá na těch jedincích a skupinách, kteří je produkují. Konstruktivismus reflektuje jak subjektivní zkušenost ze strany zkoumaných a tím pádem i subjektivizaci zkoumaného, tak i vliv vztahu zkoumajícího ke zkoumaným a zkoumanému. (ibid.) Tento výzkum tak poukazuje a vyobrazuje konstruování a udržování jedné reality, která je specifická pouze v určitém kontextu a může se proměňovat s ohledem na to, kdo nebo co ji utváří. Ačkoliv konstruktivismus přiznává, že existuje více realit a výslednými daty je v podstatě konstrukt jedné z nich, tento konstrukt může být překvapivě užitečný a mnohdy je možné ho v praxi aplikovat. Konstruktivistické paradigma mě dále vede k pochopení, že není možné být stoprocentně objektivní a nezaujatá, ovšem je možné podrobit se sebereflexi, snažit se o nezaujatost a uvědomovat si, z čeho můj výzkum a mé formující se poznání vychází. (ibid.)

3.3. Feministické ukotvení

Vzhledem ke svému celkovému studiu i zvolenému tématu jsem se rozhodla realizovat feministický výzkum, tedy výzkum vycházející z feministických teorií, které pracují s konceptem moci a konstruovanosti genderu, pohlaví, sexuality a dalších. (Ramazanoglu, Holland, 2002) Stejně jako Ramazanoglu a Holland (2002) bych zde ráda argumentovala tím, že feministky nutně nemusí zkoumat pouze ženy nebo gender. Za feministické můžeme považovat ty výzkumy, které „jsou rámovány feministickou teorií a jejich cílem je produkce znalostí, které budou užitečné pro účinnou transformaci genderové nespravedlnosti a podřízenosti.“ (ibid., s. 147) Cílem feministického výzkumu tak není pouze mechanický sběr dat, ale i jejich následná analýza, interpretace a především reprodukce. Ačkoliv se můj výzkum nezaměřuje výhradně na ženy, zkoumá jednu z minoritních, potenciálně diskriminovaných skupin společnosti v kontextu její migrační zkušenosti a sexuální orientace či genderové identity. Právě tato intersekcionalní perspektiva, v rámci které se snažím pochopit, jak a proč a pod vlivem kterých společenských kategorií dochází u těchto osob k útlaku nebo naopak, je jedním z aspektů, který dělá můj výzkum feministickým.

Ačkoliv Letherby (2003) v rámci feministického výzkumu podporuje eklektický přístup v podobě užívání kvalitativních i kvantitativních metod a Oakley (1998)

dokonce vyzývá k tomu, aby termíny „kvantitativní“ a „kvalitativní“ byly překonány, jelikož je mezi nimi tenká hranice a výzkumníci_ice, ať už vědomě nebo nevědomě, mezi těmito dvěma typy výzkumu mnohdy plynule přecházejí (Oakley, 1998, cit. dle Letherby, 2003), mezi feministickými badateli_kami najdeme takové, kteří_ré se přiklánějí spíše k využití metod kvalitativních. Mezi ně patří například Guba a Lincoln (1994), podle nichž lidskému chování „nemůže být porozuměno bez odkazu na účely a významy, které lidští aktéři připisují svým činnostem a chování.“ (ibid., s. 106) Data získaná kvalitativním výzkumem podle nich mohou poskytnout bohatý vhled do lidského chování nikoliv výhradně z pohledu badatele, ale také prostřednictvím vnitřního prožívání zkoumaných jedinců. (ibid.) Vzhledem k vybranému tématu a zvoleným metodám výzkumu jsem tak přirozeně volila výzkum kvalitativní, který mi umožnil zvolení specifického přístupu k jednotlivým komunikačním partnerům_kám, tedy užití hloubkových rozhovorů, které odkryly individuální zkušenosti každého z participujících a umožnily mi vyslechnout jejich vnitřní, subjektivní pohled na své postavení ve společnosti.

Zároveň také nezapomínám reflektovat svá východiska a zaměření na společenský řád, normy, postavení a transformaci společnosti, a to nejlépe optikou intersekcionality, jak jsem zmínila výše. Také ovšem kladu důraz na etiku výzkumu a respektující přístup vůči komunikačním partnerům_kám, přičemž jsem si vědoma své subjektivní pozice a možného ovlivnění výzkumu. (Ramazanoglu, Holland, 2002; Letherby, 2003) Feministický výzkum od ostatních výzkumů výstižně odlišil Skeggs (1994), který pozici feministek zarámoval jako předpoklad nerovnosti a hierarchie v rámci západní společnosti. To znamená, že feministický výzkum není pouhým výstupem určitého akademického smýšlení, ale také politického rámce, ze kterého feministické badatelky vychází (Skeggs, 1994, cit. dle Letherby, 2003, s. 5) a který do značné míry ovlivnil mé předpoklady a výběr studijního materiálu před začátkem psaní této práce.

Jako autorka feministického výzkumu se snažím následovat vše výše řečené a k subjektům přistupovat tak, jak feministické výzkumné ukotvení této diplomové práce vyžaduje. Stejně tak uchopuji i svou metodologii výzkumu, jíž jsou hloubkové rozhovory. V souladu s feministickým výzkumem a přístupem dalších feministických badatelek realizované rozhovory vnímám jako dialog. Při rozhovoru s mými

komunikačními partnery_kami je důležitá citlivost a empatie, stejně jako uvědomění, že do rozhovoru přináším i své vlastní emoce. Jednu z největších rolí hraje důvěra a přátelský vztah se všemi účastníky_icemi výzkumu, jejichž výpovědi považuji za autentické a mě ovlivňující. Sebereflexe je další důležitou součástí, jelikož přes veškeré snahy být neutrální je třeba si uvědomit, že ovlivňujeme ty, které zkoumáme a ti, které zkoumáme, ovlivňují nás. (Letherby, 2003)

3.4. Pozicionalita

Tématu queer migrace a LGBTQ migrantům_kám v ČR jsem se rozhodla věnovat z několika důvodů, ani jedním však nebyla osobní zkušenost. Cesta k migrační tématice vedla přes mé studium genderu, které jsem si zvolila z důvodu nesouhlasu s diskriminací minoritních skupin ve společnosti, rasismem a xenofobií, které nejsou problémem pouze české společnosti, ale dle mého názoru jakýmsi často propagovaným světonázorem. Během prvního roku svého studia jsem z důvodu migrační krize a její negativní prezentace v českém mediálním prostoru, stejně jako účasti v kontroverzních internetových diskusích ohledně přijímání uprchlíků_ic, rozhodla pro svou diplomovou práci zvolit téma vztahující se k migraci a jejím současným výzvám. Z toho důvodu jsem oslovila dvě české neziskové organizace, které se věnují pomoci přichozím, a zahájila stáž ve Sdružení pro integraci a migraci, „lidskoprávní neziskové organizaci hájící práva cizinců v České republice.“ (SIMI, 2022, nestránkováno) Právě tam jsem měla možnost poprvé hlouběji nahlédnout do problematiky migrace a její genderové perspektivy. V rámci své praxe se tak věnuji především ženám-migrantkám a znevýhodnění na základě prolínání jejich pohlaví, migračního statusu a dalších společenských kategorií.

Se zájmem o toto téma jsem následně absolvovala kurz Gender v migraci pod vedením doktorky Petry Ezzeddine, mé nynější vedoucí diplomové práce, která můj přehled v této oblasti značně rozšířila a ukázala mnoho perspektiv, ze kterých je migraci potřeba vnímat. Na využití intersekcionality jsem v průběhu svého studia narážela poměrně často a migrace nebyla výjimkou. Z toho důvodu mě zaujalo téma queer migrace, které je na akademické půdě stále ještě něčím čerstvým, o to více v České republice. Rozhodla jsem se tak věnovat migrantům_kám na našem území, jejich zkušenostem s jejich sexuální orientací a genderovou identitou v kontextu

migrace a postoji neziskových organizací k tomuto specifickému důvodu migrace, který u nás v současné době stále není dostatečně reflektovaný.

Zvolit si toto téma mi umožnila především moje pozice stážistky v SIMI. Kromě toho, že jsem se v rámci stáže mohla zúčastnit semináře o právech migrujících osob identifikujících se jako LGBTQ+, mi kolegyně poskytly několik odborných podkladů i své vlastní postřehy z praxe a umožnily mi i oslovení potencionálních komunikačních partnerů_ek z řad svých bývalých i současných klientů_ek. Další výhodou je má pozice studentky genderu, jelikož jsem tak měla příležitost oslovit své kolegyně z oboru, kteří_ré mě propojili_y se svými kontakty vhodnými pro můj výzkum. Má pozice stážistky v NNO a orientace v dané problematice, studium genderu a také můj věk, mi umožnily navázání komunikačních až přátelských vztahů s mými komunikačními partnery_kami, kteří_ré jsou podobného věku, žijící v Praze a převážně studující nebo čerstvě pracující, takže se nám nabízela společná témata ke konverzaci. Významnou roli také hrál můj vztah k cestování a obliba poznávání lidí z jiných zemí. Tato setkání jsem tak považovala za velmi poučná a kulturně obohacující, protože všichni komunikační partneři_ky pocházeli_y ze zemí, které jsem doposud neměla možnost navštívit. Vzhledem k migrační zkušenosti participantů_ek se i oni_y často zajímali_y o jiné národnosti a kultury, během diskuse jsme tak mohli_y konstruovat zajímavé pohledy na konkrétní témata očima dvou nebo více v mnoha ohledech odlišných společností. S ohledem na vše výše zmíněné realizované rozhovory působily neformálně, spíše jako posezení s kamarádem_kou „nad pívem“, kteří_ré si navzájem vyprávějí o svém životě, a po celou dobu hloubkových interview tak byla udržována příjemná a uvolněná atmosféra.

Ačkoliv jsem se pro všechny zúčastněné snažila vytvořit příjemné prostředí a realizaci rozhovorů jsem zakládala především na přátelském jednání, v průběhu celého výzkumu jsem si musela uvědomovat také svoji pozici badatelky, v mém případě bílé heterosexuální ženy ze střední vrstvy, která nemá osobní zkušenost ani s migrací, ani s pozicí LGBTQ osoby ve společnosti. Proto pro mě byla velmi důležitá sebereflexe, která mi pomohla připomenout, že ačkoliv svým komunikačním partnerům_kám mohu naslouchat, soucítit s nimi, chápat je, navázat s nimi přátelský vztah – nikdy se nemohu do jejich žité zkušenosti vcítit a nikdy pravděpodobně osobně nezakusím podobnou situaci jako oni_y. V určitých momentech jsem však mohla přispět svými zkušenosti

jakožto ženy, která zažila určitou formu nevyžádané pozornosti, sexuálního obtěžování, slovního napadení v kontextu námi diskutovaných společností, nebo ukázat svou zranitelnost prostřednictvím konkrétních niterních obav souvisejících s probíranými tématy mimo i během formálních rozhovorů, což vedlo k rozšíření námi probíraných perspektiv a hlubší reflexe konkrétních úvah a idejí.

3.5. Metodologie výzkumu a jeho realizace

Jak už jsem zmínila výše, svůj výzkum a sběr dat uskutečňuji prostřednictvím rozhovorů, jednou z forem kvalitativního výzkumu. Vzhledem k feministickému ukotvení tohoto výzkumu a citlivosti tématu jsem za nejvhodnější typ rozhovoru s LGBTQ migranty_kami považovala tzv. *in-depth interview*, tedy hloubkový rozhovor. Ten je v celku běžně užívanou metodou, pokud se snažíme výzkumné téma pochopit očima našich komunikačních partnerů_ek. Hloubkový rozhovor si představuji jako formu konverzace mezi badatelem_kou a zkoumaným subjektem, tzn. detailní interview s těmi, „kteří mají o daném tématu znalosti nebo zkušenosti s probíranou tematikou, která nás v rámci výzkumu zajímá. Prostřednictvím těchto rozhovorů tak badatelé_ky zkoumají zkušenosti, motivy a názory ostatních a učí se vidět svět z jiných perspektiv, než je jejich vlastní.“ (Rubin, Rubin, 2012, cit. dle Yeo, Legard, Keegan, Ward a spol., 2014, s. 239)

Sama se pak v rámci konstruktivistického paradigmatu realizuji jako model tzv. výzkumnice-cestovatelky popsany u Kvaleho a Brinkmanna (2009), tedy jakožto „aktivní hráč_ka, pokud jde o vývoj dat a výzkumu“, přičemž hloubkové rozhovory považuji za „transformační pro obě strany“, jelikož znalosti získané během rozhovorů mohou vést ke změně postojů a „novým způsobům pochopení sama sebe“. (Kvale, Brinkmann, 2009, cit. dle Yeo, Legard, Keegan, Ward a spol., 2014, s. 239) Tento přístup zároveň odpovídá i feministickému uvažování o realizaci rozhovorů jako o něčem, co je zcela reflexivní a interaktivní. Jakožto feministická badatelka kladu důraz na to, aby byl rozhovor vnímán více jako konverzace dvou lidí, která je chápána jako proces spolupráce a porozumění. Takový přístup mění dynamiku moci a alespoň částečně tak smazává hierarchické rozdíly mezi badatelem_kou a komunikačními partnery_kami. (Yeo, Legard, Keegan, Ward a spol., 2014)

Dohromady jsem realizovala 8 hloubkových rozhovorů s LGBTQ participanty_kami z 5 různých zemí, které trvaly od 2 do 3 hodin. Rozhovory probíhaly na veřejných, ovšem klidných a přátelských místech, jako například menší kavárny nebo útulné restaurace, které vybírali_y sami_y komunikační partneři_ky nebo jejich volbu dobrovolně ponechali_y mně. Všechny rozhovory byly nahrávány a probíhaly v anglickém nebo českém jazyce podle preferencí daného jedince, přičemž takto byly i přepisovány. S přihlédnutím k mé úrovni mluvené angličtiny a faktu, že angličtina ani čeština nebyly rodnými jazyky žádného participanta_ky, je důležité upozornit, že jsme v některých chvílích naráželi_y na naše limity schopnosti vyjádřit se v cizím jazyce. Z tohoto důvodu mohlo dojít k menším nesrovnalostem i v případě transkripce rozhovorů, ty jsem se nicméně snažila eliminovat již v průběhu rozhovorů nebo následným několikanásobným poslechem vybraných pasáží získaného audio-materiálu. Při transkripci rozhovorů jsem se s ohledem na výzkumný cíl zaměřovala výhradně na obsah, tedy konkrétní životní zkušenosti komunikačních partnerů_ek a jejich analýzu, proto v prepisech nejsou zohledněny jakékoliv neverbální projevy či jiná vyjádření emocí, například přitakávání, smích, dlouhá odmlka, ztráta slov a další. Vzhledem k obsáhlosti tématu a očekávání individuálních zkušeností jsem se rozhodla nepokládat komunikačním partnerům_kám předem připravené otázky, avšak „i v těch nejméně strukturovaných rozhovorech badatel_ka cítí, že jsou tu určitá témata, která by si přáli_y prozkoumat“. (Yeo, Legard, Keegan, Ward a spol., 2014, s. 244) Z toho důvodu jsem se uchýlila k vytvoření několika tematických okruhů, které udávaly obdobný směr vyprávění u všech zúčastněných komunikačních partnerů_ek, a doplňující otázky formulovala v souladu s vyprávěním každého jedince. Probíranými tématy se tak staly:

- ◆ přístup k LGBTQ osobám v zemi původu
- ◆ osobní zkušenost s migrací, její příčiny a důvody
- ◆ (ne)výhody života v ČR jakožto migranta_ky s odlišnou SOGI

Ačkoliv se konverzace soustředovala kolem výše zmíněných témat, komunikační partneři_ky vždy dostali_y dostatečný prostor pro vyjádření svých myšlenek, ve vyprávění jsem je zbytečně nepřerušovala a na jejich výpovědi jsem reagovala především přitakáváním či neverbálním projevem. Chvíle, kdy participanti_ky

dokončili_y svou myšlenku a odmlčeli_y se, jsem využila pro vyjádření svých akademických poznatků k tématu, případně pro vynesení doplňujících otázek. Na závěr rozhovoru jsem pak všem komunikačním partnerům_kám poskytla další prostor pro doplnění jakékoliv zkušenosti či názoru podle jejich vlastního uvážení.

Výběr hloubkových rozhovorů jako metody výzkumu u LGBTQ migrantů_ek a mnou zvolená taktika poskytnout komunikačním partnerům_kám co největší možnou volnost při vyprávění jejich životních zkušeností vedly k tzv. narativním příběhům. Takové příběhy jsou pro kvalitativní výzkum velmi atraktivním materiálem, jelikož spočívají v podrobném vyprávění o životních zkušenostech a momentech, které si do té doby mnohdy participanti_ky ani neuvědomovali_y, nebo jim nepřikládali_y důležitost. Narativní příběhy tak „podporují jejich sebe-interpretaci“ a výzkumníkovi_ici „poskytují vhled do úvah a zkušeností jiných lidí“, přičemž tyto narativy „umožňují badatelům_kám prezentovat lidskou zkušenost holisticky, v celé její komplexnosti a bohatosti“. (Bell, 2002, s. 209) Zároveň podle Canagarajaha (1996) „narativy fungují v opozici k elitářským vědeckým diskurzům a jejich použití ve výzkumu nabízí marginalizovaným skupinám příležitost podílet se na budování akademických znalostí“. (Canagarajah, 1996, cit. dle Bell, 2002, s. 209) Všechny následující výpovědi tak použiji k podložení či vyvrácení konceptů z teoretické části diplomové práce, popřípadě pro nové aspekty a úhly pohledu v rámci tématu queer migrace, čímž zde zároveň poskytnu prostor pro sdílení individuálních zkušeností mých komunikačních partnerů_ek. Ráda bych však připomněla, že způsob, jakým interpretuji životní zkušenosti všech participantů_ek, závisí na mé vlastní subjektivitě, kterou od výzkumu a konstrukce narativů nelze jednoznačně oddělit. Narativní vyprávění komunikačních partnerů_ek a mnou provedená analýza tudíž představují subjektivní pravdu jako spolu-konstrukt vypravěče_ky a mě jakožto badatelky. (Bell, 2002; Connelly, Clandinin, 1990)

Výběr komunikačních partnerů_ek byl nepravděpodobnostní, tedy uskutečnil se na základě kritérií určujících následný výběr účastníků_ic. (Letherby, 2003) Pro rozhovory s LGBTQ migranty_kami to byla dvě kritéria v podobě migrační zkušenosti dotčených a jejich sexuální orientace či genderové identity odlišné od heteronormativního očekávání společnosti. Převážnou většinu komunikačních partnerů_ek jsem získala výběrem tzv. sněhové koule, tedy nalezení vhodných

komunikačních partnerů_ek prostřednictvím doporučení a zprostředkování kontaktů.
(ibid.)

3.6. Etika výzkumu

Jedním z nejdůležitějších aspektů, na který klade feministický výzkum důraz, je jeho etika. Vzhledem k citlivosti tématu mé diplomové práce jsem v případě rozhovorů s LGBTQ migranty_kami musela volit individuální, sensitivní přístup, aby se každý_á z komunikačních partnerů_ek cítil_a komfortně. Proto jsem ke každému účastníkovi_ci výzkumu mimo oficiální rozhovor nabídla i osobní setkání podle jejich vlastního uvážení, které by nám umožnilo lépe se navzájem poznat. Kromě dvou zúčastněných osob však tato nabídka využita nebyla, jelikož většina participujících preferovala jedno delší setkání, přičemž nikdo z nich neměl problém o tématu mluvit přímo a otevřeně.

Participace na výzkumu byla zcela dobrovolná a před každým formálním rozhovorem jsem účastníky_ice ujistila, že pokud se nebudou cítit bezpečně a komfortně, mohou rozhovor kdykoliv ukončit nebo bez uvedení důvodů odmítnout odpovědět na některou z otázek, které byly z větší části osobní a odhalovaly jejich soukromí. Nikdo ze zúčastněných nicméně tuto možnost nevyužil a formální rozhovory proběhly bez jejich dobrovolného přerušení nebo jakýchkoliv jiných vnějších intervencí. Zároveň jsem každému účastníkovi_ici zdůraznila, že mým primárním cílem je ochrana jejich identity a vytvoření bezpečného prostoru, kde můžeme bez jakýchkoliv předsudků a se vzájemným pochopením sdílet naše životní zkušenosti, diskutovat naše názory a ukázat naši zranitelnost. Všichni participující byli předem ujištěni, že audio-nahrávka rozhovoru bude smazána po dokončení jeho transkripce. Během přepisu pak byly anonymizovány nejen jména účastníků_ice, ale jakékoliv jiné určující informace, které by mohly vést k odhalení jejich identity. Vzhledem k tomu, že všichni participující žijí v Praze a mohou být součástí užšího kruhu LGBTQ migrantů_ek či jiných komunit, do jisté míry byla anonymizována i jejich země původu. Předcházím tak potenciálnímu odhalení identity, které by pro mé komunikační partnery_ky mohlo mít dopad na jejich soukromí a pocit bezpečnosti, i přestože mi s uvedením země původu všichni_echny participant_i_ky poskytli_y ústní souhlas.

Abych podtrhla důvěru, kterou jsem si u svých komunikačních partnerů_ek pravděpodobně získala svou upřímností, přátelským vystupováním a sensitivním přístupem, všichni zúčastnění_é podepsali_y informovaný souhlas, ve kterém se jakožto výzkumnice zavazují k ochraně komunikačních partnerů_ek a anonymizaci všech určujících údajů. Jelikož jsme se s komunikačními partnery_kami před prvním setkáním osobně neznali_y a pouze jsme si dopisovali_y prostřednictvím online platformy, nechtěla jsem se spoléhat pouze „na dobré slovo“, ale zavázat se svým komunikačním partnerům_kám písemně, což jsem v této situaci považovala za jediné relevantní řešení. Pro naplnění těchto závazků a zachování důvěrného vztahu mezi mnou a participujícími jsem na základě písemného informovaného souhlasu všechny výpovědi pozměnila tak, aby nebyly zveřejněny osobní a určující informace směřující k rozpoznání dané osoby.

4. ANALYTICKÁ ČÁST

V následujících kapitolách se dostáváme ke stěžejní části mé diplomové práce, kterou je analýza rozhovorů s LGBTQ migranty_kami. Nejprve představím své participanty_ky prostřednictvím medailonků, které nabízí základní zasazení každého jedince do konkrétního kontextu. Následně se již věnuji jejich výpovědím představujícím střípky z jejich individuálních životních příběhů, které však zároveň formují společné narativy poukazující na možné specifické postavení migrantů_ek s odlišnou SOGI v české společnosti. Vzhledem k náročnosti tématu a typu realizovaných rozhovorů jsem uskutečnila celkem osm rozhovorů. Tyto rozhovory zahrnují čtyři muže a čtyři ženy, kteří_ré odpovídají kategoriím LGBQ, povedlo se mi tak zajistit rovné zastoupení mužského a ženského pohlaví a několika významných kategorií SOGI odlišujících se od aktuální společenské normy. Musím zde nicméně reflektovat skutečnost, že tento výzkum si nekladl za cíl pokrýt, nedokáže pokrýt a ani nepokrývá všechny kategorie, proto je důležité vnímat jejich absenci ve smyslu neschopnosti začlenit do výzkumu například zkušenosti translidí, které se mohou a často také liší od zkušeností a specifických potřeb¹⁹ dalších osob z LGBQ komunit. Zároveň můj výzkum zahrnuje komunikační partnery_ky ve věku od 20 do 28 let, kteří_ré na poměry jejich rodných zemí pocházejí z méně konzervativních, částečně nebo plně vzdělaných rodin, přičemž všichni studují a pracují v Praze. Proto bych ráda upozornila, že výsledky mého výzkumu se nevztahují na širší skupinu LGBTQ migrantů_ek pocházející z odlišných poměrů, kteří_ré mohou čelit jiným formám výzev a útlaku v souvislosti s jejich pohlavím, SOGI, třídním postavením, rasou, etnicitou, věkem, zdravotním postižením a dalšími nevyřčenými kategoriemi, ale stále dle mého názoru přinášejí významný podnět pro hlubší prozkoumání tohoto tématu, reflexi potenciálních společných životních momentů konkrétních LGBTQ migrantů_ek a jejich následného porovnání a zasazení do širších kontextů v rámci budoucích výzkumů queer migrace.

---

¹⁹ Mluvím zde například o nutnosti lékařské péče v souvislosti s tranzicí (hormonální léčba, trans-friendly gynekologie apod.), zranitelnosti a traumatech, které jsou spojeny s trans identitou, nebo zvýšeným výzvám začlenění těchto lidí do naší společnosti tak, aby se cítili bezpečně.

4.1. Medailonky komunikačních partnerů_ek

Omar, země Blízkého východu,

do České republiky přicestoval v roce 2014 na základě měsíčního víza, ale několik dnů po příjezdu požádal o azyl z politických důvodů, náboženských důvodů a primárně pak z důvodu homosexuální orientace. Ta se následně stala také důvodem, proč mu byl azyl v ČR udělen. Omar prošel coming-outem ještě během života v zemi původu, jeho rodina však doposud jeho sexuální orientaci plně neakceptovala. Aktuálně se definuje jako queer muž s homosexuální orientací, má české občanství, studuje vysokou školu a zároveň pracuje. Chvilí zvažoval přesun do jiné země, ale nakonec se rozhodl pokračovat v životě v ČR. Od té doby, co žije zde, nenavštívil svou zemi původu. S rodinou, která tam stále žije, je v kontaktu pouze příležitostně, prostřednictvím telefonu.

Anna, země východní Evropy,

do České republiky přicestovala před pěti měsíci a to z mnoha různých důvodů. Z těch nejvýraznějších to byl nesouhlas s politickou situací v zemi původu, stejně jako její sexuální orientace. Anna ve své zemi původu neviděla žádnou budoucnost, naopak tady v Praze začala studovat a ráda by tu své studium i dokončila, aby tu mohla zůstat, popřípadě se přestěhovat více na Západ. Anna se v zemi původu cítila jako černá ovce rodiny, ale v české společnosti našla oporu, jelikož má pocit, že myšlenkově je jí mnohem blíže. Co se týče Anniny sexuální orientace, definuje se jako člověk, který nemá absolutně žádné preference, a momentálně preferuje spíše ženy, jelikož s těmi se cítí bezpečně. S rodinou udržuje kontakt po telefonu, tedy především s matkou, která si je Anniných preferencí vědoma, ale nedá se říct, že by s tím byla vyrovnaná. Její otec ani zbytek rodiny nic netuší a Anna ani nepředpokládá, že by se jim s něčím takovým svěřila. Do země původu už se vrátit nechce a prakticky to momentálně ani není možné. Rodinu opouštěla s vědomím, že se s ní s velkou pravděpodobností již nikdy osobně nespátí.

Karim, země Blízkého východu,

do České republiky přicestoval v roce 2017 z důvodu studia na české univerzitě. Opustit svou rodnou zemi se rozhodl ale především z důvodu své sexuální orientace a genderové identity, navíc zatoužil poznat tuto část Evropy, naučit se o její historii a smýšlení zdejší společnosti. Karim momentálně studuje a zároveň pracuje, po dokončení studia by si tu ještě na několik následujících let rád našel zaměstnání, dalekou budoucnost zatím nechává otevřenou. Identifikuje se jako queer muž s homosexuální orientací, kromě jednoho rodinného příbuzného to však jeho biologická rodina neví. Svou rodnou zemi nenavštěvuje a ani se tam neplánuje vrátit. Se svou rodinou se vídá jednou za několik let, schází se s ní ovšem na dovolenou ve třetí zemi, nikoliv v zemi původu nebo v ČR.

Dominika, země střední Evropy,

do České republiky přicestovala zhruba před dva a půl roky, ale ještě půl rok před svou migrací sem několik měsíců dojížděla. Dominika zde začala nejprve studovat a pracovat v Olomouci, momentálně bydlí a pracuje v Praze. Kromě toho, že Dominika zde vnímá lepší pracovní příležitosti, však migrovala také z důvodu své sexuální orientace. Identifikuje se jako lesba a coming-outem před svou rodinou, blízkými a širším okolím prošla již ve své zemi původu. Ačkoliv rodiče její sexuální orientaci při nejmenším tolerují, konzervativní společnost a neprogresivnost státu, které se při diskusích o LGBTQ tématice často odvolávají na církve a tradice, jí znemožňují svobodné vyjádření její identity, proto se tam necítí bezpečně a komfortně. Ráda by tak pokračovala v životě v ČR, kde – i když přiznává, že to není ideální – podle ní lépe dosáhne naplnění svých potřeb.

Viktor, země východní Evropy,

do České republiky přicestoval v roce 2017 z důvodu studia na české univerzitě. Viktor zde získal studijní vízum, kromě možnosti vysokoškolského vzdělání při odchodu ze země původu hrála roli ovšem i jeho sexuální orientace. Definuje se jako gay, který svým coming-outem prošel dva roky po příchodu do ČR. Se svou rodinou je stále v kontaktu a pokud to situace dovolí, rád je v zemi původu navštíví, ale o své

sexuální orientaci s nimi nemluví a předpokládá, že tomu tak bude i do budoucna. Kromě svého studia si v ČR našel práci, se zdejším životem je tu velmi spokojený a na rozdíl od země původu, kde svůj život rozhodně neplánuje, by se i nadále rád realizoval v České republice.

Katka, země východní Evropy,

do České republiky přicestovala v září kvůli zahájení svého doktorského studia na české univerzitě, které jí zde bylo nabídnuto. Ačkoliv primárním důvodem migrace bylo její studium, život v České republice vítá i z důvodu její sexuální orientace. Katka se definuje jako gay žena, označení lesba neužívá z důvodu negativních konotací tohoto slova v jejím rodném jazyce. Rodina její sexuální orientaci odhalila, když byla Katka ještě v pubertě, a jejich reakce nebyly vstřícné, proto se Katka nějaký čas snažila svou orientaci potlačit, nicméně po několika letech prošla dalším coming-outem. Se svou rodinou je stále v kontaktu, ale o své orientaci s nimi nemluví, jelikož se to mezi nimi vznáší ve vzduchu jako zakázané téma. Ačkoliv Katka nezavrhuje, že by se někdy mohla vrátit do země původu, ráda by prozatím zůstala v České republice, dokončila tu studium a podle toho, jaké se zde vyskytnou pracovní příležitosti a jestli zde najde partnerku, se bude rozhodovat o budoucím životě tady v Česku, nebo případném přesídlení.

Ezra, země Blízkého východu,

do České republiky přicestoval v roce 2014 z důvodu studia na české univerzitě. Po pěti letech života v ČR mu na základě ukončení studia vypršelo vízum a nepodařilo se mu získat nové, proto byl nucen žádat o azyl. V rámci azylového řízení uvedl několik různých důvodů – politiku, sexuální orientaci, a svůj předešlý život v ČR. Získal trvalé bydliště a nyní tu pracuje. Aktuálně se definuje jako gay muž, jeho rodina neví o jeho sexuální orientaci, svůj coming-out prožil až po migraci do ČR. Před vypuknutím pandemie svou zemi původu po příchodu do ČR dvakrát navštívil a jeho rodina ho naopak dvakrát navštívila zde. Vrátit se však neplánuje a rád by se pracovně a společensky angažoval v rámci české společnosti.

Renata, země východní Evropy,

do České republiky přicestovala v roce 2010 na základě kombinace mnoha různých důvodů, mezi něž patřila politická situace v její zemi původu, studium, ekonomické důvody, touha po životě v zemi, kde se klade větší důraz na uplatňování lidských práv a další. Po příjezdu docházela na roční kurz češtiny, aby zde dostala studijní vízum a mohla vystudovat vysokou školu. Momentálně má v ČR trvalý pobyt, stále studuje a zároveň pracuje. Renata se identifikuje jako bisexuální žena, k tomuto sebeuvědomění ovšem došla až po migraci do ČR, teprve několik let zpátky. Coming-outem prošla jak před zdejšími okolím, tak i před svými rodiči, kteří stále žijí v zemi původu. Ti Renatinu sexuální orientaci přijali z části pozitivně, z části negativně, tedy snaží se Renatu akceptovat takovou, jaká je, ale zároveň se k tomuto tématu v diskusích nevrací. Do země původu by se Renata vrátila pouze v případě extra výhodné pracovní nabídky nebo nutnosti péče o stárnoucí rodiče. Zatím ale plánuje pokračovat v životě v ČR a získat tu občanství, popřípadě na několik let vyjet ještě do nějaké jiné země.

4.2. Victims of its culture (don't)

„V podstatě jakákoliv zmínka nebo ukázka čehokoliv, co je třeba, já nevím, homo párů, to by už se bralo jako LGBTQ propaganda, že prostě musíme společnost před tím chránit. Musíme chránit před tím děti, nedej bože z nich vyrostou gayové, to by nám celou společnost zrušilo. Ale celkově bych řekla, že ta jakoby propaganda v mojí zemi se i hodně staví na tom jakoby stavění se do protikladu. Oni najeli přesně do toho režimu, že my jsme proti světu, (...) a teď je prostě tady ta naše země, ochránce tradičních hodnot vůči té gay Evropě, která tady prostě, že je to strašný rozvrácený svět, že se tady schvalují gay manželství a můžou i adoptovat děti. A že to je tak strašné, hrozná zkáza a musíme se prostě před tím chránit, aby nedej bože ty strašné hodnoty k nám nepřišly.“ (Renata)

Prvním tématem, které udávalo směr všech následujících rozhovorů, se stal přístup státu k LGBTQ osobám v zemích původu z pohledu jednotlivých komunikačních partnerů_ek, kteří_ré se zamýšleli_y nad tím, do jaké míry stát ovlivňuje jejich svobodné vyjádření SOGI, z čeho vychází státní legislativa a jakým způsobem tamější

společnost tento přístup posiluje či reprodukuje. Na začátek mi tak participanti_ky popsali_y osobní vnímání své země původu, jejího společenského uspořádání a mocenských praktik, čímž mě uvedli_y do specifického kontextu, od kterého se následně odvíjeli_y další části rozhovoru. Od jejich osobního pohledu na stát a tamější společnost jsme pak pomalu přecházeli_y k individuálním zkušenostem nabytým přímo v zemi původu, nebo zkušenostem získaným později v rámci migrace a integrace v hostitelské zemi, které však stále z části podléhaly kultuře a nastavení společnosti v zemi původu. Z toho důvodu jsme se k jejich zkušenostem v kontextu státu a původní společnosti vraceli_y v průběhu celého rozhovoru a dle mého názoru se významně propisovaly do vyprávění o dalších žitých momentech v různých fázích života u všech komunikačních partnerů_ek.

Všichni komunikační partneři_ky pocházejí ze států, kde jsou stejno-pohlavní akty či vztahy nějakým způsobem zakázané a perzekuované, tedy mají zákony zakořeněné v rámci své legislativy, popřípadě je oficiálně povolují, ale významně omezují a zneviditelňují jejich propagaci. Pro upřesnění teď nemluvím pouze o zemích, kde LGBTQ osobám hrozí odnětí trestu svobody, ale i o zemi, kde existují tresty jako bičování či ukamenování. (HRW, 2022) Zajímavé je, že komunikační partneři_ky kontrole a praktikám státu vůči LGBTQ osobám nepřikládali_y tak významnou váhu, jak bych na první pohled očekávala, ale naopak upozorňovali_y na strukturu tamější společnosti a její problematické vnímání odlišné sexuální orientace a genderové identity. Právě společnost totiž podle vyprávění komunikačních partnerů_ek při diskriminaci LGBTQ osob ve veřejném prostoru a jejich pronásledování hraje zásadní roli, jelikož produkuje heteronormativní rámce mezilidských vztahů pod záštitou udržování tradiční kultury a náboženství. Dotyční_é jsou tak nuceni_y potlačit svá základní lidská práva ve smyslu skrývání své SOGI pod výhrůžkou pronásledování či jiné újmy a musí své chování a vzhled přizpůsobit příslušným společenským, kulturním a náboženským normám. (Resettlement Assessment Tool: Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender and Intersex Refugees, 2013) Příkladem může být příběh Karima, Viktora nebo Omara, kteří se ve svém vyprávění soustředovali na tamější tabuizaci sexuální orientace a genderové identity a jejich mnohorodých variací, tedy témat, která jsou pro tyto společnosti nejen těžko akceptovatelná, ale mnohdy ani neexistující a nepředstavitelná.

„Myslím, že společensky a nábožensky je to naprosto nepřijatelné. Jako, nikdo to nedovolí. Nikdo o tom nemluví. (...) Ta myšlenka je taková, že v první řadě homosexualita vlastně vůbec neexistuje.“ (Karim)

„Mě teda taky ještě vlastně napadlo, že se to od malinka, že se to tam prostě strašně propaguje. Když chodíš normálně do školky nebo když začínáš chodit na střední, tak je to vždycky takové, strašná propagace holky a kluka, nic jiného by nemohlo být, ani nemůže v podstatě být, i když v podstatě může.“ (Viktor)

„Velkej problém je, když o tom mluvíš... nejen o homosexualitě, ale o sexualitě jako takový, jako být otevřeně homosexuálem, to je prostě tabu.“ (Omar)

Výše zmíněné země udržují svou moc a kontrolu nad sexualitou prostřednictvím politiky studu, tzn. že veškeré myšlenky, pocity, fantazie a touhy jedince, které neodpovídají znormalizované heterosexuality, jsou považovány za něco abnormálního, danou osobu činí zranitelnější a zahání ji do ticha. (Warner, 2000) Jedinci, kteří jsou součástí sexuálních menšin, si následně pocit studu za svou „odlišnost“ internalizují, což se podepisuje na jejich genderovém, společenském a kulturním chování. (ibid.) Strach ze zostuzení se ve vztahu k praktikám státu a společnosti při udržení heteronormativity opakovaně objevoval i ve vyprávění komunikačních partnerů_ek, kteří_ré poukazovali_y na zakoušení této politiky v praxi. Ve svých příbězích popisovali_y, jak se kvůli své odlišnosti od většinové společnosti v určité fázi svého života cítili_y nepříjemně a styděli_y se za to, kým jsou, jako tomu bylo například v případě Katky, která se i přes nepříznivé společenské prostředí snažila navázat vztahy se ženami. „Já jsem se za to hodně styděla,“ přiznala se mi Katka. Jiní_é komunikační partneři_ky tuto tendenci zostuzovat jedince ze sexuálních menšin naopak považovali_y za potenciální riziko, kvůli kterému svou SOGI vyjednávali_y neveřejně a snažili_y se plnit předem dané role ve společnosti, aby na sebe neupoutávali_y pozornost, jak popisoval například Karim nebo Ezra:

„Je to něco jako tradiční věc, o které se ví, že nikdo není, nikdo není gay, víš, a pokud je někdo gay, pak je nemocný nebo se potřebuje modlit k Bohu a všechno bude v pořádku. (...) A když, ehm, někdo něco udělá, ehm, nikdo o tom nebude mluvit, protože je to jako velká ostuda.“ (Karim)

„Jako znal jsem lidi, který byli out a kamarádi se k nim chovali dobře, ale za jejich zády je pravděpodobně stejně jako zesměšňovali, dělali si z nich srandu a tak.“ (Ezra)

Ve vyprávěních se silně odrážela kritika zemí, ze kterých komunikační partneři_ky pochází, tedy obsahovala odsouzení státních a především pak společenských praktik, které na základě odlišnosti SOGI těchto jedinců dovolovaly a ospravedlňovaly jejich sociální vyloučení. (Kostenius, 2020) Komunikační partneři_ky reflektovali_y nebezpečnou situaci, kterou pro ně zákony, náboženství a kultura v jejich zemi dle jejich názoru vytvořily, přičemž mluvili_y především o útlaku, který měl dopad na jejich mentální zdraví a znemožňoval jim svobodné vyjádření sexuální orientace a genderové identity, aniž by dotyční_é nemuseli_y pociťovat stres, úzkost nebo nedůvěru vůči ostatním lidem. Jejich narativy tak mnohdy nesouvisely s fyzickým násilím a zneužíváním, ale emocionálním násilím zasazeném do kontextu heteronormativity, což může způsobovat „intenzivní seberegulaci, která doprovází život v nepřátelských sociálních kontextech, a psychickou tíseň, která s tím jde mnohdy ruku v ruce.“ (Marnell, 2020, s. 95) Příkladem může být vyprávění Viktora, Dominiky nebo Ezry:

„Je to vždycky tak jako na tlak, je to strašně jako psychologický nátlak, je to strašně nepříjemný. Když se to tak jako stane třeba v práci, když se to dozví, tak třeba tvůj zaměstnavatel nebo nějaký prostě manažer, nebo dokonce tvůj tým, tak už nebudeš prostě normálně pracovat, jak to bylo vždycky předtím.“ (Viktor)

„Našla jsi prostě lidi, který se na nás koukali, a to jsme ušly za ruku třeba dva metry. (...) Když jsem bydlela se svým bývalým spolubydlícím v jednom městě, prostě jsme věděli, že nejbližších pět kilometrů reálně do baru nemůžeme jít, respektive můžeme, ale on se musí obléknout jako tvůj přítel například, no, musíme se chovat jinak. Takže prostě ta konformita je na nule.“ (Dominika)

„Je to hodně napjatý prostředí, vytváří to jako opravdu... jako problémy s důvěrou, víš, jako například...nevím, znal jsem příběh o nějakém klukovi, kterež chodil s jedním klukem, a pak si spolu udělali nějaké fotky, jenže nějaký lidi je vydírali a řekli jim, že

to poví jejich rodičům, pokud jim nedají peníze, víš, něco takovýho, takže si myslím... je spousta podobných případů, kdy... nevim, bojíš se někomu věřit.” (Ezra)

Výpovědi se dále vyznačovaly citelným distancem komunikačních partnerů_ek od země původu, kteří_ré se často odvolávali_y na to, že tamější „zvyky, společnost a sociální systém je úplně jiný“ (Viktor), čímž reprodukovali_y západní myšlení a přijímali_y dualitu ve smyslu teoretizace a lokace určité skupiny vůči jiné skupině, v tomto případě západní společnosti vůči té ne-západní, jako té „druhé“ a „jiné“ (Beauvoir, 1966), což u komunikačních partnerů_ek v několika případech dle jejich vyprávění vedlo k odmítnutí či zpochybnění své vlastní národnosti. Viktor například konstatoval, že se může „zdát v tom trošku divnej, ale upřímně, já moc nemám rád vlastní národ“, přičemž Renata za tamější jinakost vinila „ten stát a i tu kulturu, jakoby i tu historii (...)“.

V rámci výše zmíněných kritik se komunikační partneři_ky prezentovali_y jako potenciální oběti, mluvily o negativních dopadech společenského smýšlení na LGBTQ osoby a přemýšleli_y nad riziky, které by jim mohlo přinést otevřenější vyjádření SOGI v jejich zemi původu. Komunikační partneři_ky přístup těchto států vůči LGBTQ tématice považovali_y za zraňující, pronásledující a utlačující, přičemž se sami_y situovali_y do pozice *victims of its culture*, tedy osob, které byly součástí utlačované sexuální menšiny v rámci konkrétní ne-západní společnosti, tudíž se jejich SOGI stala jedním z důvodů, aby vyhledali_y pomocnou ruku společnosti západní, ve které se jim podle nich dostane více tolerance a nebude jim po fyzické ani psychické stránce ubližováno (Klesse, 2021), tedy LGBTQ migranti_ky ve svých příbězích mnohdy zvýznamňovali_y stejný vzorec, se kterým operují státy přijímající a mapující LGBTQ migranty_ky. (ibid.) Z části se tak komunikační partneři_ky skutečně situovali_y do pozice obětí, jež musely po určitou dobu realizovat svůj život ve společenských, kulturních a náboženských podmínkách produkujících specifický útlak a násilí (Robbins, 2013), v tomto případě založený na pronásledování a stigmatizaci sexuální menšin.

„Velká města jsou v zásadě v pohodě, ale když jdeš někam jinam, tak je to hodně, hodně špatný.” (Katka)

„Trestá se to od, jako asi tuším, od loňského roku dokonce ústavou normálně (...) Už tam nežiju, ale jak jsem se před pěti lety přestěhoval, tak to bylo jako, cítil jsem na sobě, že to bylo prostě horší a horší postupně.“ (Viktor)

„Jasně, že tam budeš poslouchat homofobní vtipy. Jasně, že můžeš být šikanovaný, když, já nevím, provozuješ homosexuální aktivity nebo jsi femininní. Způsobuje to hodně problémů a způsobilo to hodně problémů i mně. (...)Vždycky jsem měl strach, že by mě mohli chytit a co by se mohlo stát, víš?“ (Karim)

„Vůbec si neumíš představit to, že na tebe skoro někdo plivne, nebo prostě na tebe něco křičí a tak dále. Radši toho partnera ani nemůžu držet nebo chytit, protože prostě nemíním toho člověka vystavovat tomu, že na něj někdo bude něco pokřikovat, anebo že když se loučíme, tak na tebe maximálně mávnu, protože ano, vím, že v tom městě zrovna, když já odejdu, tak ty dostaneš po hubě a já taky.“ (Dominika)

„Abys byl gay, musíš mít hodně dobrý zázemí a vysokou pozici ve společnosti. Ale pokud jsi nikdo, nemáš šanci, ta sexualita tam hraje vážně velkou roli.“ (Anna)

Zároveň však komunikační partneři_ky mluvili_y o tom, jak se s těmito státními a společenskými praktikami vyrovnávali_y na individuální i kolektivní úrovni a jaké obranné mechanismy vůči útlaku, který zprvu kritizovali_y, vytvářeli_y tak, aby se nemuseli_y ztotožňovat s pozicí oběti. (Marnell, 2020) Ačkoliv SOGI byla u převážné většiny komunikačních partnerů_ek hlavním důvodem či vedlejším podnětem pro rozhodnutí migrovat od jiné země, nebo je momentálně jedním z faktorů, který jim brání vrátit se zpět do země původu, se v jejich výpovědích více než vyjádření nesouhlasu s anti-LGBTQ přístupy tamějších států a jejich společenskou reprodukcí mnohem častěji objevovaly tendence zlehčovat dopady, které by na ně odhalení jejich SOGI v dané společnosti mohlo mít. Příběhy o jejich diskriminaci byly protkány „vyprávěním o přežití“ (ibid., s. 101), jelikož LGBTQ migranti_ky mají tendenci zdůrazňovat svou schopnost vypořádat se s obtížnými podmínkami, které jim tamější anti-LGBTQ smýšlení predestirává, a vyjednávat svou identitu účinnými způsoby. (ibid.) Komunikační partneři_ky vypovídali_y o tom, že i když je navenek uznávána pouze heterosexuality a jiná SOGI je státem a společností perzekuována či stigmatizována, podle nich se vlastně nic zas až tak hrozného neděje,

protože dokud se o tom nemluví a předstírá se, že jiná sexualita v těchto společnostech přítomna není, stát ani společnost nemá zájem homosexuální jedince a jiné LGBTQ osoby cíleně vyhledávat a trestat.

„Jako je to jedna ze zemí, kde je za to trest smrti, ale ve skutečnosti se to nepraktikuje. Neslyšel jsem o nikom, kdo by byl popravený za to, že je gay. (...) Jako myslím, že společensky to není v pohodě. Jakože to není akceptovaný, ale pod stolem se to děje. Všechno se to prostě děje hodně pod stolem.“ (Karim)

„Jako ty zákony se ve skutečnosti nepraktikují, protože ta vláda... ta policie nejde cíleně hledat lidi, který jsou homosexuálové, pokud teda neudělají něco fakt velkého a nejsou příliš otevření nebo něco takového, jako všem je to jedno (...) Když je to tajemství, tak to není nijak zvlášť velký problém.“ (Omar)

„Myslím, že to není jako... zločin nebo jako, nedostaneš se do vězení, pokud tě odhalí jako homosexuála nebo tak něco, ale je to spíše jako společensky nepřijatelný. (...) Kamarád mi zpětně vysvětlil situaci, která je ve skutečnosti mnohem lepší, než jsem si myslel, že jako, víš co, mají mezi sebou nějaká znamení a vědí, kam můžou jít, jak se mohou setkat a... byli vlastně tak nějak schopní žít svůj život, nebo alespoň dělat to, co chtěli, i když tajně, ale nebylo to tak, jak si možná lidé myslí, jako že všechno je zakázaný.“ (Ezra)

Domnívám se, že zmírňování dopadů těchto praktik na LGBTQ jedince sloužilo komunikačním partnerům_kám jako taktika, jak se s životem v konkrétní zemi vyrovnat. (Marnell, 2020) Na rozdíl od kritiky útlaku LGBTQ menšin a uznání své zranitelnosti se tak komunikační partneri_ky zároveň stavěli_y do opozice a odmítali_y se ztotožnit s pozicí oběti za specifického vyjednávání svého vzhledu a chování, které jim umožnilo žít podle nich do jisté míry přijatelný život. V jejich vyprávěních tak zvýznamňovali_y koncept „*beyond the suffering subject*“, tedy nedefinovali_y se pouze jako trpící oběti utlačované ne-západní společností z důvodu jejich sexuální orientace a genderové identity, ale konstruovali_y se jakožto subjekty, které mají schopnost svou lokaci vyjednat i pozitivně a neutvářet svou identitu pouze na základě prožitých traumat, ale pozitivních aspektů svých životních trajektorií. (Robbins, 2013) Zároveň komunikační partneri_ky vyjadřovali_y

porozumnění nad svou privilegovanou pozicí, která jim vzhledem k jejich zázemí, společenskému postavení, rodinným strukturám a vzdělání podle jejich výpovědí umožňovala odmítnutí pozice oběti ve smyslu utváření alternativního prostředí, ve kterém bylo možné realizovat svou osobní identitu na základě sexuality bez pocitu doslovného ohrožení na životě a strachu z fyzické újmy. Například Anna začala svoje vyprávění tvrzením, že „*zkušenost, o které bude mluvit, je ta nejmíň vážná*“, přičemž podobně svoji zvýhodněnou pozicionalitu zvýznamňovali_y i další komunikační partneri_ky, což jsem zpozorovala třeba ve vyprávění Katky, která zdůrazňovala, že „*záleží na těch lidech ve společnosti. Pro mě to nebylo tak hrozný. Jako mezi kamarády to bylo v pohodě. Nikdo proti tomu nebyl. Všichni mě podporovali a byli na mě hodný. Ale třeba moje bývalé přítelkyně, ty se bály všeho. Měly strach. Ohledně vztahů nebyly otevřené. Styděly se za to.*“ (Katka) Podle Marnella (2021) tak tyto osoby „*artikuluji různé způsoby, kterými si nárokují prostor, vytvářejí vztahy, zvládají výzvy a vzkvétají v rámci různých seskupení nerovností.*“ (ibid., s. 105) Nejobsáhleji o třídním a společenském postavení hovořila Renata, která se zamýšlela nad tím, jakým způsobem svobodu vyjádření v její zemi původu ovlivňuje kulturní a finanční kapitál formující sociální skupinu, kterou se dotyčný_á obklopuje a prostřednictvím které více či méně reguluje svou sexuální orientaci či genderovou identitu tak, aby dosáhl_a relativně uspokojivého života:

„Potkáš tam různé sociální skupiny, rozhodně i my máme takové víc jakoby umělecké, bohém prostředí, které bude mnohem víc liberální, mnohem víc svobodomyšlné. Takže, rozhodně, dokážu si představit člověka, kterej (...) samozřejmě ví o tom, že ta společnost je homofobní, takže nemyslím si, že člověk, dejme tomu, kdyby to bylo víc femininní kluk, který by se pak chtěl nalíčit a jít ven, tak tomu rozhodně, rozhodně neprojde. Ale dokážu si představit, že jsou jako sociální uskupení, ve kterých prostě bude moci sdělovat, že nevím, že je s klukem nebo něco, nebo nalíčí se na nějakou párty a věřím, že ve větších městech takové sociální bubliny rozhodně jsou. (...) Obecně, co ti hrozí v mojí zemi původu, tak záleží na regionech. Jako já nevím, kdybych byla bi žena v tomhle a tomhle městě, tak si myslím, že bych rozhodně našla svoji sociální bublinu, ve které bych fungovala a byla bych v pohodě. (...) Takže, hele, mně přijde, že záleží, no. Jako člověk se z nějakého důvodu může stát terčem společenského útoku, a zároveň může se stát, že zrovna tebe si nikdo nevšímne, že

zrovna jsi v takové jako sociální bublině a máš dost peněz na to, aby si to nějak zařídila a bude to v pohodě. Tam jakoby těch možností, scénářů je hodně.“ (Renata)

Zajímavé je, že anti-LGBTQ tendence daných států a společností si komunikační partneři_ky zcela nepřipouštěly k tělu ani v případě homofobie v praxi, kdy někteří_ré z nich popisovali_y zkušenosti s verbálním nebo až fyzickým násilím a útoky na jejich osobu kvůli SOGI, ale jejich vážnost se snažili_y zmenšit tím, že podle nich „*mohli_y dopadnout i hůř*“, a naopak tyto situace vyzdvihovali_y ve smyslu odolnosti a jejich síly čelit překážkám (Marnell, 2020), přičemž toto myšlenkové nastavení následně aplikovali_y i na ty části příběhu, které se vztahovali_y k hostitelské zemi, tzn. že pokud se s tím setkali_y v České republice nebo jakékoliv jiné zemi, nebylo jim to příjemné, ale byla to negativa vyvážená jinými pozitivy života v západní Evropě. Komunikační partneři_ky měli_y tendence srovnávat své zkušenosti s jinými LGBTQ osobami žijícími v jejich zemi původu, které znali_y nebo o kterých něco zaslechli_y, tedy často hovořili_y o tom, že ačkoliv zažili_y určitou formu útlaku, diskriminace a homofobie, nepřidělovali_y těmto zkušenostem nějaký obzvlášť traumatický význam, spíše tyto zkušenosti popisovali_y s minimálním vzrušením a překvapením, že k takové situaci vůbec došlo a že se s něčím takovým museli_y potýkat. Obsah jejich výpovědí odkazuje na to, že komunikační partneři_ky se namísto obětí situovali_y spíše do pozice „*těch klikařů, šťastlivců*“, kterým se vyhýbalo to nejhorší, což jsem zpozorovala například ve vyprávění Omara, který přiznal, že „*měl nějaké problémy, jako když za mnou nějakí kluci utíkali a házeli po mně kameny nebo mi nadávali nebo mě strkali jako ze schodů... takže takový druh šikany to byl, jo... některý kamarádi mě vlastně bránili, když se to stalo, ale ty tu pro mě nebyli celou dobu, že jo... takže některé věci se prostě staly. Ale i tak si myslím, že na mě lidi útočili méně, protože jsem byl... míň femininní než ostatní gayové, který jsem znal třeba ze školy. Takže ti gayové, bylo jich jen pár... a i když nebyli ‚out‘, byli opravdu neustále obtěžováni, protože oni byli víc vidět, byly víc femininní, jo, bylo to pro ně těžší. Takže i když jsem měl spoustu problémů, pořád říkám, že jsem byl jeden z těch, co měli štěstí.“ (Omar)*

Velmi mě zaujalo také vyprávění Karima, který na moje otázky ohledně toho, jaký dopad na člověka může mít odhalení SOGI v jeho zemi původu a jaké různé formy homofobie může zažít, reagoval barvitým vyprávěním o tom, jak pocítoval strach, zároveň ale zvýznamňoval jakýsi pocit uspokojení, naplnění, síly a hrdosti (Marnell, 2020) za to, že i když se potenciálně mohl ocitnout v ohrožení života a zažil různé

formy verbálního i fyzického napadení, dokázal tyto životní momenty překonat a přizpůsobit se situaci tak, aby dál mohl pokračovat ve svém životě nehledě na traumata, která by mu mohla způsobit tamější společnost či stát:

T.B.: „*A když jsi říkal, že jsi byl šikanován, bylo to jen verbální nebo i fyzické?*“

Karim: „*Myslím, že jsem zažil obojí, ale většinou to verbální násilí.*“

T.B.: „*Jakože ti třeba nadávali, nebo?*“

Karim: „*Nadávali, napodobovali, ale jako zase, musel jsem to přežít. Prostě se vždycky musíš znovu a znovu přizpůsobit. Takže, i když tě někdo zmlátí, musíš se znovu postavit na nohy a počítat s tím, že zase přijde další rvačka, víš?*“

T.B.: „*Ty jsi říkal, že jsi měl tehdy strach, že bys mohl být odhalen a co by se ti mohlo stát. Co si myslíš, že by se ti to mohlo stát? Jako, měl jsi větší strach z toho odhalení před svou rodinou nebo společností obecně?*“

Karim: „*Obojí, protože to může být, je to skandál, víš, jako, může se stát cokoliv, může to být od toho nejdramatičtějšího, jako zabití, víš, nebo... že by mě dali do vězení nebo by moje rodina mohla, pokud to bude skandál, se mě třeba zřeknout. Nebo bych mohl být převezen do nemocnice. Takže v podstatě by se mohlo stát všechno. A jako jasně, samozřejmě to byl risk, ale život prostě risk je, narodili jsme se jen jednou. Takže, víš, je to, ehm, rozhodně to bylo děsivé, ale bylo to také vzrušující, víš, jako, ne že bych to teď chtěl zažít, ha ha, ale v mém životě už to zůstane a vzhledem k okolnostem, jak to nakonec dopadlo, tak jsem spokojenej.*“

4.3. Specifické vyjednávání identity

Když komunikační partneři_{ky} vyprávěli_y o tom, jak se vyrovnávali_y s tamějším životem tak, aby nedošlo ke ztotožnění jejich společenské pozice s pozicí oběti, v jejich výpovědích se daly rozlišit jakési dvě pomyslné strategie pro vyjednávání identity v dané zemi a společnosti, které volili_y pro pohodlnější a snadnější život v heteronormativním a anti-LGBTQ prostředí. Přestože komunikační partneři_{ky} se mnou sdíleli_y odlišné životní příběhy, tyto dva způsoby vyjednávání jejich identity, tedy realizaci identity mimo SOGI nebo naopak realizaci identity ve

vztahu k SOGI, včetně specifických způsobů, jak tyto identity vyjednávat s ohledem na prostředí, ze kterého komunikační partneri_ky pocházejí, popisovali_y jako praktická řešení ve vztahu k individuálním společenským pozicím, ve kterých se nacházeli_y. Většina z nich hovořila o obou strategiích, které se zdály být účinné či výhodné v určitých fázích života, podle potřeby seberealizace dotyčné_ho.

Prvním narativem, který se v tomto kontextu objevoval, bylo podvědomé **popření sama sebe**. (Jordan, Morrissey, 2013) Komunikační partneri_ky tak nehovořili_y pouze o tom, že skrývali_y svou SOGI před společností, ale mnohdy také před jimi samými, jelikož nastavení společnosti jim neumožňovalo, aby SOGI odhalili_y, nebo si ji vůbec uvědomili_y v rámci svého sebepoznávání. (ibid.) V analyzovaných příbězích tak někdy docházelo k vyjednávání identity nezávisle na sexuální orientaci a genderové identitě, která byla podvědomě potlačována a upozad'ována. Například Renata vyprávěla, že když ještě žila ve své zemi původu, nenapadlo ji, že by se její sexualita mohla nějakým způsobem odlišovat od stanovené normy, i když zpětně pociťuje, že tyto náznaky tam byly již dlouho před jejím coming-outem v ČR, a to nejen u ní, ale i u jejích kamarádek. Anti-LGBTQ přístup společnosti a státu tak mnohdy neumožňuje svobodné a otevřené smýšlení jedinců o jejich sexualitě a reprodukuje uzavřené definice, které dovolují lidem objevujícím své touhy, potřeby a emoce uvažovat pouze v rámci heteronormativity:

„Já jsem třeba nikdy nechápala před tím jako, když holky říkaly 'no a co ten kluk, líbí se ti' a já říkám 'on je můj kamarád', já jsem prostě nevnímala ho úplně automaticky jako potencionálního partnera. Pro mě prostě nejdřív všichni jsou tak trochu kamarádi a pak se uvidí. A oni vždycky to rozdělení měly hrozně velké. Já jsem vůbec nechápala, proč, ha ha. A až potom mi to došlo, protože já bych samozřejmě potom měla jakoby nutně takhle všechny vnímat, ale pro mě nikdy nebyl rozdíl mezi klukem a holkou. Ale až léta poté mi došlo, co jakoby to znamená, že pro mě není ten rozdíl, že to funguje nejen v tom, že můžu kamarádit se všema, ale že můžu i randit se všema, (...) Já nemám nikoho, kdo by byl out LGBTQ tam. Zároveň, v podstatě první polibek byl se ženou, s jednou z mých kamarádek. Ale já jsem si to strašně dlouho neuvědomovala, protože já jsem to nepovažovala za ten jakoby skutečný polibek. Mně to prostě přišlo že, víš jak, že to je nic, že se to nepočítá. Ale vím, že v té naší skupině se jako spousta holek mezi sebou líbaly nebo něco zkoušely. A myslím si, že kdyby se

nad tím zamyslely, tak je fakt klidně možné, že jsou jakoby spíš víc bi než hetero ženy.“
(Renata)

Podobně situaci ve svém vyprávění zvýznamňoval i Ezra, který stejně jako Renata prošel reálným sebeuvědoměním a coming-outem až po migraci do České republiky. Ezra se mi svěřil s tím, že v rámci procesu popření sama sebe se do konce po určitou dobu stavěl do pozice agresora a vyznačoval se negativním chováním a reakcemi na homosexuály, nad kterým se zpětně zamýšlel a považoval ho za neomluvitelné, ačkoliv ho zároveň hodnotil především jako svůj obranný mechanismus vůči újmám, které by mu potenciálně hrozily, kdyby sobě i okolí přiznal svou skutečnou sexuální orientaci. *„Já jsem před tím [migrací] nikdy neměl zájem se s někým potkat nebo si najít přítele nebo něco. (...) Když jsi homosexuál, tak se pořád bojíš, že by tě ostatní mohli odhalit, takže jsem byl homofobní člověk, víš, jakože... když třeba jsem byl s nějakou skupinou lidí a ty se o někom ošklivě bavili, já nevím, že je homosexuál, tak jsem se na tom podílel taky, což mi tenkrát jako přišlo v pohodě, ale...když jsem migroval do Evropy, tak jsem se za to cítil strašně, když jsem začal hodnotit to svoje chování, sice to bylo kvůli tomu, abych ochránil sám sebe, ale taky jsem ubližoval druhým, víš. (...) Moc jsem se bál, že by do mě někdo viděl nebo o mě něco zjistil... Tak jsem raději všechno držel v sobě,“* vzpomínal Ezra.

Narativ sebezapření je možné rozklíčovat i ve výpovědích těch komunikačních partnerů_ek, kteří později prošli_y určitou formou coming-outu nejen v ČR, ale i ve své zemi původu. Například Anna mluvila o tom, že ona ani její bratr *„nikdy neměli žádný vztah“*, Dominika konstatovala, že ačkoliv coming-outem v zemi původu prošla přibližně až v osmnácti letech, věděla to o sobě *„už od takových čtrnácti, třinácti a půl“* a vyprávění Katky naopak odráželo zkušenosti jiných LGBTQ migrantů_ek, kteří_ré ve své zemi původu zkoušeli_y udržovat heterosexuální vztahy, tedy odmítali_y „pravé já“ udržováním heterosexuálního života (Hiller, 2021). Z toho důvodu se Katka snažila *„chodit s několika kluky, protože jsem se snažila zjistit, myslela jsem si, že tohodle kluka jsem třeba neměla ráda, protože tohle a tamhleto, že se mi to na něm jako nelíbilo. Říkala jsem si, že možná najdu někoho, koho bych měla ráda. A tak jsem chodila s několika kluky, myslím, že pět jich bylo.“* (Katka)

Druhým narativem, který se v analyzovaných výpovědích vyskytoval, byl jakýsi **vnitřní odpor** komunikačních partnerů_ek ve vztahu k nepřátelství státu a společnosti vůči LGBTQ osobám, na které komunikační partneři_ky reagovali_y vyjednáváním své identity ve vztahu k SOGI, přičemž k objevování sexuality docházelo v utajovaných, alternativních a underground prostředích, tedy v rámci LGBTQ komunit, které se vyznačovaly svou diskretností. (Held, 2022)

„Nebylo to tak, že bych ten svůj život nenáviděl za to, že jsem gay nebo něco takového. Víš co, diskretně, v tajnosti jsem zažil různé homosexuální interakce, jednou tuhle, pak zase tamhle.“ (Karim)

„Jako my víme, kam chodit. Prostě ty místa známe. Je to tak, že prostě víš.“ (Katka)

„Nějaká LGBTQ komunita tam je, ty lidi o sobě navzájem vědí, existují tam místa, kam chodí. Sám jsem věděl o nějakých akcích, který se zorganizovaly, ale to jsou všechno soukromý akce a party, není to tak, že by tam byl nějaký gay club, bar nebo kavárna.“ (Omar)

Podle svých možností a vnitřní konformity komunikační partneři_ky dále vyprávěli_y o seberealizaci na platonické úrovni, což se týkalo například Ezry, který k uskutečnění svých představ využíval online prostoru a vlastní imaginace, protože některým LGBTQ osobám může v určité fázi života „stačit si s někým psát, vytvářet si v hlavě scénáře, představy“, přičemž Ezra sám upozorňoval na to, že „se nikdy necítil tak, že by to mohlo dojít tak daleko, abych tomu člověku navrhl, že se potkáme, to bych totálně zpanikařil a stáhnul se zase zpátky, vymyslel si nějakou výmluvu nebo něco takového. Jen abych to udržel na platonický rovině.“ (Ezra) U některých komunikačních partnerů_ek se na druhou stranu ve vyprávěních objevovala seberealizace prostřednictvím fyzického kontaktu a sexuálních aktivit. Příkladem je výpověď Karima:

„Prostě si k tomu musíš najít cestu. Takže to prostě, někdy stačí jen pohled do očí, víš, mohla jsi jít po ulici a podívat se na někoho a ten pohled stačil k překladu, že se někomu oddáváš, víš. A pak jsme se navzájem sledovali. A pak jsme si povídali (...) Jako, ,okej, fyzicky mě přitahuješ, já přitahuju tebe, tak se o tom můžeme pobavit‘.

Probrali jsme, kdy se spolu můžeme vypsát, měli jsme sex a to bylo v podstatě vše. Prostě takhle. (...) Všechno se skrývá, ale zároveň jsem jako queer osoba a především jako gay zažil mnoho sexuálních aktivit a to jsem na to byl ještě dokonce dost mladej."
(Karim)

Z obsahu vyprávění komunikačních partnerů_ek také vyplývá, že významnou roli v rámci utajovaného vyjednávání SOGI sehráli také jejich nejbližší přátelé, u kterých hledali podporu při svém coming-outu i následujícím životě v utajení. Například Katka se rozhodla vyoutovat ve škole i ve svém zaměstnání, kde se jí dostalo vlídného přijetí. *„Měla jsem coming-out před svými kolegy v práci. Jako ne přede všemi, ale z části. Taky jsem se vyoutovala před svými spolužáky a všichni s tím byli úplně v pohodě,“* chválila si Katka. Tito přátelé navíc někdy dokonce sami mohli patřit do tamější LGBTQ komunity, jako tomu bylo v případě Karima a jeho přátel:

„Mluvil jsem se svým nejlepším kamarádem, vyoutoval jsem se před ním a on se v podstatě přede mnou vyoutoval taky, ve stejnou chvíli. (...) A jako měl jsem skupinku kamarádů, zprvu jsem měl nějaký obavy, ale všichni to byli gayové. (...) Byla to taková moje malá bublina, tajná bublina jenom pro nás. A ta mi pomohla přežít.“ (Karim)

4.4. „Holky jsou roztomilý, kluci jsou nechutný“

Komunikační partnerky v rámci svých vyprávěních pocítovaly, že v zemích původu mohly být ve vyjádření svojí identity na základě SOGI mnohem otevřenější, přičemž to odůvodňovaly tím, že jsou ženy. Všechny upozorňovaly na to, že na ně nebyly kladeny tak vysoké nároky a tamější společnosti v tomto smyslu vykreslovaly jako ty, které stigmatizují spíše muže než ženy. Z toho důvodu se v rámci diskuse o útlaku pramenícího ze současného smýšlení ne-západních společností vztahovaly spíše ke gayům, jelikož měly za to, že je svým způsobem „zvýhodňuje“ to, že jsou ženy. *„Nevím proč, ale u nás jsou dvě holky přijatelnější než dva kluci, prostě, to je potom považováno za chaos. Je to nenormální, absolutně nenormální, ve většině rodin (...) Vlastně i naše nejužívanější sprosté slovo nese význam ‚gay‘. A pokud ti tak někdo řekne, tak je pro kluka nejhorší urážka. A zase, s holkama to takhle nefunguje, tohle slovo nemůžeš říct holce a naštvat jí, ale klukovi jo. (...) Jde o to, že když to jsou dvě holky, je to považováno za něco dětinskýho, z čeho ty holky vyrostou, ale když jde o*

dva kluky, je to braný jako nemoc. A tím, že je to teď jako populární, tak u nás holek si říkají ‚proč ne‘, že jako potřebujeme zkusit všechno, když jsme mladé. Takže my holky to nějak zvládneme, překonáme to, ale kluky, ty to prostě zničí,“ mluvila o tamějším společenském nastavení Anna. Tyto ženy měly pocit, že se jim dostalo umírněnějších reakcí ze strany rodiny na odhalení jejich SOGI, neobjevovaly se u nich tak silné tendence SOGI potlačovat či ukrývat (minimálně před svými blízkými) a očima tamějších společností bylo takové chování žen a dívek dle jejich vyprávění „nějak přijatelné“. Katka se ve svém vyprávění například svěřila s tím, jak vnímala vyjádření své sexuální orientace ve veřejném prostoru a jak na její coming-out reagoval bratr: „*Můžeš vidět holky, který se drží za ruce. Myslím, že je můžeš vidět se i líbat. A je to v pořádku. V souvislosti s tím bylo jen několik málo případů špatného chování, jako je bití nebo něco podobného. Ale co se týče kluků, nikdy jsem neviděla kluky na ulici, jak se drží za ruce nebo něco dělají, alespoň něco, jakože objímají se, jo. Co se týče kluků, je to větší tlak. A dokonce jako, když jsem s tím šla za svým bráchou, a řekla mu, že jsem na holky, tak řekl, že je to v pohodě. (...) Ale že kdybych byla kluk, tak by měl asi obavy. Tak jsem se ho ptala, jak by v tom byl rozdíl, a on mi řekl, že holky jsou jako roztomilý a kluci to mají rádi. A já mu řekla, že v tom přece není rozdíl, že nejde o to, co se mu líbí, ale o to, že se dva lidi mají rádi, že na pohlaví prostě nezáleží. Ale on mi řekl, že je přece nechutný vidět spolu dva kluky. (...) A víš co, já nedokázala ten jeho názor změnit. Jako ulevilo se mi, že se mnou je v pohodě, ale bylo mi fakt líto těch všech kluků.“* Komunikační partnerky zároveň vnímaly, že společnost, ze které pochází, je silně patriarchální, proto je společensky nepřijatelné, aby se muž nechoval podle daných očekávání tamější společnosti a nepokračoval v udržování maskulinity jakožto ukazateli dominance, moci a heterosexuality, přičemž toto ukotvení heteronormativity ve společnosti vede k fyzickému i emocionálnímu násilí a vynucuje si intenzivní seberegulaci vzhledu a chování mužských jedinců s odlišnou SOGI. (Marnell, 2021)

„Mně přijde, že i taková jako řekněme butch lesba, tak se v podstatě, ne že se dá zamaskovat, ale v podstatě ještě tak až nenarušuje ten řád v tom smyslu, že ji prostě budu vnímat jako spíše maskulinní, neatraktivní ženu. (...) Ale ve chvíli, kdy by to byl prostě fakt femininní gay muž nebo trans žena, která se prostě chce líčit nebo který se chce líčit, a když je to muž, který se snaží vypadat maskulinní, ale není. Jako to by byl rozhodně průser, jako to na těch ulicích u nás si nedokážu představit, aby člověk

prostě se, nevím, aby si kluk nandal rtěnku nebo oční stíny, vyšel na ulici a zůstal nezbitý. To jako, to si těžce nepředstavuju.“ (Renata)

To, jak komunikační partnerky zvýznamňují své postavení LGBTQ ženy v zemi původu, je zajímavé především v porovnání s tvrzením Klesse (2021), který upozorňoval na to, že hostitelské země tyto ženy vnímají jako identity nesplňující očekávané ženské role a jejich stereotypní reprezentace (jako je role manželky, matky, pečovatelky apod.), kdežto v případě gay migrantů tyto představy mohou být naplňovány o něco lépe. Avšak pokud jde o postavení komunikačních partnerů_ek ještě před migrací, tedy v zemi původu, a v tomto případě většinou i po ní, komunikační partnerky zde reflektují zcela opačný přístup státu a společnosti, tedy že jejich zkušenosti vypovídají o tom, že jejich odlišná SOGI byla a stále je více respektovaná jako něco přechodného, nevinného, či dokonce roztomilého, kdežto u mužů to bylo něco nepřipustného, obzvlášť v případech, kdy byli femininní a neodpovídali normativním představám maskulinity, které - domnívám se - určují hierarchie a struktury tamějších společností závislých na patriarchální kultuře, tradicích a náboženství. Vzhledem k tomu, jak velký důraz tyto společnosti kladou na představu „správného“ muže a jeho vykonávanou společenskou roli, muži ze spektra LGBTQ automaticky nesplňují tyto představy a mnohdy nejsou přijímáni ani za rámeček normativního chápání, ale spíše diagnostikováni jako nezdraví, duševně či fyzicky nemocní jedinci, nebo jsou společností zcela popíráni. Právě tamější společnosti, tak jako je popisují moji_ek komunikační partneri_ky, podle nich vyvíjejí tlak na jedince, kteří se nějakým způsobem liší od požadované normy, a stigmatizují ty, kteří tuto odlišnost dávají vědomě či nevědomě najevo. (Marnell, 2021) To, jakým způsobem participantky výzkumu upozornily na svou zvýhodněnou pozici v zemi původu, pokud šlo o svobodné vyjádření SOGI a míru útlaku, se zároveň potvrzuje i výpověďmi komunikačních partnerů, kteří hovořili o problémech spojených s toxickou maskulinitou, která jim neumožňovala žádné vyjádření feminity. „*Měl jsem kvůli tomu nějaké problémy, protože tenkrát jsem byl trochu víc, ne trochu, ale víc femininní, takže jsem kvůli tomu měl problémy ve škole a to u lidí, kteří o tom [sexuální orientaci] ani nevěděli,*“ vyprávěl Omar. Negativní zážitky spojené s prezentací femininního vzhledu a chování se mnou sdílel i Karim a Ezra:

*„Bylo období, kdy jsem byl víc femininní a byl jsem kvůli tomu šikanovanej.“
(Karim)*

„Lidé z univerzity nebo ze školy, oni byli takoví, jak to říct, že si na tebe jako ukazovali, víš, jenom na základě toho, jak se chováš, pozorovali úplně všechno. Tvoji řeč těla, všechno. Jakože máš prostě nějaký specifický znaky, nějaký standard, jak by se měl muž chovat, víš, takže pokud třeba víc gestikuluješ rukama, nebo, já nevím, stojíš a dáváš si třeba ruku takhle, nebo někomu podáváš ruku a nestiskneš ji pevně, už by si na tebe ukazovali jako ,co to je‘.“ (Ezra)

Genderovanost rozdílů ve vyjednávání a potlačování SOGI se neobjevovala pouze v přístupu státu a společnosti ke komunikačním partnerkám ve vztahu k jejich toleranci a pozitivnějšímu přijetí, ale také v odlišné stigmatizaci těchto žen, tedy nikoliv ve smyslu verbálního či fyzického násilí, jak své zkušenosti popisovali komunikační partneři, ale situováním do nepříjemných momentů v podobě nevhodných narážek a sexismu, tedy komunikační partnerky tyto situace nepopisovaly ve smyslu negativních urážek a útoků, ale spíše ve smyslu nepříjemných lichotek a eroticky laděných návrhů.

„Není to negativní, to je jako tak, že kluci by se k tobě rádi přidali. Zvláště, pokud jsou, pokud jsou obě dívky roztomilé, víš. Občas se můžeš setkat s nějakými lesbickými páry, já to nesoudím, jen s některými, jedna z nich je více maskulinní a vypadá spíše jako muž. A další je taková víc ženská, nebo taky mužská, a kluci jsou, většinou jim je to jedno, ale když jsou tam dvě roztomilé holky, tak prostě jako, to je jako jejich oblíbené porno,“ uvažovala Katka. Sama vzpomínala na to, že tehdy měla dlouhé vlasy a působila mnohem více femininně, než působí dnes, a tak mi vyprávěla konkrétní historky přímo ze své vlastní zkušenosti. *„Když jsem přišla ke svému spolužákovi, (...) tak mi řekl, že má lesby rád. A že by se k nim rád přidal. Tak jsem mu říkala, že když jsou lesby, tak přece nechtějí, aby se přidal. A i když jsou bi a jsou monogamní, tak nechtějí, abys se přidal. A on řekl, ,ale no tak, vždyť jsi přece holka. Měla bys to znát.‘ A já si tak říkala ,ne chlapče, takhle to teda nefunguje‘. Prostě někdo se ti líbí. A když se mi líbí holka, líbí se mi holka,“* dávala mi Katka za příklad. Zároveň popisovala i svoji zkušenost se sexuálním obtěžováním:

„Když jsme začala chodit s mou bývalou přítelkyní a seděly jsme v baru, (...) jen jsem ji políbila na tvář a objala, a pak, jeden kluk si začal honit. A pak jsem si toho

všimla a dívala se na něj, protože mi to přišlo nechutný, jako co to sakra je, víš? A on nám začal říkat, že jsme pěkný, jestli si k nám může sednout, může se k nám přidat. Tak jsem řekla, že ne, že nemůže. A on se mě zeptal, jestli jako nepotřebuju normálního muže? Tak jsem mu odpověděla, proč bychom potřebovaly muže? Že si užíváme jedna druhou. A on mi řekl, že kluci mají ale péro. Tak jsem se mu snažila vysvětlit, že to nám je ale vlastně jedno. Takže ano, někdy taková situace nastane.“ (Katka)

4.5. Pocit dočasnosti a SOGI jako důvod migrace

„Už jako dítě jsem věděl, že tam žít nechci. Nevím, jak je to možné, ale pamatuju si, že jsem byl opravdu malej, ale tenhle nápad už jsem měl v hlavě.“ (Ezra)

Strategie vyjednávání sexuální orientace a genderové identity, jež jsem interpretovala v předešlé kapitole, se mohou prolínat nebo jsou přijímány a realizovány podle toho, v jaké fázi života se dotyčná osoba nachází. Dle vyprávění komunikačních partnerů_ek byli_y tyto strategie přijímány vesměs pragmaticky, pozitivní přijetí těchto strategií, které znamenaly v menší či větší míře potlačení svobodného vyjádření SOGI, však bylo vázáno na jejich dočasnou povahu, tzn. byly přijímány pouze na určitou dobu, jelikož komunikační partneři_ky se vyznačovali_y také rozhodností, že ve své zemi původu nechtějí a ani nebudou žít, jelikož aby došli_y ke skutečnému poznání sebe a svojí sexuality, musí se přestěhovat na jiné místo. (Gorman-Murray, 2009) „Ale jo, určitě jsem to [migraci] jako chtěl, bylo pro mě důležité, abych se cítil v bezpečí a mohl se vyjádřit,“ říkal Karim. Gordon-Murray tak poukazuje na to, že realizace sexuality, vztahů a tužeb s ní spojených je v životech LGBTQ migrantů_ek dávana do souvislosti právě s jejich pohybem (ibid.), který může být zářimován jakožto „pátrání po svobodě“. (Marnell, 2021, s. 97) Uvažování o realizaci sexuality a hledání identity jako o nesmazatelné součásti migrace tak redukuje tento proces na jednorázovou migraci, která od dočasnosti života v zemi původu přechází k definitivnímu a trvalému opuštění tohoto místa. (Bass, 2018)

„Než jsem prošel svým coming-outem, někde vzadu ve svojí hlavě mi utkvěla myšlenka, že tam nebudu žít. (...) A když jsem si uvědomil, že moji rodiče mi nikdy

neporozumí a já s nimi stejně nebudu žít navždycky... tak jsem si řekl, že to jen musím vydržet, dokud mi není osmnáct, a pak se můžu přestěhovat a žít tak, jak chci.“ (Omar)

Komunikační partneři_ky si zároveň uvědomovali_y svou privilegovanost ve smyslu třídního postavení a rodinného zázemí, které jim umožňovalo nejen vzdělání v zemi původu, ale také cestu za studiem a prací do zahraničí, a zdůrazňovali_y tak svoje postavení expatů_ek, kteří_ré migrovali_y s ohledem na svou SOGI, tedy stali_y se LGBTQ migranty_kami, aniž by splňovali_y generalizovanou západní společenskou představu LGBTQ uprchlíka_ice žádající_ho o mezinárodní ochranu z důvodu SOGI, kteří_ré jakožto zkoumané subjekty figurují v mnoha kvalitativních výzkumech na téma queer migrace. Po hlubší analýze získaných výpovědí je však zřetelné, že SOGI v mnoha případech pro komunikační partnery_ky hrála skutečně významnou roli při rozhodování o migraci, jak tvrdí například i Gordon-Murray (2009), i když komunikační partneři_ky většinou uváděli_y více důvodů nebo nevnímali SOGI jako jeden z důvodů stěžejních, jelikož se tento důvod většinou mísil s migrací kvůli válečnému konfliktu, náboženství, ale i studiu, práci a dalším možnostem, tedy zpravidla se tento důvod prolínal s dalšími nedobrovolnými i dobrovolnými důvody migrace. (Mole, 2021; Mluvme spolu (o migraci), 2019) „*Tak důvodů bylo vlastně víc, já jsem jednak odtamtud chtěla hrozně utéct, protože jsem viděla, že všechno spěje do prd*le s prominutím, jako i ekonomicky, i ve všech ohledech. Já jsem viděla, že to vzdělávání se zhoršuje, že všechno se zhoršuje,*“ rozčilovala se Renata. Kombinace různých důvodů však SOGI upozadřuje takovým způsobem, že momentálně nelze dohledat žádné statistiky, které by ukazovaly na počet osob ze spektra LGBTQ, jež jsou vysídleny a migrují do Evropy (Held, 2022), nebo se – jako v případě několika komunikačních partnerů_ek – přesouvají z „Východu na Západ“.

U některých komunikačních partnerů_ek tak docházelo k podvědomému upozadřování důležitosti SOGI v jejich životě, buď z důvodu dočasného přehlušení významu SOGI dalšími výše zmíněnými faktory migrace, nebo jednoduše proto, že situace jim po určitou dobu nedovolovala, aby svou SOGI naplno vyjádřili_y. „*Jak si pamatuju, tak mě to prostě napadlo, že by bylo dobře, kdybych se sem jako přestěhoval. Čím dál asi, tím líp. (...) Takže v jednu chvíli jsem se prostě přistěhoval, i když prostě říkám, že to bylo kvůli studiu, takže jo, je to tak, jsem tu v Česku kvůli*

studiu, ale není to jako jediný důvod, proč jsem vlastně tu,“ přemýšlel Viktor. Komunikační partneri_ky tak svobodu vyjádření SOGI v hostitelské zemi často zvýznamňovali_y jakožto očekávaný bonus migrace, popřípadě si až zpětně uvědomovali_y do jaké míry v porovnání s ČR byli_y ve své zemi původu omezováni_y.

„Já jsem vždycky věděl, že tu zemi opustím. A jo, bylo to kvůli válce a tak. A protože jsem gay a kvůli příležitostem.“ (Karim)

„V zemi původu bych na vztah se ženou neměla šanci.“ (Anna)

4.6. „Mít sbalenou tašku, než to povím vlastním rodičům“

Ve chvílích, kdy komunikační partneri_ky naráželi_y na konkrétní problémy a bariéry při vyjednávání své SOGI, které v zásadě bylo zcela neveřejné a otevřeně nerealizovatelné, pociťovaly touhu po přijetí, pochopení a podpoře alespoň v rámci své nejbližší rodiny. *„Já prostě jen chtěla někoho z mojí rodiny, kdo by porozuměl tomu, že když o někom řeknu, že je to úžasný člověk, jako i o holce, tak to neříkám jen kvůli tomu, že chci být milá a zdvořilá. Ale oni by to vzali tak, že chci být k tomu člověku pouze zdvořilá, ne tak, že se mi ten člověk skutečně líbí. A tak jsem chtěla, aby porozuměli tomu, že je v pořádku, že by se mi takhle někdo líbil,*“ vzpomínala Anna. Zároveň ale věděli_y, že coming-out by je mohl učinit zranitelnými a podpořit negativní reakce rodičů a blízkých příbuzných ve smyslu jejich nepochopení, odmítnutí a zavrnutí, což by mohlo podnítit nejen jejich pocity strachu, bolesti a osamělosti, ale mohlo vést k případnému zhroucení rodinných vztahů (Marnell, 2021) a v nejhorším případě k jejich vyhoštění z domova (FRA, 2009). *„Proč se mám cítit zle, proč mám mít sbalenou tašku před tím, než to povím vlastním rodičům? Že kdyby náhodou,*“ tázala se ironicky Dominika. Ačkoliv se komunikační partneri_ky odlišovali_y svými životními trajektoriemi, čímž mám na mysli nejen jejich situovanost v zemi původu a migraci, ale také způsob odhalení své sexuální orientace a genderové identity, kdy se v některých případech jednalo o vědomé vyoutování a jindy to byl coming-out nechtěný, vyrovnávání se s negativním přijetím ze strany rodiny a psychická zátěž, kterou tyto reakce následně dotyčné_mu způsobily,

obsahovaly všechny výpovědi těch migrantů_ek, kteří_ré se v určité fázi svého života před rodiči různými způsoby vyoutovali_y.

„Vzpomínám si na jedne den, byl jsem ještě hodně mladý a řekl jsem mámě, že se jako necítím normálně, víš. Že mě přitahují kluci, ne holky. No jasně, že moje máma vyváděla. (...) Začala úplně šílet, chtěla mě vzít do nemocnice. Jakože na psychiatrii nebo tak něco. Takže když se to dělo, tak jsem si uvědomil, že to asi jako není úplně v pohodě. No, tak jsem raději změnil téma. Svedl jsem to na to, že jsem pravděpodobně jen osamělý, ať mi koupí třeba PSP, Playstation a budu zase v pohodě. Takže tohle byl takovej můj první šok, víš, ublížilo mi, že mě neakceptovala.“ (Karim)

„Pokaždé, když začnu mluvit o problémech LGBT komunity u nás v zemi původu, můj táta začne bejt vážně hodně agresivní. (...) On i zbytek mojí rodiny věří tomu, že takoví lidé by neměli existovat, že by je měli raději zabít. Umíš si to představit?“

Při cíleném i nechtěném coming-outu ale komunikační partnery_ky netížilo pouze negativní přijetí a nepochopení ze strany rodiny. Zranitelnost byla prohloubena především emoční manipulací a citovým vydíráním. Toto nastavení rodinných struktur, které odmítá přijmout danou LGBTQ osobu jako plnohodnotnou součást rodiny, následně může mít závažné negativní dopady, například způsobit deprese a v nejkrajnějším případě i sebevražedné myšlenky. (Hopkinson, 2016) Příkladem může být příběh Katky nebo Omara, která_y se ve svém vyprávění k tomu, jakým způsobem jejich rodina využívala emoce tak, aby regulovala jejich vyjednávání SOGI a vyvolávala v nich negativní pocity bránící jejich sebepoznávání, z mého pohledu vztahoval_a nejvíce:

„Můj první coming-out jsem neplánovala. Bylo mi patnáct a moje máma zjistila, že mám přítelkyni. Tak jsem jí řekla, že se s ní rozejdu, ale neudělala jsem to. (...) No a máma na mě, ať nechodím s holkama, že je to špatný. Že mě každý bude soudit, že mě moje rodina nepřijme. A já jsem se za to hodně styděla. (...) Máma mi řekla, že když se vyoutuju dalším členům rodiny, tak mě nebudou akceptovat. Že mě nebudou milovat. Že mě od té rodiny odstříhnou. A z toho jsem měla fakt deprese.“ (Katka)

„Když mi bylo sedmnáct, tak jsem to řekl ve třídě a ten jedne spolužák, no, možná byl trochu blázen nebo co. Zeptal se mě, jestli bych s ním nechtěl něco mít a já jsem odmítl. A on to druhý den šel říct mým rodičům, že jsem gay, že to není dobrý a tak dále... asi jako pomstu, myslím. A tentokrát to bylo s mými rodiči mnohem těžší, protože tentokrát věděli, že jsem... nebyl to jen nějaký můj nápad v hlavě, ale moc dobře věděli, že jsem sexuálně aktivní. A reakce byla opravdu tvrdá, ještě si na ty dny, na to těžký období pamatuju, a v tu chvíli jsem se rozhodl, že nejsou moje rodina, nechci je, že se chci přestěhovat do zahraničí. (...) A když mi bylo osmnáct, udělal jsem nutný papírování, dostal jsem pas a podobné věci, a pak jsem utekl do jiné země. (...) A když jsem tam odcestoval, mluvili se mnou a řekli mi, že ne, měl bych se vrátit, že mě přijmou, že mě milují a podobné věci. A no, i když vím, že k nim stále něco cítím, ještě pořád si prostě připadám zraněnej. V té době jsem se rozhodl vrátit a zjistit, co mi chtějí říct. Ale reakce byla, že mi vzali pas... byly to zase hodně těžký dny... a to bylo v létě, takže jsem se o několik měsíců později rozhodl znovu utéct.“
(Omar)

Osoby, které se připravují na coming-out nebo si tímto životním obdobím zrovna prochází, by rády měly rodinné zázemí, v rámci kterého by nemusely podléhat strachu z předsudků rodinných příslušníků a toho, že budou odmítnuty, nicméně tamější společnost, jíž je tato rodina součástí, otevřené uvědomění a realizaci SOGI v mnoha případech stále neumožňuje. Když komunikační partneři_ky mluvili_y o tom, jak by mohl nebo jak probíhal coming-out před jejich rodiči, příbuznými či kamarády, v rámci analýzy výpovědí jsem rozpoznala dva stěžejní narativy. První narativní způsob vyprávění se vyznačoval **snahou** komunikačních partnerů_ek **o lhostejnost**. Dotyční, v tomto případě Viktor, Ezra a Karim, se od ostatních komunikačních partnerů_ek lišili tím, že se před svými rodiči nevyoutovali, když žili ve své zemi původu, ani po migraci do České republiky. Měli totiž pocit, že vzhledem k prostředí, ve kterém vyrůstali, silnému tlaku státu a společnosti na heteronormativitu a stereotypní genderové mužské role, by nemělo cenu rodičům vůbec něco vysvětlovat. Domnívali se tedy, že by nebyli pochopeni a vyslyšeni. Druhý narativ naopak odpovídal pozitivnímu naladění ve smyslu **snahy o diskusi**, o kterou se komunikační partneři_ky pokoušeli_y nejčastěji se svými rodiči. Z mužů se o reálné vyoutování v tomto případě pokusil pouze Omar, tudíž opět narážíme na možnou genderovanost stigmatizace vyjednávání SOGI, kdy heteronormativní ukotvení společnosti klade

důraz na maskulinitu a tradiční mužské role vedoucí ke zvýšené seberegulaci těchto jedinců (Marnell, 2021), a to i ve srovnání s ženami z LGBTQ spektra. Omar spolu s ostatními komunikačními partnerkami prošli_y coming-outem ve své zemi původu, na dálku po usazení tady v ČR, nebo o vyoutování před svou rodinou stále usilují. Svůj coming-out buď hodnotili_y jako úspěšný, nebo alespoň zčásti úspěšný, který tak pojmenovávali_y v případech, kdy jejich vyoutování rodiče nepřijali pouze negativně, nevyhodili je z domova nebo se jich nezřekli. Jako příklad obou typů vyprávění jsem vybrala následující úryvky rozhovorů:

VYPRÁVĚNÍ 1

Viktor: „*Jakože, já si nejsem jistý, jak by to mohlo dopadnout. Třeba s mámou jsme tak jako v kontaktu, jsme v pohodě, bavíme se, ale s tatínkem jako, táta je spíš takovej konzervativní, takže, no, já to fakt neřeším.*“

Ezra: „*Já jsem se rodičům nikdy přímo nevyoutoval.*“

Karim: „*Jako je to smutný, ale zároveň, víš co, já na tom jednoduše nemůžu nic změnit, ne? Takže to prostě musím přijmout. Mám ve svym životě úžasný lidi, který mě přijali (...) Takže jsem s tím úplně v pohodě, víš?*“

VYPRÁVĚNÍ 2

Omar: „*Já jsem se vyoutoval v takovym tom západním stylu. Řekl jsem to rodičům, řekl jsem to kamarádům ve škole, no a od té doby jsem měl problémy, protože rodiče to samozřejmě nepřijali (...) Říkali mi, že bych o tom neměl mluvit, přiznávat to, přijímat to, že to musí bejt jen nějaká chyba, tak to nazvali. (...) Mluvili se mnou o jejich představě toho, kdo je gay. Byly to samé drogy, HIV, tohle a támhleto. Tak jsem si řekl ‚okej, vždyť mně je to jedno‘. Odešel jsem a od té doby žiju v zahraničí.*“

Dominika: „*Tak to bylo takové, že to chvílku [kamarádka] rozdýchávala, ale potom řekla, že ‚okej‘, tak jako je to rozumný člověk, ale jo, byly to prostě otázky, jak kdybys měla reálně nakoukaný jenom porno, a podle toho máš nějakou představu, jak život funguje.*“

Katka: „*Cíleně jsem se mámě vyoutovala, když jsem měla vážný vztah. Když jsem jí to řekla, ona mi odpověděla, ať přestanu věnovat pozornost holkám. Že bych se o ně neměla zajímat. Že s nima nemůžu založit rodinu. Když jsem jí řekla, že to ale můžu, tak mi tvrdila, že nemůžu. Že to nikdo nebude akceptovat. Že už mě potom nikdo nebude mít rád. Tak jsem si tak říkala, 'okej, to bylo docela krutý'. Ale víš co, o ní to nebylo. Řekla mi, že mě bude milovat tak jako tak. I když dělám tyhle hrozný věci.*”

Renata: „*Máma se k tomu vůbec jako vyhýbala vyjádřit. Její první reakce byla ,to je hrůza', jako doslova její první slova, a pak když jsem se k tomu zkoušela vracet, tak fakt jako měnila téma. Anebo ještě mě zkoušela obviňovat z toho, že jako já vnáším jako taková těžká témata a táta to má těžký, že bych to s nima vlastně neměla probírat. (...) Ale vím, že tehdy jsme to jako docela jako vyřešili, vyřešili jsme to takhle. Že prostě ,máme tě rádi, jsi naše dcera, to jako není tak, že bychom tě zamítli'. Což je pozitivní, protože můj táta je jako hodně věřící, to jako mohlo dopadnout mnohem, mnohem hůř.*“

V obou typech vyprávění ovšem můžeme najít hned několik podobných rysů. Více či méně negativní reakce dotyční_é přijímali_y s **pocitem smíření a rezignace**, tedy akceptovali_y, že (ať už jsou vyoutovaní nebo ne) je toto téma ve vztahu a komunikaci s jejich rodiči jakési tabu. Nikdo z komunikačních partnerů_ek o své SOGI s rodiči nemluvil a pokud ano, upozorňovali_y na to, že jen v minimální míře a to nehledě na to, jak blízký či intimní vztah s nimi měli_y mimo tyto diskuse o jejich sexualitě. Domnívám se, že tento postoj silně kontrastuje se strategiemi a obrannými mechanismy, které komunikační partneři_ky vyvíjeli_y pro přežití a seberealizaci v pro ně utlačovatelské ne-západní společnosti, a odhodlaností migrovat do jiné země a začít zde nový život. Tento nový život je dle výpovědí z části stále podřízen nemožnosti komunikačních partnerů_ek otevřít se ohledně SOGI své rodině, čemuž odpovídá Molův (2021) důraz na dynamičnost procesu migrace ve vztahu k SOGI a Carrillova (2004) teorie, že LGBTQ migranti_ky si praktiky spojené s jejich sexualitou v zemi původu převážejí v rámci migrace s sebou přes mezinárodní hranice. (Carrillo, 2004, cit. dle Mole, 2021)

„Mám sestřenicí (...). Homofób, xenofób, všechno, co jen najdeš. (...) A co, já jí to mám pořád oznamovat nebo poslouchat tyhle sr*čky? A moji rodiče, (...) Já celkově s tátou mluvím úplně jinak než s mamkou, jakože oba nemám ráda stejně, respektive mám ráda stejně, ale nevím, s mamkou se o tom neumím tak bavit. Nikdy jsme se o tom nebavily, jednou jsem chtěla, protože jsem měla svoje problémy, ale viděla jsem, že to se prostě nedá.“ (Dominika)

„Já jsem nikdy nečekal, že by to pochopili. Jako jasně, v ideálním světě by to tak bylo, ale prostě se to nestalo. Ale je to úplně v pohodě.“ (Karim)

„Já jsem si musela v určité chvíli najít v sobě takové to 'je mi to úplně jedno', protože to, o svoje štěstí se prostě musej postarat sami. Ale když já si najdu ženu, s kterou budu chtít mít vážný vztah nebo ho prostě budu mít, mně je úplně jedno, jak se budou tvářit nebo co k tomu řeknou.“ (Renata)

Jak už jsem nastínila výše, v případě, že komunikační partneři_ky prošli_y v nějaké fázi svého života coming-outem, vzhledem k očekávání negativních reakcí na jakékoliv náznaky pozitivního přijetí, pochopení, respektu nebo tolerance některého člena rodiny reagovali_y **pocitem vděčnosti**, kterým se vyznačovalo například Annino vyprávění, v menší míře pak vyprávění Omara, přičemž Renata byla specifická tím, že v kombinaci s pocitem vděčnosti se v jejím vyprávění objevovala explicitní kritika otcovi reakce.

„Máma se snažila, fakt se snažila. Je první člověk z mojí rodiny, kdo se to vůbec snažil pochopit. A já jsem si toho skutečně vážila, protože to pro mě bylo něco úplně nového.“ (Anna)

„Moje rodina je hodně sekulární a víc myšlenkově otevřená, takže i ta reakce... můžu říct nahlas, že ta reakce byla mnohem lepší než v jiných tamějších rodinách.“ (Omar)

„Jak to říct, na jednu stranu bylo pozitivní to, že mě skrz to úplně jako nezamítli, že mě prostě, prostě 'máme tě rádi, milujeme tě i takhle'. Ale mně pak později v podstatě táta řekl doslova to, že kdybych já byla ve vztahu s ženou nebo žila s ženou,

tak on by byl hluboce nešťastnej a hrozně moc by ho to bolelo. Takže je to takové, já to vnímám jako takové, jak to říct, chápu, že se snažil být upřímný a asi by nebylo dobré, kdyby mně pak vyloženě lhal. Na druhou stranu, jak to říct, pro mě je to tak trochu emoční vydírání.“ (Renata)

Posledním společným rysem, který v rámci analýzy těchto dvou typů narativů vyvstával na povrch nejfrekventovaněji, byl **pocit zodpovědnosti** komunikačních partnerů_ek vůči své rodině a příbuzným na několika rovinách. Zaprvé, všichni a všechny komunikační partneři_ky již prošli_y coming-outem v ČR a v některých situacích jím dokonce prošli_y ještě v zemi původu, ani pro jednoho z nich to však ve vztahu s rodiči nebylo téma. Absenci diskuse v tomto případě vysvětlovali_y v kontextu své zodpovědnosti za to, že kdyby toto téma v rámci diskuse nadnesli_y, rodiče by se pak mohli cítit špatně, mohlo by je to zranit nebo by museli_y čelit jejich negativním reakcím. Na mé dotazy, proč o své SOGI s rodiči nemluví, přestože se jim vyoutovali_y, mě komunikační partneři_ky přesvědčovali_y o tom, že je nechtějí zatěžovat. Mnohdy tak potenciální diskusi ani nebrali_y v úvahu a nepředpokládali_y, že jejich SOGI by se v budoucnu mohla stát tématem ke konverzaci, i když o jiných věcech se s rodiči údajně bavili_y otevřeně a jejich vztah jinak hodnotili_y jako pozitivní. „*Jako o čem bychom se vlastně bavili, jako. Oni to sice chtějí pochopit, ale mám pocit, že prostě oni nejsou na to moc,*“ podívoval se Viktor nad mým dotazem, jestli by si na téma odlišné sexuální orientace s rodiči přece jen někdy nechtěl promluvit.

Zadruhé, komunikační partneři_ky pociťovali_y zodpovědnost za to, že kdyby se to dozvěděl někdo mimo užší rodinu, popřípadě širší okolí, mohlo by to jejich rodině způsobit společenské stigma. (Kahn, Alessi, 2017) Komunikační partneři_ky tak rodině „zbytečně“ nechtěli_y přidělovat problémy, které by dle jejich názoru rodině způsobilo právě odhalení jejich SOGI v rámci rodinných kruhů i na veřejnosti. Komunikační partneři_ky byli_y přesvědčení_é o tom, že kdyby se o tato informace roznesla, následky by nenesli_y oni_y, ale jejich rodina v zemi původu. Potlačení konverzace o SOGI či vědomého coming-outu před rodiči v případě, že dotčený_á není vyoutovaný_á, sloužilo jako prevence pocitu viny, který mohl nastat ve chvíli, kdy by rodina komunikačních partnerů_ek byla stigmatizována za něco, za co by tam normálně byli_y stigmatizováni_y oni_y, kdyby nemigrovali_y do jiné země. V tomto

případě své mlčení odůvodňovali_y tak, že rodině nechtějí přidělovat starosti, když žijí v jiné zemi, tedy není nutné, aby se jim svěřovali_y, protože „oni_y žijí tady“ a jejich rodiny „se to netýká“, i když je to za cenu toho, že k nim nemohou být zcela upřímní_é, sdílet s nimi své vztahy apod. „*Viš co, jednu dobu se tam toho dělo hodně, tak přece nepotřebujou ještě nějakou další věc, která by je zatěžovala. Žil jsem daleko odtamtud, tak jsem nechtěl být sobecký. Já se dokážu mít dobře i bez toho, aniž bych vylezl z ulity. Jenom bych jim přiděloval starost a to není nutný. (...) Můj táta by měl asi víc porozumnění, ale stejně bych mu to neudělal, protože vim, že má kamarády, jejichž synové jsou homosexuálové, a v té jejich skupině kamarádů si z nich zbytek dělá srandu, zesměšňují je a tak. Pro ty rodiče je to ponižující. (...) A to oni tam žijí, ne já, takže bych je dostal do situace, kdy by mohli být šikanováni, uráženi, což bych byl jinak já, kdybych tam ještě žil. Prostě by to schytali místo mě. To určitě nechci, to si to radši nechám pro sebe,*“ vysvětloval mi Ezra.

Zatřetí, zodpovědnost se ve výpovědích také dostavovala ve chvíli, kdy komunikační partneři_ky hovořili_y o tom, že nedostávají od svých rodin dostatečné pochopení. V této situaci se snaží vyrovnat s nepochopením tak, že se snaží pochopit oni_y je, tedy chápat, vysvětlovat či dokonce obhajovat přístup svých rodičů výchovou, kulturou, společností, odkud pocházejí, být nad věcí a „*rozumnější než oni*“, čímž na sebe berou zodpovědnost za více či méně problematický přístup rodičů k jejich SOGI a za to, jak se k nim rodiče kvůli tomu chovají. Příkladem může být vyprávění Karima, Renaty nebo Omara:

„*Já za to neviním ani mámu, ani tátu nebo něco takovýho, protože jsem vyrostl úplně v jiným světě, kde je to kulturně a historicky dost odlišný, víš, není to jako tady. Takže oni jsou oběťmi té kultury úplně stejně jako já.*“ (Karim)

„*Věřím, že pro tátu to jako je těžké, a zároveň tam se do toho hodně míchá ta heteronormativita, protože když jsem se ho ptala, proč by z toho byl tak nešťastnej, tak mi bylo řečeno, že přece jako můj otec, tak chce, abych já se měla dobře. A on chce, já to teď nedokážu říct doslova, ale něco v duchu, že aby tu byl někdo, kdo by se o mě postaral. Že prostě kdybych našla dobrého kluka, tak ten by se o mě, kdyby něco, postaral. (...) A samozřejmě, já bych chtěla, aby to přijal jinak. Na druhou stranu, taky chápu, že pro něj ta víra znamená hodně. On prostě, my máme odlišné představy*“

o tom, co je to dobré a co je štěstí. A samozřejmě on mně přeje šesti dle těch standardů, které jsou v jeho hlavě. Jako nemůžu po něm chtít, aby najednou byl jiný člověk, a zase kdyby mi lhal, tak by to taky nebylo dobrý. (...) A [rodiče]za tu dobu, tak i neměli žádnou příležitost poznat, jak to může vypadat, protože já jsem nikdy jako oficiálně s ženou nechodila. Takže kdyby viděli nějakou holku, že se máme rády, viděli, že se navzájem podporujeme. Oni prostě jako, když oni od toho mají strašně moc daleko.“
(Renata)

„S mámou o těch věcech někdy mluvíme. Snažil jsem se jí vysvětlit svůj názor, ale moc to nepochopila. Myslím, že pro ni prostě není fyzicky možný, aby pochopila, o čem to vlastně mluvím. Ani si neuvědomuje, jak moc mi ublížila. Takže to já musím být z naší dvojice ten člověk, kterej bude mít pochopení, být lepší... a nebrat ty věci moc vážně.“ (Omar)

4.7. Realizace dvojího života

„Já jsem se rozhodl jim lhát a předstírat, že se to prostě neděje, a žít svůj život tak, jak chci, aniž by o tom věděli.“ (Omar)

Jelikož komunikační partneri_ky necítili_y, že by byla jejich sexuální orientace a genderová identita v zemi původu přijímána pozitivně, nebo se ze strachu z odmítnutí svého okolí ani nepokoušeli_y o coming-out, popřípadě čelili_y ještě jiným problémům, které jim bránily v důstojném, spokojeném životě, např. tamější politice a náboženství, mnohdy vnímali_y jako svůj domov právě Českou republiku. „*Jde o to, že v Praze jsem zatím doma, pro mě je to až takový mystický pocit. Když jsem sem poprvé přijela, tak jsem se poprvé v životě ucítila jako doma a ten jakoby spirituální domov je pro mě důležitý,*“ říkala Renata. Všechna vyprávění poukazovala na to, že Česká republika se v očích komunikačních partnerů_ek stala útočištěm, které jim poskytuje nejen svobodné vyjádření a možnost svobodné volby, ale především libovolné nastavení života tak, jak potřebují, podle měřítek, které si sami_y nastavují. Ve chvíli, kdy jsem se komunikačních partnerů_ek tázala, jestli si dokáží představit návrat do země původu, bez jakéhokoliv přemýšlení odpovídali_y záporně. Jejich razantní odmítání návratu tak podtrhává Gordon-Murrayovu (2007) teorii o trvalosti

migrace, která se stává nevratnou skutečností v životních trajektoriích LGBTQ migrantů_ek.

„Kdybych se musel vrátit jako zpátky, do té naší společnosti, tak jsem na tom mnohem hůř, a ta představa, že je to normálně domov, to je prostě paradox.“ (Viktor)

„Jako nedovedu si představit, že s lidmi, se kterými jsem normálně fungovala tu, bych takhle normálně fungovala i ve svojí zemi původu. Prostě ne.“ (Dominika)

„Na jednu stranu chci další dobrodružství, na druhou stranu tady se cítím jako doma, tady mám za celá ta léta vybudovanou sociální síť (...) kterou jsem léta fakt pracně budovala. (...) Prostě, já tady už, víš, mám všechno. A já vím, jak obrovská práce to je si všechno sehnat. Takže na jednu stranu strašně chci dobrodružství, na druhou stranu nevím, jestli se k tomu odvážím.“ (Renata)

Distanc od země původu a nalezení náhradního domova však nutně neznamená, že by komunikační partneři_ky zpřetrhali_y veškeré sociální vazby a spálili_y mosty, které by je s minulostí spojovaly. Naopak, všichni komunikační partneři_ky dle jejich názoru udržovali_y pravidelný fyzický a ještě častěji pak virtuální kontakt minimálně s nejužší rodinou, tedy rodiči a sourozenci. Jak už jsem ovšem nastínila výše, vztahy mezi komunikačními partnery_kami v ČR a rodinou žijící v zemi původu se údajně vyznačovali_y absencí diskuse o SOGI daného migranta_ky, tudíž nebylo možné s rodinou sdílet všechny aspekty života po migraci. *„S mým tátou není lehký mluvit, všechno je pro něj drama. Takže o těchhle věcech s nim nemluvim. S mamkou jsem o tom mluvil jednou a jejich přístup je takový, že teď už se mě neptají na to, co tady dělám, takže by to mělo bejt jako v pohodě,“* konstatoval Omar. Limitovanost komunikačních partnerů_ek ohledně možností, kolik toho mohou a nemohou svým rodinám říci, vedla k tzv. dvojímu životu. Ačkoliv někteří jedinci „prožívají migraci jako nové začátky, které jim umožňují žít otevřeně jejich životy v hostitelských zemích nebo snadněji vyjít se svými rodinami na dálku (...) jiní často pokračují ve vzorcích typických pro ‚homonegativní‘ kontexty“. (Vuckovic-Juros, 2022, s. 5) Tito jedinci tak žijí oddělené životy, jeden v hostitelské zemi a druhý v rámci udržování vztahů se svými rodinami, ve kterém absentuje jejich sexuální orientace a genderová identita. (ibid.) *„Jako o společnost se zas až tak moc nestarám, ale starám se o svoji rodinu. A moje rodina je*

naprosto proti tomu. I teď, přestože jsem se už vyoutovala, oni se mnou na tohle téma roky vůbec nemluvili. Dodnes o tom se mnou pořád nepromluvili. Nemluvíme o tom, protože je to prostě jako zakázané téma,“ zamýšlela se nad svou situací Katka. Opačný přístup měla Dominika, která migraci do Česka v podstatě považovala za útěk, který jí umožnil s některými rodinnými příslušníky toto téma již víckrát neotevřít a těšila se úlevou z toho, *„že už to doma nikomu nemusí vysvětlovat.“ (Dominika)*

Neschopnost a nemožnost otevřeně debatovat o sexualitě, která život komunikačních partnerů_ek v České republice bezesporu ovlivňuje, tak vedla k přetváření reality a přizpůsobení pomyslné životní trajektorie tak, aby vyhovovala očekáváním, standardům a normám reprodukováných v dané rodině. Komunikační partneři_ky popisovali_y jakési balancování na hranici dvou životů, tedy mezi svobodným životem v hostitelské zemi a životem v utajení, který dominoval právě ve vztahu s jejich rodinami. Když jsem se komunikačních partnerů_ek tázala, jestli někdy uvažovali_y nad tím, že by svým rodinám svůj skutečný život tady v Česku odhalili_y, dostávalo se mi nejistých, vyhýbavých odpovědí. Například Viktor rovnou přiznal, že si není jistý, *„jak na to odpovědět. Asi bych si to mohl představit, ale asi nevím, no. Asi by záleželo na situaci, tak jako záleží na tom, jak bych se asi cítil v tu chvíli, ale já si to fakt nedokážu představit. (...) Je to sice rodina, ale prostě mám tu několik kamarádů, přátel, jsem si vědom, že oni toho vědí mnohem víc než moje vlastní rodina, což je trapný, pardon, což by nemělo být.“ (Viktor)* Upřímnost v tomto ohledu nepovažoval za významnou ani Karim, který svou rodinu vnímal pouze jako součást minulého života, jež se nepodílí na jeho aktuálním bytí. *„Já jsem fakt v pohodě. Jako víš co, já s nima nežiju, kdybych se jim vyoutoval, tak je to akorát rozruší, ale v mém životě to nic nezmění. Já svůj život žiju úplně v pohodě, takže je pro mě irelevantní, aby to o mě věděli, jakože oni součástí toho života nejsou, jako aktivní součást,*“ vysvětloval mi. Odlišný přístup se pak objevoval u Ezry a Anny. Oba měli pocit, že ačkoliv se svým rodinám nemohou otevřeně svěřit svým vztahem nebo prezentovat rodině přítele_kyni tak, jak to ve skutečnosti cítí, mohou ho_ji alespoň představit „pod zástěrou“ blízkého přátelství.

„V roce 2018 jsem měl přítele a on o mně řekl svým rodičům, jako že už jsme spolu nějakou dobu. A já jsem se cejtíl hrozně špatně, že já o něm svým rodičům nic neřekl.

Takže když mě přijela navštívit máma a ségra, tak jsem jim řekl, že se k nám přidá ještě můj kamarád, a to je něco, co jsem předtím nikdy neudělal. Takže, on se k nám připojil, koukali jsme společně na fotbal všichni. Moje mamka nás sledovala, úplně jsem viděl, jak o tom přemýšlela v hlavě. A moje sestra taky. A když odešel, tak mi říkaly, jak je můj kamarád milej, což bylo docela divný. No, myslim si, že to tak nějak tušily, že to jako není jenom kamarád.“ (Ezra)

„Moje máma by nikdy nikomu z naší rodiny neřekla, že jsem byla na rande s ženou, protože by to pro ní byla ostuda. Takže i když budu mít nějakou přítelkyni, rozhodně to rodině nepřednesu jako tak, že je to moje přítelkyně. Vždycky to pro ně bude kamarádka z Prahy.“ (Anna)

4.8. Coming-out v ČR a jeho bariéry

Přestože většina komunikačních partnerů_ek zpětně registrovala SOGI jako jeden z hlavních či vedlejších důvodů migrace, relokace do západu-smýšlející země nutně neznamenala jejich okamžitý coming-out a veřejné prezentování jejich sexuality. „Když jsem se sem chystal, tak jsem byl vlastně strašně vyděšený, že bych tu měl té svobody až moc a že bych se v tom úplně ztratil, víš. Že se jako stanu, no, že prostě nebudu schopný se ovládat,“ vzpomínal Ezra. Vyjendávání sexuální orientace a genderové identity v hostitelské zemi a postupná integrace jednotlivých aspektů sexuality zpravidla není bezbariérová (Shidlo, Ahola, 2013), protože vzhledem ke změně prostředí komunikačním partnerům_kám připadalo, že jim poměrně dlouhý čas trvalo zvyknout si na hostitelskou zemi, v tomto případě na Českou republiku, a fungování zdejší společnosti. „Jsem si vědom, že jsem potřeboval čas, abych si tady jako zvyknul obecně na ten život (...),“ reflektoval Viktor. Kulturní šok, specifické reakce na prostředí, nejistoty ohledně svého coming-outu a začleňování se do české společnosti, které šlo někomu pomaleji a někomu zase rychleji, jsou popisovány jako proces dočasného „zamrznutí“, dokud dotyčný_á nedosáhne pocitu relativního bezpečí v hostitelské zemi. (Shidlo, Ahola, 2013) Příkladem dočasné stagnace seberealizace po příchodu do hostitelské země může být vyprávění Viktora a Renaty:

„Když jsem tady byl ten první týden, já jsem byl úplně v šoku. Protože jako, jak jsem uvedl, tak ten sociální systém se liší. Pak jsem se trochu uvolnil, začal jsem poznávat nové lidi, zároveň jsem studoval (...)“ (Viktor)

„Já třeba i sama vím, že i přes svoje vzdělání a to, že bydlím tady, tak mi to trvalo jako docela dost času, abych já sama v sobě přijala to, že jsem bi, a pak si to uvědomila a udělala coming out nejdřív v sobě, v hlavě, a pak to řekla i ostatním lidem.“ (Renata)

V některých případech si tak komunikační partneři_ky zpětně uvědomovali_y, že jim skutečně dlouho trvalo, než ztratili_y zábrany, otevřeli_y se české společnosti a prošli_y coming-outem. Nutnost adaptace na nové prostředí jim totiž způsobila pocit nejistoty, uzavřenosti a zranitelnosti ohledně SOGI a dalších společenských a kulturních rozdílů, na které doposud nebyli_y zvyklí_é. *„Co se týká jakoby třeba sexuality, tak já jsem k tomu, abych k tomu fakt jako pořádně došla, tak můj studijní obor plus psychoterapie, (...) že se ta moje sexualita začala trochu víc manifestovat, že vlastně jsem jako ucítla, že prostě nějakou tu chemii k holkám mám, a já jsem to fakt měla totálně vytěsněné, takže já jsem ty svoje ‚experimenty‘ v mládí si vůbec nepamatovala, ale vůbec. Já nevím, jako moje vědomí to absolutně vytěsnilo, takže když jsem znovu to ucítla, tak jsem byla jako ‚co se děje‘, jsem vůbec nechápala,“* popisovala postupné znovuobjevování své sexuality Renata. Opatrná ohledně vyjednávání SOGI byla i Anna, které se dle jejího názoru po příjezdu do České republiky k ničemu neodvažovala, a tak se jí dva kamarádi rozhodli pomoci a po několika měsících jí založili internetovou seznamku, za což jim byla vděčná, jelikož ona sama se k tomu odhodlat nemohla, bylo to totiž její první přihlášení do seznamovací aplikace vůbec. *„V práci máme takové příjemné prostředí, kde mě ostatní lidi inspirují. Vlastně, moji kamarádi mi založili účet na seznamce, kde najdu jiné ženy, protože já sama jsem se k tomu neměla. (...) Chci to zkusit, chci si najít nějaký vztah, ale je pravda, že jakožto migranti jsme asi míň otevření, přestože jsme LGBT, asi se necítíme tak komfortně a nejsme tak otevření jako vy,“* sdílela svůj názor Anna. O bariérách v coming-outu a otevřenosti obecně mluvil například i Ezra, který do výzkumu stejně jako Omar přinesl svou zkušenost z uprchlického centra, ve kterém nakonec odhalil svou sexuální orientaci jednomu z jeho tamějších kamarádů, jež tehdy před ostatními úspěšně skrýval. *„Byla tam taková jako sociální tenze ohledně toho,*

jestli se otevřít, komu můžeš věřit, komu se můžeš svěřit s tím, proč tam vlastně jsi, protože ne každé je tam ze stejného důvodu. Někdo může být třeba ve své zemi i kriminálník, někdo je možná homosexuál, akorát se necítí komfortně ohledně toho, aby se už vyoutoval, že si třeba myslí, že tohle prostředí k tomu není úplně vhodné. No, a já jsem se tam sblížil s jedním klukem, který chtěl vědět důvod, proč tam jsem, tak jsem si říkal ,tak fajn, nechci lhát‘ a navíc jsem se s ním fakt sblížil, jako nevím, říkal jsem si, že možná bude homofobní nebo něco, ale i tak jsem mu to řekl, jako že jsem si zažádal o azyl na základě toho, že jsem homosexuál (...) jako choval se trochu vyděšeně, nebo jako říkal mi, že okej, ale že on teda není a takhle o mě neuvažuje, tak jsem mu říkal, ať se uklidní, víš co. Vlastně mě to trochu přimělo přemýšlet o tom, jestli náhodou třeba neměl strach z toho, aby ho někdo neodhalil taky. Protože lidi, který s ním bydleli na pokoji, se ho na mě ptali a byli zvědaví, jestli jsem gay nebo něco takového,“ vzpomínal Ezra. Zároveň komunikační partneri_ky vyvíjeli_y strategie, které jim pomáhali_y překonat prvotní období šoku a ztíženou adaptaci na nové prostředí. To, jakými způsoby a individuálními přístupy komunikační partneri_ky vyjednávaly svou sexualitu, obsahují například příběhy Renaty, Viktora a Ezry:

„Jako nejdřív jsem si to dlouho řešila ve svojí hlavě, ale pak jsem to řekla nejbližší kamarádce, že asi jako je to takhle. Pak jsem to zase někam zazdila. No, a pak jsem to fakt postupně začala říkat lidem. (...) Až čtyři roky dozadu už jsem to fakt jako okolí říkala. Ale bylo to hrozně vtipné, protože v určitou chvíli jsem to fakt řekla všem a začala jsem se i odhodlávat nejen k tomu, že si to jako jen někomu přiznám, ale jsem to začala tematizovat, že jsem si z toho dělala legraci nebo dělala nějaké takové vtipky na svou bisexualitu, nebo prostě mluvila jsem o tom otevřeně a bylo to hrozně fajn.“
(Renata)

„No a stalo se to v době, kdy jsem tady žil asi dva nebo tři roky. Takže předtím, no, kdybych zůstal tam žít, tak si myslím, že bych to neudělal v podstatě. (...) Jako přemýšlel jsem nad tím, a spíš jsem si tak jako nějak po těch pěti letech tady, no, dokonce už se to stalo po třech, že už jsem se tady v té evropské společnosti, jsem se přizpůsobil normálně.“
(Viktor)

„Prvních pár měsíců jsem byl takový jakože... vyklidněný, jakože, všechno je v pohodě, nemusím jako hnedka potkávat jiné muže, že to není nutný... a dokonce jsem vídal hodně žen a to postupem času bylo trochu trapný (...) No a nakonec jsem se teda rozhodl, že si stáhnou nějakou seznamovací aplikaci a zkusím to... a takhle to začalo.“
(Ezra)

Komunikační partneri_ky se mnou také sdíleli_y specifické představy o svobodném vyjádření SOGI, které se nutně nepodobalo západním představám o tom, co znamená být LGBTQ, jak se takový člověk chová, jaké jsou jeho politické zájmy a jak se angažuje, čímž zdaleka neodpovídali_y typickým konstrukcím odlišné SOGI a jejich nositelů_ek v západní společnosti. (Held, 2022) Ačkoliv ta mnohdy od LGBTQ migrantů_ek očekává, že budou automaticky přebírat stereotypy, které sama vykresluje ve vztahu k LGBTQ osobám, jejich zájmům, potřebám, touhám a aktivitám, LGBTQ migranti_ky tyto představy rozbíjí individuálním a zcela libovolným přijímáním/odmítáním LGBTQ hodnot v hostitelské zemi, které jim vyhovují nebo naopak nevyhovují. (ibid.) *„Nemyslím si, že je nutný mít takovou tu reakci, jakože neměl jsem žádnou svobodu a teď ji můžu mít, takže budu dělat všechno, víš co. Konkrétně já, já bych prostě dělal to, co chci, ale jako nemám potřebu to vyloženě přehánět,“* konstatoval Ezra. Komunikační partneri_ky ve svých vyprávěních netíhli_y k nějakému výraznému aktivismu, explicitnímu vyjadřování SOGI v rámci veřejných prostorů apod. Například Katka mi říkala, že chce *„prostě jenom žít. Nechci dělat nějakou propagandu (...) Jako nechci tím říct, že práva gayů jsou jedno, měli bychom si za nimi stát (...) ale já se o to nestarám.“* (Katka) Domnívám se, že tato pozice byla ze strany komunikačních partnerů_ek zaujata v souladu s tím, z jakých společenských, kulturních a náboženských poměrů komunikační partneri_ky pocházejí, a tudíž ve většině případech za svobodu považují už jen to, že jejich SOGI tu výrazně nezasáhne jejich společenské postavení, ani postavení rodiny v zemi původu, nehrozí jim tu pronásledování, tresty ze strany státu a další omezení, která se vážou na individuální utlačovatelský charakter země původu a její společnosti. Všechna vyprávění obsahovala **pocit dosažení volnosti a svobody**, čímž se v nich zároveň neobjevovali_y nijak zvlášť velké tendence bojovat za další práva, např. stejnopohlavní manželství a adopci, protože v očích komunikačních partnerů_ek byly jejich potřeby a práva v mnoha ohledech již dávno naplněna. Příkladem může být vyprávění Viktora:

T.B.: „[Myslíš si], že tu máš větší volnost?“

Viktor: „No, větší volnost, a ještě bych řekl, že nemusíš prostě nikomu vyhovovat, jako třeba rodině nebo nějakým přátelům. (...) Jakože cítím se tak, že tady jsem si uvědomil, že nemusíš prostě potřebovat něco víc než nějaký životní základ, nějaké prostě pohodlí, které by ti dalo pocit bezpečí. (...) Jakože já to tak jako vnímám tady v té české společnosti, že [to] opravdu není dokonalé, ale opravdu je to na dobré úrovni. A proto ani, se přiznám, nevidím, proč by se tady mělo něco dít... nikdo na tebe neútočí, seš v pořádku, máš prostě volnost, a někdy to stačí, tak jako za mě to stačí.“

Komunikační partneři_ky se snažili_y upozornit na to, že život v České republice je relativně bezpečný, což následně vztahovali_y ke své zemi původu a připomínali_y mi, že tam by tomu bylo přece úplně jinak. Jejich jakýsi postoj „přijímám to, co je“, který zvýznamňovali_y ve svých vyprávěních, tak hodnotili_y za adekvátní vzhledem ke komparaci svobody vyjádření a bezpečí v České republice a jejich zemi původu, kde byli_y nuceni_y nedobrovolně vyjednávat svou SOGI zcela odlišným, alternativním způsobem.

„Takže je to [homofobie] všude, ale tady se nebojím, že dostanu po hlavě. (...) Tady prostě se to nějak dá, tak uděláme ústupek na nějaké partnerství, nebudeme to hrotit, no a prostě je celkem dost důvodů, proč bych radši zůstala tady, než jít zpátky.“
(Dominika)

„Jako gay člověk tu můžeš žít svobodně a bezpečně.“ (Omar)

„Tak svobodně, jak jsem byla schopná si tady uvědomit svoji bisexualitu a jít na rande s ženou, tak totéž bych v zemi původu rozhodně nemohla provést. Nebo takhle, mohla bych, ale tam ve chvíli, kdybych se s někým, venku líbala s ženou, tak si myslím, že by to rozhodně bylo mnohem více nebezpečné.“ (Renata)

4.9. „Fakt jsem si to město zamilovala“

Západní společnost přitahuje LGBTQ migranty_ky na základě propagace liberálních práv homosexuálů, a to nejen v podobě svobodného vyjádření SOGI, ale také příslibu registrovaného partnerství, stejnopohlavního manželství či adopce pro tyto páry. (Held, 2022) *„Nejdřív jsem si myslela, že vy to tady berete super, protože aspoň jakoby ve srovnání s náma, i to, že máte registrované partnerství, tak jasně, taky chci manželství pro všechny, nestačí to, ale musím říct, že nejdřív jsem byla ráda, že to jako vůbec máte. Že vy prostě máte ta partnerství, máte tohle, máte tamhleto. A že se o tom celkově vůbec víc mluví. Nebo, tady jsem potkala mnohem víc lidí, který jako jsou out a neskrývají to,“* říkala Renata. Lidé z jiných částí světa, kde je homosexualita ilegalizovaná, se tak přesouvají do Evropy s představou, že toto místo jim zajistí bezpečí, štěstí a svobodu, čímž se tvoří představa o dualitě národů – těch, které jsou homofobní, a těch, které jsou přátelské vůči gayům. (Held, 2022) Migrantí_ky s odlišnou SOGI tím pádem předpokládají, že v rámci migrace nechávají homofobii či porušování lidských práv zcela za sebou (ibid.), tudíž v rámci jejich migrace dochází k reprodukci představ, že se stěhují na místo, které pro ně bude takřka perfektní. *„Já si pamatuju, jak jsem to vnímal prvně (...) A zdálo se mi to tak jako relativně bych řekl dokonalé, dokonce,“* vzpomínal Viktor.

V příbězích komunikačních partnerů_ek se v souvislosti s migrací do České republiky a životem v Praze objevovaly dva typy vyprávění, které na sebe navazují chronologicky, ale zároveň se prolínají a mohou spolu existovat současně. Prvním narativem byla **idealizace české společnosti a romantizace Prahy**, čímž může docházet k reprodukci homonacionalistických diskurzů rámuující zkušenosti LGBTQ migrantů_ek v binárních pojmech jako útlak/svoboda, pronásledování/tolerance, strach/nebezpečí a další. (Held, 2022) Komunikační partneři_ky kladli_y důraz na to, že jsme ateistická země, kterou navíc definovali_y jako západní, tudíž tu neočekávali_y svázanost pravidly, tak velkou sociální stigmatizaci, diskriminaci apod. Česká republika jejich požadavky po jejich příchodu jistou chvíli naplňovala, Česko se jevílo jako země, kde je všechno dobré, kde mohou být svobodní_é a šťastní_é, tím pádem si v počáteční fázi zabydlování se a začleňování se nedovolili_y společnost kritizovat, byli_y vděční_é za to, co měli_y, čeho tady mohli_y dosáhnout a těšili_y se na „světlé zítřky“.

VYPRÁVĚNÍ 1

Karim: „Poprvé jsem do Prahy přijel na výlet. A bylo to zrovna v době, kdy byl Pride. Tak jsem si říkal, že je to perfektní místo, kde bych mohl žít, protože zrovna v té fázi života pro mě bylo to, že jsem gay a queer, fakt důležitý. Takže když jsem sem přijel a první, co jsem viděl, byla gay událost a duha, tak jsem si říkal ,tak fajn, umím si představit, že bych tu žil.“

Anna: Já Prahu prostě miluju, protože jsou tu tisíce turistů a mně přišlo, že když tu budu žít, tak můžu být v Česku a zároveň v dalších zemích zároveň. Byla to tak romantická představa, vlastně pořád je. A myslím si, že je tu pro mě spousta příležitostí. Uvidíme, ale pořád věřím, že to tak je. (...) A určitě nemůžu říct, že to tu není hezký. Já mám prostě pocit, že jste moji lidé, že sem patřím, jakože já respektuju a miluju svoji zemi původu, ale nepatřím tam.“

Omar: Já jsem si chtěl udělat svůj vlastní názor, tak jsem si vyhledával něco víc o náboženství, no a to je to, co mě zaujalo na České republice, protože jsem slyšel, že je to jedna z nevíce ateistických zemí Evropy, a já sám sebe považuju za ateistu, takže. (...) Myslím, že jsem to vlastně udělal podvědomě, jako pomstu, chtěl jsem se prostě přestěhovat někam, kde bych nikdy neviděl takový lidi, jako jsou v mojí zemi, aby mi nikdo nepřipomínal moji rodinu, aby mi nikdo nepřipomínal tu společnost. Takže to je ten důvod, proč jsem si vybral Českou republiku.“

Renata: „Jedna z věcí, co se mi hrozně líbilo, je právě to, že Česko je ateistická země. (...) jsem si říkala ,díky Bohu, nikdo mě nebude kamenovat za to, že, já nevím, nejsem věřící, že nechodím do církve nebo že chodím do jiné církve‘. Takže já jsem vkládala velké naděje v nevěřící společnost, že bude mnohem jakoby tolerantnější, i vůči jiným náboženským vyznáním, anebo já nevím, že tam prostě žádné nebude. (...) Další věc, to, že jsem věděla, že kulturně jsme jakoby si navzájem docela bližší, že tam nebude tak drastický rozdíl (...) No a zároveň jsem se upřímně fakt, v Praze jsem byla už jako, já nevím, mně bylo třináct, čtrnáct, a fakt jsem si to město zamilovala. Ale tehdy to byl takový vzdálený sen (...) Takže mně se to v podstatě jako, vybrala jsem si to z pragmatických důvodů, ale myslím si, že jsem tady zůstala a jsem tady šťastná právě proto, že to byla fakt moje láska, jako Praha je moje láska na první pohled.“

Druhým narativem, který se ve vyprávěních komunikačních partnerů_ek v tomto kontextu objevoval, byl **pocit rozčarování a deziluze**, které začaly vyvstávat na povrch ve chvílích, kdy komunikační partneři_ky mluvili_y o době, kdy už několik měsíců nebo let v České republice žili_y. „*Jako není to, není to takové, že prostě, není to standard, ale je to lepší (...)* Jako neřikám, že byste byli nějak extrémně napřed, s ničím nejste napřed, my jsme stejně deb*lní jako vy,“ smála se Dominika. Příběhy tak v kontrastu s chválou a spokojeností ohledně možností, které jim naše země nabízí, obsahovaly i konstruktivní kritiku české společnosti, kterou začínali_y chápat nejen v pozitivním slova smyslu, ale také v kontextu xenofobie, rasismu a homofobie, přičemž rozklíčovali_y její lpění na tradičních hodnotách a konzervativní tendence. Zároveň však zdůrazňovali_y, že přestože se u nich dostavilo jakési procitnutí a nadále již nejsou schopní_é idealizace české společnosti, ani naší země jako takové, pocit rozčarování a negativa života v České republice stále převažují jeho pozitivna.

VYPRÁVĚNÍ 2

Viktor: „*Jakože není to tady v Česku tak dokonalý, ale jako na druhou stranu, nevidím prostě důvod, proč bych se měl zaměřovat na něco, co se prostě může zdát jako dokonalý nebo nejlepší, jako třeba, já nevím, cokoliv. (...) Takže jako za mě je to tady v Česku poměrně v klidu, no.*“

Renata: „*Jsem si uvědomila, nakolik stále jakoby ta česká společnost je strašně stereotypní, a i vlastně ve srovnání s jinými státy Evropy strašně patriarchální a heteronormativní. (...) Jako nejdřív jsem se hodně integrovala do české společnosti, takže upřímně, moje jakoby tendence vůči Čechům kritické byly strašně nízké, protože já jsem to vzala jako za svůj škol, víš. Jako buď si tady jako svoje, přiřad' to za své, a ani jsem si nedovolovala občas být kritická. Ale asi teď po těch letech, co jsem si to pak osvojila tu kulturu, řekněme, tak já jsem si asi fakt v určitou chvíli uvědomila, že v některých momentech se v české kultuře komfortně necítím.*“

Omar: „*Jakože lidi se tu nestarají o to, co děláš, ale když se jich zeptáš na tohle téma [LGBTQ], tak z nich máš pocit, že s tím jako očividně nejsou úplně v pohodě. A to si podle mě reprezentuje tu situaci v Česku. Jakože vy jste tak jako někde mezi. Není to tu úplně otevřený a svobodný, ne zas tak moc liberální, ale zároveň to není úplně špatný. Není to ani dobrý, ani špatný. Prostě něco mezi tím.*“

Katka: „*Vy jste takový, že jako jste v pohodě, když chce někdo chodit s osobou stejného pohlaví, ale nechcete, aby se ty lidi vzali a měli děti. Ale já chci.*“

Karim: „*Je Česko rasistické? Jo. Je xenofobní? Jo. Jsou tu problémy, které společnost odmítá vidět? Stoprocentně. A proč? Protože ta vaše společnost je prostě naladěná na takovýto ‚je mi to jedno‘. Víš, co tím myslím? (...) V týhle fázi života si vlastně nejsem jistej, jestli je to dobře nebo špatně. Jakože mám pocit, že kdybych byl nedejbože třeba zabit, tak ty lidi by snad ani necítili vinu, zodpovědnost, bylo by jim jedno, že se něco takového stalo. (...) Přitom je to vlastně vtipný a fakt obří paradox, protože na jednu stranu je Česko extrémně liberální (...) ale zároveň je tu vysoká míra xenofobie a rasismu, navíc nemáte ani stejnopohlavní manželství, to prostě nedává smysl, víš? Jakože ‚okej, homosexualita je legální, ale proč by měli vstupovat do manželství? Nás to nezajímá‘. Víš, co myslím?“*

4.10. Problematika dvojí stigmatizace

Ke dvojí či vícenásobné stigmatizaci dochází v případech, kdy se člověk v rámci společnosti vyznačuje příslušností ke konkrétní marginalizované skupině, která je zároveň vnitřní součástí jiné menšiny. (FRA, 2009) Pokud jedinec vyznačuje více menšinových atributů, automaticky je tak vystaven vyššímu riziku stigmatizace a diskriminace, tzn. že „například gay černé barvy pleti může zažít diskriminaci jak kvůli rase, tak kvůli své sexuální orientaci“. (ibid., s. 102) Komunikační partneři_{ky} si uvědomovali_y riziko dvojí stigmatizace, nicméně ve svých výpovědích zdůrazňovali_y to, že pokud na to vůbec dojde, v České republice se setkávají spíše se stigmatizací vázanou na jejich původ (národnost, etnicitu, rasu), nikoliv na jejich sexuální orientaci či genderovou identitu. „*Pokud se mnou někdo měl nějaký problém, nebylo to proto, že jsem gay, nebylo to ani kvůli tomu, že jsem cizinec, ale zejména protože jsem této národnosti, zvláště během migrační krize a těch všech věcí okolo se to dělo. A já jsem byl... v určitém okamžiku to bylo opravdu těžký, jako bál jsem se potkávat lidi, jet tramvají a podobný věci. A měl jsem kvůli tomu nějaký problémy (...) majitelka bytu, kterej jsem si chtěl pronajmout, nás v podstatě vyhodila, protože viděla mě a mého přítele, měli jsme tenkrát azylový papíry, a kvůli tomu vznikl ten problém. Mému kamarádovi zlomili nohu za to, že mluvil do telefonu arabsky, tak mu někdo*

ublížil... strčili do něj nebo tak něco, zlomili mu nohu. To bylo v době, kdy jsem žil ve strachu. Nějaká paní v tramvaji mě a mého kamaráda slyšela mluvit v arabštině a říkala: ‚Tohle je Česká republika, tady nemůžete mluvit tímhle šíleným jazykem‘ nebo něco takovýho,“ vzpomínal Omar. Podobně jako Omar mluvila i Renata, která upozorňovala na to, že kvůli její „národnosti, tak to na mě řvali, pokřikovali, nadávali sprostě a jednou fyzicky napadli. Takže toho mám dost, toho mám víc.“ (Renata)

Domnívám se, že jejich omezené zkušenosti s homofobií mohou souviset s tím, že všichni žijí v Praze, tedy na rozdíl od menších měst a vesnic mají možnost utvářet si tu svoje komfortní, bezpečné sociální bubliny, ke kterým mají důvěru, respektive Praha v jejich vyprávění působila jako poměrně anonymní místo, zároveň se komunikační partneři_ky vyznačovali_y tím, že svou SOGI nijak explicitně najevo nedávali_y a ani tuto potřebu neprojevovali_y, naopak se vůči přílišnému ukazování SOGI stavěli do opozice, jelikož jejich background jim nějaké explicitní vyjádření třeba neumožňoval, a tak se cítili_y lépe, když téma SOGI drželi_y v rámci svého soukromí, nebo si to tak naopak přáli_y jejich partneři_ky. „*Jako jediné útoky, které jsem tady v Čechách obdržela, byly kvůli tomu, že jsem téhle národnosti, ale nikdy kvůli tomu, že jsem byla na rande s holkou. Ale taky holka, se kterou jsem randila, tak je také jiné etnicity a ona hrozně neměla ráda jakoby, víš, ukazovat jakýkoliv vztah na veřejnosti. Takže maximum, který jsme mohly dělat, bylo držet se za ruce, protože ona jinak se necítila komfortně,*“ vzpomíná Renata. Narozdíl od SOGI, která nemusí být na první pohled viditelná, pokud to daná osoba sama nechce, svůj původ jde vzhledem k fyzickému vzhledu nebo jazykové bariéře skrývat hůře. Z tohoto důvodu existuje vyšší riziko, že v hostitelské zemi LGBTQ migranti_ky zažijí rasismus a xenofobii, které se mohou projevit například verbálními a fyzickými útoky. Příkladem může být příběh Karima:

„Mám snědou kůži. Mám kudrnaté vlasy. Takže jsem prostě úplně jinej. Když jsem se sem přistěhoval, žil jsem v jedné části Prahy, která byla rezidentní. A když třeba jsem šel na metro, tak na mě lidi koukali. A já jsem tomu na začátku fakt nerozuměl, já jsem si říkal ‚bože můj, já mám určitě něco na tváři‘ a podobně. A tři dny jsem takhle vždycky šel a vrátil se zase zpátky domů, pořád jsem si říkal, že jsem si určitě něčeho nevyšiml na sobě, že jsem na něco zapomněl. Takže myslim, že třetí nebo čtvrtý den jsem se pečlivě zkontroloval a věděl jsem, že můžu jít. Že na mně vážně nic špatně

není. A tak jsem šel do metra a uvědomil jsem si, že celou tu dobu se mnou vlastně nebylo nic špatně, že lidi na mě prostě koukají, protože jsem jinej, víš? Takže na začátku jsem čelil xenofobii, jakože i rasismu, ale tohle byla podle mě víc xenofobie, protože jsem jinej, víš? (...) No a bohužel, taky jsem tu musel hodně čelit rasismu. (...) Jednou mě dokonce s mým kamarádem fyzicky napadli. (...) Byli jsme v baru, já a on. On je napůl bílý. (...) Prostě oba jsme logicky vypadali odlišně. A tak jsme byli v tom baru v centru Prahy, a v jednu chvíli někdo prostě přišel a uhodil mě zezadu, já jsem se najednou viděl na podlaze. (...) A ten chlap pořád opakoval Afrika, Afrika, i když já ani z Afriky nejsem. (...) Takže já si myslím, že se asi nikdy nebudu schopnej cítit jako stoprocentní Čech kvůli tomu, jak vypadám, víš, ne kvůli jazykové bariéře nebo něčemu jinýmu.“ (Karim) Zkušenosti s fyzickým násilím se však u komunikačních partnerů objevovali_y jen příležitostně. Jejich výpovědi obsahovali_y především verbální obtěžování v podobě nadávek, urážek a výhrůžek, které v těchto případech naštěstí agresori_ky nezhmotnili_y fyzicky.

Omar pak zároveň ve svém vyprávění líčil i zkušenosti z detenčního centra, které odhalovalo udržování institucionálního rasismu mezi příslušnými pracovníky_icemi a úředníky_icemi realizujícími přijímací pohovory. (Chavez, Luibheid, 2020) „Bylo to docela vtipný, protože tenkrát jsem tomu nerozuměl, ale teď už jo. Když jsem tam [do uprchlického zařízení] poprvé přišel a měl jsem vízum v pase, tak policajt si vzal ten pas, někam odešel a když se vrátil, tak mi říkal ‚ale vy máte vízum a pokud požádáte o azyl, tak vám to vízum propadne‘. Když nad tím tak zpětně uvažuju, myslím, že mě tím chtěl prostě přesvědčit, ať tu o ten azyl nežádám, ať jdu někam jinam, že nemusím zůstat zrovna v České republice,“ vyprávěl Omar a dodal ještě jednu další historku, kdy jeden z pracovníků „viděl, že mám nějaké knížky, a ptal se mě, jestli je to Korán. Tak jsem mu řekl, že je to jen nějaký román, Robinson Crusoe nebo něco takovýho, a on na to anglicky ‚No muslim?‘, tak jsem mu odpověděl, že muslim nejsem, a on na to něco jako ‚good, good‘“. (Omar)

Dalším pro mě zajímavým momentem bylo, že když jsem se komunikačních partnerů_ek ptala na formy stigmatizace a násilí, které mohou vznikat na základě rasismu, xenofobie a homofobie, nikdo z nich nemluvil o tomto tématu v souvislosti se svou sexuální orientací a genderovou identitou, ale reagovali_y vyprávěním negativních zkušeností, které byly zapříčiněné jejich vnějšími aspekty poukazujícími

na to, že pochází z jiné země a neumí česky, tudíž se těmto útokům a stigmatizaci nemohou efektivně bránit. Následně jsem se tedy zeptala, jestli tu někdy museli_y čelit i něčemu nepříjemnému, protože se setkali_y s někým homofobním. Ukázalo se, že komunikační partneri_ky se skutečně dostali_y do nekomfortních situací, kdy se spouštěčem staly reakce na sexualitu dotyčné_ho, nicméně komunikační partneri_ky to převážně přecházeli_y jako maličkost, něco nevýznamného, tedy minimálně ve srovnání s jejich zkušenostmi s rasismem a xenofobií, jelikož u homofobie nezažívali_y verbální či fyzické násilí, ale tyto konflikty popisovali_y spíše jako „blbé pohledy“, nevhodné vtipy, okolí jim pokládalo dotěrné otázky a některé komunikační partnerky pak popisovaly i sexualizaci jejich osoby a příslušné SOGI. *„Že by mi jako vyloženě někdo nadával za to, že jsem bi nebo fyzicky napadl, to se mi nestalo. Ale to, že na to lidi měli blbé poznámky, tak to se samozřejmě stalo. (...) Jak od hetero lidí, tak od LGBTQ lidí. Jako oboje měli blbé poznámky na téma bi. (...) A i taková jako sexualizace bisexuality, to je jakoby velká věc taky. Víš, jakože najednou 'ty jsi jako strašně sexy' a já jen ‚f*ck off,‘“* komentovala situaci Renata. Tento druh stigmatizace ovšem vzhledem k jejich zkušenostem ze země původu přijímali_y s nadhledem, nebo se k tomu stavěli_y víceméně lhostejně.

„Někdy jako cejtim, že když si na sebe vezmu crop top, tak ty lidi jsou jako zaskočený, víš co, mám tmavou pleť a zároveň mám na sobě crop top, tak si asi říkají ‚co to jako je‘? Jsem tady trochu jako mimozemšťan, ale jako stejně, mnohem víc problémů mám s tím, že mám tmavou pleť, než že jsem gay.“ (Karim)

„Jednou jsem byla v baru s českou kamarádkou a ona bydlela v takové části Prahy, která je dost na okraji, nebylo to centrum rozhodně. I já jsem šla na autobus, abych tam dojela. Byli tam nějaký kluci, kteří nevypadali moc přátelsky a začali mě urážet a šikanovat. Sledovali mě, ale jeden kluk v autobuse se mě potom zastal a bránil mě. Řekl jim, ať toho nechají, že to není jejich věc. Takže tak, nic zas až tak hrozného to nebylo.“ (Katka)

„Když jsem dal na ulici pusu nějakému klukovi, nebo když jsem se držel se svým bývalým přítelem za ruku veřejně, tak jako jo, možná na nás lidi koukali vtipně, ale co už.“ (Omar)

At' už se stigmatizace komunikačních partnerů_ek týkala jejich původu nebo sexuální orientace, dotyční_é nacházeli_y individuální způsoby a strategie, jak se s nepříjemnými situacemi vyrovnávat. Ve jejich vyprávěních jsem odhalila dva narativy, které se týkaly vyjednávání obrany vůči stigmatizaci. V prvním případě se jednalo o **obranu jazykem**, kterou si mohla dovolit užívat například Renata, jelikož český jazyk ovládala perfektně, a tak se nebála na jakékoliv náznaky diskriminace a verbální útoky pohotově reagovat. Jazyk v tomto případě poskytoval jakési pomyslné brnění vůči narážkám na původ, rasu, etnicitu či sexuální orientaci a genderovou identitu, a zároveň byl považován za legitimní důkaz integrace a získaného místa v české společnosti, který agresora_ku zpravidla umlčel. Druhý narativ bych připodobnila k jakémusi nezájmu, kdy se dotyční_é jakékoliv útoky na jejich osobu rozhodli_y „**prostě neřešit**“ a nijak zvlášť se negativními reakcemi okolí na jejich osobu nevzrušovali_y, což považovali_y za strategii eliminující vyhocení situace nebo vznik jiných, s ní souvisejících konfliktů.

VYPRÁVĚNÍ 1

Renata: „*Třeba budu, půjdu do Lidlu, budu volat s kamarádkou ve svém rodném jazyce, anebo mluvit s někým v rodném jazyce a vyloženě uslyším, jak tam fakt někdo, vyloženě tím, že mluvím v tom jazyce, tak mi začne prostě takhle nadávat, že prostě, fakt sprostě, nahlas. Jenže, jako, já nevím, šest let dozadu jsem se toho bála, byla vystresovaná. Po letech terapie, mého studia a k tomu už i ta blízká česká bublina řekla ‚hele, to není tvůj problém, to je jejich problém‘. Tak já už jsem dost odvážná na to, že když tohle slyším, tak jako vyndám sluchátka a řeknu ‚běž do h*jzlu‘ jako první a všichni jsou překvapeni, protože nikdo nebude čekat, že já dokážu sprostě je poslat do prd*le plynulou češtinou. Takže, já je posílám zpátky a oni sklapnou, protože část těch lidí vlastně ani nečeká, že já umím plynule česky. Některý z nich na mě právě nadávali, protože slyší mě mluvit v té řeči a myslí si, že já jim neodpovím. Jako h*vno, už odpovím.“*

VYPRÁVĚNÍ 2

Katka: „*Já jsem prostě taková, že je mi to jedno. Hádám, že jsem na to prostě asi příliš velká flegmaticka. Jakože dokud do mě třeba někdo nestrká, tak je mi to úplně jedno, vůbec se o to nestarám. Můžeš mi nadávat, říkat mi jakkoliv, ale já prostě vím, že to tak ve skutečnosti není. Tím myslím, že prostě s takovými lidmi se potkáš v jakékoliv zemi a to ať je jakkoliv gay-friendly. I když jedeš do USA, do Německa, stejně tomu tam můžeš čelit. Takže o tom to je. Já měla jen jednu špatnou zkušenost za celý půl rok, a to jsem přitom ohledně své sexuality dost otevřená. A ani tu nemáte rádi moji národnost. Ale mně je to fakt jedno.“*

Karim: „*Hele po těch pěti letech už jsem si na ty pohledy zvyknul. Jako už mi to vlastně přijde i docela normální.“*

Ezra: „*Jako když jsem tu žil první rok, tak třeba když jsem šel s klukem za ruku po ulici nebo mu dal pusku na veřejnosti, slyšel jsem nějaký komentáře, ale jako nevím, my jsme to ignorovali a prostě normálně prošli kolem... takže s tím jsem problém neměl.“*

4.11. Život v „mezisvětě“

„Nezapadnu do komunity migrantů (...) Ani třeba jen do české LGBT komunity, to ne. Jsem tak někde mezi, prostě kousek z toho a kousek z toho, mám pocit, že nejlíp se cítím mezi LGBTQ migranty, protože s těmi můžu sdílet porozumění, víš? Protože nejsem bílý Čech, ale také nejsem ani hetero migrant. Takže prostě někdo v tom středu, to je to, čeho se cítím být součástí.“ (Karim)

Vzhledem ke svému původu a příslušnosti k LGBTQ spektru komunikační partneri_ky ve svých vyprávěních zhmotňovali_y tzv. *multiple belonging*, což může být přeloženo jako jakási **mnohonásobná sounáležitost**. Tento termín vysvětluje například Yuval-Davis (2006), která popsala, že lidé mohou patřit do různých skupin a vztahovat se k sobě navzájem mnoha různými způsoby, přičemž svoji pozici mohou identifikovat sami, nebo je tak činěno druhými. Pro zjednodušení pojmu dále rozlišuje tři analytické roviny, prostřednictvím kterých můžeme tuto sounáležitost zkoumat a rozlišovat, kým a jakým způsobem je konstruována. (ibid.) První se týká toho, jak nás kategorizuje

společnost, druhá zahrnuje identifikaci jedince a jeho citových vazeb ve vztahu k různým skupinám a kolektivům, třetí se pak soustřeďuje na společenský hodnotový systém, podle kterého posuzujeme vlastní sounáležitost a příslušnost druhých ke konkrétním skupinám. (ibid.) Mnohočetnost identit komunikačních partnerů_ek, která se týkala pomyslné příslušnosti k LGBTQ společenské skupině a zároveň etnické menšině (přičemž zde nebyly hlouběji zkoumány další kategorie ovlivňující tuto příslušnost, jako například věk, náboženství, třídní postavení apod.), ovšem podle nich způsobovala pocit, že vlastně nepatří nikam, nebo jsou někde mezi, jelikož se nedokázali_y plně ztotožnit s komunitou migrantů, ani s českou LGBTQ komunitou, což následně ztěžovalo jejich integraci do české společnosti. „*Já nepotřebuju být součástí větší komunity, ale mít svůj vlastní okruh přátel... Ale tady to tak necítím ani s komunitou migrantů, ani s českou LGBTQ komunitou,*“ říkal Omar. Na problematickou lokaci LGBTQ migrantů_ek v hostitelských zemích poukazoval například i britský projekt SAFRA, který zkoumal muslimské LBT ženy a reflektoval stěžejní problémy, kterým tyto ženy čelí ve chvíli, kdy uvíznou mezi muslimskou a LGBT komunitou. (FRA, 2009) Ačkoliv tyto ženy byly ohledně své sexuality otevřené, nedokázaly se ztotožnit s mainstreamovou gay scénou, která byla z větší části bílá, zároveň se ale musely potýkat s kulturní necitlivostí, islamofobií a rasismem, kterých se jim dostávalo v migrantských komunitách. (ibid.) Podle Held (2022) tak někteří_re LGBTQ migranti_ky vzhledem ke své marginalizaci ve více skupinách mohou zažívat „komplexní intersekcionalní zkušenost s vyloučením“. (ibid., s. 9)

Podobné narativy se pak objevovaly i v analýze rozhovorů s komunikačními partnery_kami. Jelikož migrovali_y ze země původu, aby se oprostili_y od společnosti, která jim mimo jiné ohledy bránila i ve svobodném vyjádření SOGI, nechtěli_y a ani neměli_y žádné vazby na zdejší komunity migrantů_ek z jejich země původu, přičemž na mé otázky, jestli udržují s takovými skupinami kontakt, většinou reagovali_y smíchem a poukazovali_y na to, jak je takový dotaz absurdní. „*Jasně, že se nechci pohybovat v té komunitě migrantů, vždyť jsem odtamtud utekla. Proč bych se s těmi lidmi stýkala? Teda jako, někteří z nich jsou v pohodě, ale většina z nich sdílí jednu a tu samou mentalitu, a to jako ne,*“ vysvětlovala mi Katka. Stejně jako další komunikační partneři_ky i ona předpokládala, že by se její SOGI neseťkala s porozuměním. LGBTQ migranti_ky tak mají pocit, že „*myšlenkově jsou někde jinde*“ a necítí sounáležitost ani potřebu budovat vztahy s lidmi z jejich země původu

(FRA, 2009). „*Nějaká komunita v Praze tu je, dokonce čas od času pořádá i nějaké akce, ale to fakt jako není pro mě,*“ zdůrazňoval Karim. Jedním z primárních vysvětlení, proč se komunikační partneři_ky od komunit svých etnických menšin rázně distancují, je fakt, že stejně jako někteří_ré LGBTQ migranti_ky mohou zažívat rasismus a sexualizaci v širší LGBTQ komunitě na základě jejich etnické příslušnosti, v komunitách jejich etnických menšin jim naopak hrozí, že se setkají s menší či větší mírou homofobie a diskriminace na základě SOGI. (FRA, 2009) Například Ezra popisoval, že v novém zaměstnání se jeho tým spolupracovníků skládá pouze z lidí, kteří sem migrovali z Blízkého východu, což způsobuje jeho nejistotu a nedůvěru vůči svým kolegům_yním ve spojitosti s otevřeností ohledně své sexuální orientace, kterou by jeho spolupracovníci_ice mohli_y, ale také nemuseli_y přijmout:

Ezra: „Jakože někde hluboko v sobě vím, že tihle lidé... mohli by tomu být fakt otevření a akceptovat LGBTQ lidi, ale taky je dost možné, že se na mě třeba kvůli tomu budou koukat blbě, což by mi samozřejmě nebylo příjemný. (...) Přitom je to jako jednoduchý, říct to, to si říkám pořád, ale zároveň je tu stejně moje paranoia, víš, že vnitřně pořád přemýšlím, co by si o mě asi tak pomysleli.“ (Ezra)

Myšlenkově se ovšem komunikační partneři_ky neztotožňovali_y ani s českou LGBTQ komunitou, tudíž se u nich rozvíjel pocit, že pravděpodobně nikdy nebudou doslovnou součástí LGBTQ života v daném městě. (Bass, 2019) Podle získaných výpovědí česká LGBTQ scéna paradoxně často reprodukuje patriarchální a heteronormativní uchopení společnosti, může být rasistická, xenofobní, o čemž se ve svém textu zmiňuje i Held (2022), a nesplňuje představy komunikačních partnerů_ek o komunitě ve smyslu bezpečného prostředí pro sdílení své identity a navazování nových přátelských či partnerských vztahů.

„Ta česká patriarchální verze LGBTQ lidí, třeba gay kluk, který tvrdil, že jasně, on podvádí, ale jakoby že takoví jsou všichni gay kluci. A já říkám, že ne. A on se právě bránil tím, že jako on je gay, tak to ví líp. (...) Já jsem třeba potkávala i takové lidi, kteří, oni sice jsou taky LGBTQ, ale jako myšlenkama a hodnotami jsme se jako nescházeli vůbec, vůbec, vůbec. Těžko.“ (Renata)

„Komunita není v české společnosti příliš přítomná... jakože necítím se jako gay, který by tu měl kontakty na jiné homosexuální kluky (...) Nějaká LGBTQ komunita tu je, ale není to skutečná komunita, jak ji chápu já. Je to spíše skupina lidí, kteří jsou si podobní. Ale neexistuje mezi nimi žádná podpora, nejsou jako rodina, není to... jakože ani jinde to není velká rodina, ale tohle je metafora, o které přemýšlím. Myslím, že je to odraz té české společnosti, lidé tu jsou možná otevření a nezasahují do cizích věcí, ale zároveň se o ty ostatní lidi vůbec nestarají. Jako... ,dobře, můžeš si dělat, co chceš, ale mě do toho nezatahuj‘.“ (Omar)

Domnívám se, že je také důležité si uvědomit, že LGBTQ migranti_ky nepředstavují homogenní skupinu, proto se může stát, že v rámci LGBQ prostor se někdo cítí nepatřičně a nekomfortně více než druhý. (Held, 2022) Podle názoru některých komunikačních partnerů_ek je SOGI dávana až moc na odiv, což jim nemusí být vždy příjemné. *„Občas je to i na mě extrém, a to mám vysokou míru tolerance, ale je fajn to vidět, ale chápu, že na druhou stranu to třeba někoho vyděsí,“* zamýšlela se Dominika. LGBTQ migranti_ky často pochází z prostředí, kde byla sexualita a další podobná témata tabuizovaná státem i společensky, a proto nelze očekávat, že každý migrant_ka s odlišnou SOGI, kteří_ré pocházejí z různých prostředí, ve kterých byli_y více či méně nuceni_y k seberegulaci, bude mít potřebu svou sexualitu explicitně vyjadřovat a prezentovat ji veřejně. To ovšem ještě více prohlubuje jejich pocit neschopnosti zapadnout a u některých jedinců snižuje šance na to, že by se mohli efektivně začlenit do české LGBTQ komunity.

„Nemám pocit, že bych skutečně patřil do české gay komunity, protože si nemyslím, že by tam byl nějaký jako smysl pro sofistikovanější vnímání sexuality... je to spíš jako ten americký styl, jakože ,jé, budeme gayové‘, ale pro mě tam není nic hlubšího, necítím, že bych tam patřil. Tady v Česku nemám pocit, že bych patřil k nějaké konkrétní skupině.“ (Omar)

„Že bych jako vyloženě šla hledat českou LGBTQ komunitu nebo bych šla do českých LGBTQ barů, bych asi nikdy neudělala.“ (Renata)

„Potkal jsem se s lidmi, kteří jsou zapojeni do LGBTQ komunity a podobně, ale mám pocit, že všichni jsou jako, že se kolem toho pořád točí, víš, na každém kroku

jsou jako ‚jsem gay‘, víš. Je to pro mě docela zajímavý, jak může člověk všechno, co dělá, zakládat pouze na tom jednom.“ (Ezra)

Ocitnutí se někde mezi komunitou migrantů a LGBTQ komunitou ve vyprávění komunikačních partnerů_ek následně vedlo k **pocitu osamělosti a izolovanosti**. (FRA, 2009) „*V zásadě je z toho velmi osamělá cesta,*“ konstatoval Karim. Například podle Held (2022) jsou LGBTQ migranti_ky z prostorů, kde neztělesňují jakousi somatickou normu, vylučování_y nebo sami_y mají pocit, že tam neptaří. Kromě toho, že se komunikačním partnerům_kám nedařilo ukotvit svou více-rodou identitu v konkrétním kolektivu, se však Omar například snažil upozornit na to, že v jeho případě sociální izolace vzniká nejen neschopností začlenit se mezi další migranty_ky z jeho země původu, nebo naopak české LGBTQ jedince, ale plyne také z jeho povahy, jelikož sám sebe hodnotil jako někoho, kdo je hodně uzavřený a mnohdy se cíleně vyhýbá sociálním interakcím. „*Nejsem moc společenský člověk, takže jsem nebyl schopný si vybudovat dobré kontakty a hlubší vztahy s lidmi, co jsou tady. (...) Nemůžu tak za to vinit jenom tu společnost nebo lidi kolem, je to taky kvůli mně, koneckonců moc času a úsilí, abych si tu vybudoval nějaké dobré vztahy s lidmi, jsem do toho neinvestoval,*“ přiznává Omar. K tomu navíc přidává jazykovou a kulturní bariéru, které jsou pro něj jedny ze stěžejních problémů stojících v cestě plynulé integraci do české společnosti. Proto podle něj skutečnost, že je „*gay, není něco, co by mi bránilo mít vztahy s lidmi. Dokonce ani s heterosexuály, myslím, že by to bylo v pohodě, ale být migrantem je těžké... samozřejmě, je tu jazyková bariéra a existuje tu tak trochu i kulturní bariéra, jako není to zas až tak velký kulturní rozdíl, ale přesto jsou tu některý věci, kterým jako člověk přistěhovaleckého původu možná nerozumí nebo jim nerozumím tak dobře ve srovnání s lidmi, kteří se tu narodili a vyrostli. Oni prostě vědí, jak na sebe reagovat, jak spolu mluvit. Některý věci jsem se například musel naučit, takže tohle všechno jsou věci, který možná znesnadňují mluvit s ostatními lidmi, být součástí nějaké sociální skupiny. Ne nutně nějaké komunity, ale sociální... nějaké skupiny, jakékoliv skupiny.*“ (Omar) K tématu jazykové bariéry se například vztahovala i Katka, která problémům v komunikaci přisuzovala zásadní význam ve vztahu k její neschopnosti se integrovat:

„Problémem hodně Čechů je, že nemají dobrou angličtinu. A taky máte problém s komunikací, takže... já k tomu vlastně nemám co říct. Potkala jsem tu asi jen jednu

nebo dvě holky, který uměly dobře anglicky a mohla jsem s nimi vést konverzaci. (...) Ale je to taky těžký i kvůli tomu, že Češi jsou hodně uzavření, navíc nemluví moc anglicky a já neumím česky.” (Katka)

Pro Omara to ovšem kulturními odlišnostmi a neschopností se dorozumět ani zdaleka nekončilo. Jako jeden z komunikačních partnerů_ek, kteří_ré tu žijí nejdéle, mi vyprávěl o tom, jak podle něj funguje česká společnost a jak hodnotí naše kolektivní myšlení, které se dle jeho názoru podílí na utváření bariér mezi LGBTQ migranty_kami v České republice a zbytkem české společnosti:

„Mám pocit, že v české společnosti, a to nejen mezi migranty, být vidět neznamena nic dobrého... nebo něco, o co by lidé stáli. Lidé se snaží být ‚ticho‘, nad ničím moc nedělat rozruch, nezacházet moc daleko (...) Je to prostě součást vaší kultury, jakože proč byste měli být nahlas, proč byste o sobě měli někomu říkat, prostě se spíše klidnit a nedělat kolem ničeho randál. (...) A tohle moc seznamování se s jinými lidmi nenapomáhá. (...) Pointa, kterou chci říct, je, že prostě to, co tu nepomáhá utvářet komunitu, je ta vaše kultura obecně. Je tu taková kultura, že prostě lidi mají nějaké hranice, i třeba lidi, kteří by jinak byli kamarádští a chtěli si povídat s ostatními lidmi, tak se třeba stejně bojí, aby nezašli moc daleko.“ (Omar)

Výše zmíněná sociální izolace tak mohla být příčinou dalšího problému, který komunikační partneři_ky popisovali_y, tedy **nemožnosti kompletní integrace** a její neucelenosti bránící v naplnění všech jejich potřeb a tužeb. Zprvu si komunikační partneři_ky při vyprávění svoji nevýhodnou pozici víceméně neuvědomovali_y, ale čím hlouběji jsme se v diskusi ohledně jejich začlenění do zdejší společnosti dostávali_y, tím více komunikační partneři_ky naráželi_y na **bariéry v socializaci**, které většinou spočívaly v tom, že komunikační partneři_ky nenacházeli_y možnosti, jak svou sociální bublinu rozšířit, tzn. kritizovali_y seznámení přes seznamovací aplikace, bary, kluby apod., zároveň ale nevěděli_y, jak jinak by si tyto kontakty mohli_y shánět. Zkušenosti se seznamkou či akcemi, kde hrál při utváření interakcí stěžejní roli alkohol (FRA, 2009), kritizovala například Katka, která několikrát navštívila české gay kluby, jenž ovšem více než možnost k serióznímu seznámení či navázání potenciálních kontaktů a rozšíření sítě přátel a známých slouží jako místo pro „jednorázové úlety“, o které Katka dle jejích slov neměla zájem:

„Jsem tak trochu maskulinní teď, chovám se tak k holkám a jako je ze mě cítit takový ten ‚friendly vibe‘, ale pak najednou na mě začnou něco zkoušet a já je musím odmítat. Kdybych něco chtěla, tak jim dám přece signál, nebo klidně s něčím začnu sama. Alespoň nějaké ty signály bych jim dala. Ale ony ode mě nedostaly nějaké signály, jen se na mě dívaly, povídaly si se mnou, a pak mě najednou chtěly dát pusu. A ty si říkáš, proč, z ničeho nic? Prostě nechci tě hned líbat. Možná po nějakém čase bych to zkusila. Viš, někdy prostě cítíš s někým spojení už na první schůzce, ale musíš to cítit a musí to být fakt silný. A pokud to tak není, tak to prostě nejde. V tomhle je to pro mě fakt těžký.“ (Katka)

Podobný postoj měla i Dominika, která si stěžovala na to, že seznamovací aplikace využívá nejen na hledání vztahu, ale také hledání přátelství, což pro ni bylo těžké, jelikož počet leseb, které by tuto aplikaci využívaly, byl podle ní zcela nedostatečný a znemožňoval jí navázat nové kontakty. Zároveň stejně jako Katka pociťovala, že tyto aplikace jsou zde využívány pro rychlé seznámení a realizaci jakéhosi povyražení, což pro Dominiku bylo poněkud děsivé. Upozorňovala na to, že *„ty seznamky, tam prostě se nemáš čeho chytit, ale tu konverzaci nějak začít musíš, jinak to nejde (...) Jako já mám na těch seznamkách duhu a pivo v popisku. Já chci zajít na pivo, já nechci hned k tobě domů, nechci abys na mě sahala, to vnitřně utíkám pak, takže.“* (Dominika)

Renata zase seznamovací aplikace kritizovala ve vztahu k její bisexualitě, tedy zdůrazňovala, že některé lesby, bisexuální ženy a bisexuální muži, které na seznamce potkala, *„tak leckdo z nich stále jel nějaké patriarchální, stereotypní věci, se kterými jsem nebyla v pohodě, anebo které třeba, někdo byl transfobní, jako někdo sice byl moderní, ale tam jsme si třeba nesedli_y osobnostně.“* (Renata) Zároveň se ale od ostatních lišila tím, že vzhledem k nejdéle strávenému času v České republice ze všech komunikačních partnerů_ek měla šanci celé roky budovat *„tu svoji sociální bublinu, ve které je uzavřena.“* Renata tak kousek po kousku trpělivě formovala svou síť kontaktů, známých a přátel, přičemž sama přiznává, že se aktivně snažila integrovat do společnosti a na vlastní pěst vyhledávala různorodé sociální kontakty v rámci české společnosti, které zároveň v posledních letech rozšiřuje o lidi, kteří nepocházejí z ČR. *„Začala jsem se v podstatě, poslední dobu jsem ještě, jsem se*

nakonec teď začala více míchat s expaty ve volném čase, takže v podstatě, když s někým kamarádím, tak buď je to ta moje stará bublina nebo někdo od nás ze studia, anebo někdo z expatů. Já v podstatě už jakoby takhle, že bych někde se najednou skamarádila s někým, kdo je Čech, tak to se moc nestává (...),“ zamýšlela se nad svou současnou pozicí v české společnosti Renata. Opět se tak dostáváme k tomu, že někteří LGBTQ migranti_ky raději mohou vyhledávat další expaty_ky, se kterými tvoří uzavřenou sociální skupinu, a upřednostňovat styky s cizinci_kami, nikoliv s Čechy a Češkami, jelikož naše společnost není jakkoliv iniciativní připravit migrantům_kám s odlišnou SOGI adekvátní možnosti, prostor a prostředí, v rámci kterých by se efektivně socializovali_y a navazovali_y užší kontakty s českými lidmi z LGBTQ spektra i mimo něj.

Když jsem se komunikačních partnerů_ek dotazovala, jestli si jsou vědomi nějakých akcí či projektů na institucionální úrovni, tedy například ze strany NNO, které by jim umožnily networking s cílem socializovat a efektivněji integrovat tyto jedince do české společnosti, ani jeden z nich takové tendence ve veřejném prostoru nezaregistroval. „*Jakože je mi to jedno, ale bylo by fajn mít taky nějaké gay kamarády a kamarádky, protože s těmi, řekla bych, že s těmi je to navazování vztahů jednodušší,*“ zamýšlela se Katka nad tím, v rámci jakých sociálních skupin by jí bylo příjemné se do české společnosti integrovat. Bohužel, neziskové organizace mnohdy nevnímají průsečíky SOGI a migračního statusu, které způsobují pocit izolace, se kterou se ovšem LGBTQ migranti_ky nevypořádají pouze tím, že jim NNO zajistí pocit bezpečí, ale tato pomoc musí být doprovázena i jinými druhy podpory. (Held, 2022)

„Nikdo o nás neví, nikdo o nás vůbec neví, to je právě ono. Hele, tak nejdřív nikdo neví o problému uprchlíků, protože spousta lidí nebo spousta Čechů, co jsem potkala, nejdřív, jak to říct, byli jakože ,aha, tak to tady studuješ zadarmo' nebo vůbec spousta lidí tady má o migrantech představu typu ,vy jste tady sem přijeli brát nám práci a brát nám tohle, stát vás tak strašně podporuje' (...) A už jenom to, že někdo z nás může být LGBTQ a nemůže tady nikoho najít nebo je na tomhle základě diskriminován, tak to je jakoby, je velká věc na pochopení pro ně.“ (Renata)

„Jako pokud mluvíme o každodenním životě, jako jestli existují nějaké aktivity, které by podpořily LGBTQ gay komunitu nebo gay migranty jako takové, třeba co se týče těch neziskovek, tak odpověď by byla ne, nic takového tu není. (...) Mám pocit, že veškerý zájem je soustředěný jenom na ten Pride, víš. Ale přitom lidi nejsou homosexuálové jenom jeden týden v roce, víš co. Takže jako jo, jasně, že si myslím, že Pride je fajn, ale každodenní aktivity v našem životě jsou mnohem důležitější než Pride, to určitě. Jakože já bych se opravdu rád nějak zapojil, byl součástí nějaké komunity, víš, jako pořádat nějaký aktivity, projekty, prostě cokoliv.“ (Karim)

To, že LGBTQ migranti_ky, kteří_ré nežádají o azyl z důvodu SOGI nebo se na neziskovky neobrací výhradně s problémy spojenými s jejich sexualitou, jsou pro tyto organizace takřka neviditelní_é, ve své podstatě bylo realitou i v mnou uskutečněných rozhovorech s pracovníci vybraných českých neziskových organizací. Tyto neziskovky se tématem queer migrace začaly zabývat až v souvislosti s rusko-ukrajinským konfliktem a přílivem LGBTQ ukrajinského uprchlictva do České republiky, nebo se pomoci LGBTQ migrantům_kám věnovaly už dříve, nicméně tuto agendu vnímaly čistě jako právní a sociální služby poskytované LGBTQ migrantům_kám v nesnázích, které se vztahovaly k jejich odlišné SOGI. Zároveň jim ale unikaly na první pohled ne tak viditelné problémy, které se týkaly především socializace a efektivní integrace těchto migrantů_ek do společnosti, jelikož tato skupina migrujících není pro české neziskovky hlasitá a početná do takové míry, aby zaujala jejich pozornost, nicméně výše zmíněné překážky a bariéry, které se objevují v rámci integračního procesu, se objevovaly ve všech analyzovaných rozhovorech. „*To je na sto procent přesně moje situace,*“ reagovala Anna na limitované možnosti zdejších LGBTQ migrantů_ek v souvislosti s networkingem a nedostatkem akcí a aktivit, které by navazování nových kontaktů mohly podpořit. Právě taková setkání a akce na podporu LGBTQ migrantů_ek a jejich propojení by komunikační partneři_ky uvítali_y, jelikož pokud má být jejich začlenění do české společnosti bezproblémové a účinné, ukazuje se, že v mnoha případech nestačí pouze trpělivost, snaha a aktivita daného jedince, ale je zapotřebí i určitého podpory na institucionální úrovni. Příkladem může být zkušenost Renaty:

„Socializace pro všechny migranty je problém, protože v podstatě já vím, že i pro mě to byla vyloženě vědomá práce. Jako neustále se s někým kamarádit, ale jde to blbě.“ (Renata)

Sami_y komunikační partneři_ky by tak rádi_y neziskové organizace podpořili_y v jejich činnosti a pomohli_y plánovat a vyvíjet účinné strategie a mechanismy, které by mohly pomoci dalším nově příchozím migrantům_kám, kteří_ré se vyrovnávají se svou SOGI a zároveň se snaží najít své místo ve společnosti. Například Ezra hovořil o tom, že by se rád zapojil do přípravy nějakých podpůrných akcí, Karim se do konce nabízel neziskovým organizacím jakožto dobrovolník, nicméně jeho iniciativa byla ponechána bez odezvy.

„Já bych byl pro, jako třeba někomu pomoci, nebo pomoci zorganizovat nějakou akci. To bych byl určitě pro.“ (Ezra)

„Pamatuju si, že asi před dvěma roky jsem chtěl dobrovolničit, a tak jsem si tu našel nějaké neziskovky. A tak jsem jim napsal, no, nikdo mi neodpověděl. (...) Přitom, víš co, mohl jsem jim pomoci, ale bohužel jsem neměl žádnou šanci, víš?“ (Karim)

Dalším významným narativem v příbězích komunikačních partnerů_ek se tak stala **touha po snadnějším začlenění do české společnosti**. „Prostě chci jen poznat lidi,“ zdůrazňovala Katka. Avšak vzhledem k tomu, že i přes úsilí vyvinuté některými komunikačními partnery_kami, které se snažili_y zintegrovat prostřednictvím online seznamovacích aplikací či nočních společenských akcí, se těmto LGBTQ migrantům_kám nedařilo splynout se společností tak, jak by si přáli_y, a tak jsme začali_y během rozhovorů probírat možnosti, jak bychom mohli_y naplánovat nějakou seznamovací LGBTQ akci z naší vlastní iniciativy:

T.B.: „No, kamarádka říkala to samé, že taky nepotřebuje hned rande nebo hledat vztah, ale-“

Dominika: „Něco, kde se cítíš komfortně.“

T.B.: „Přesně, já to teď vlastně řeším, že co se týče neziskovek, tak jako když se vytváří akce pro jiné skupiny, tak proč se neutvoří něco pro LGBTQ migranty“?

Dominika: „To je minimum, co pro ty lidi můžeš udělat, aby se cítili líp. (...) Hele, udělejte akci v kočičí kavárně, zvířátka jsou nej. A to je reálně něco, kde bych se cítila komfortně. (...) Máš ten prostor, i když nechceš být v té skupině, můžeš jít jinam, můžeš začít hrát hru, dáš si kafe sám, džus si dáš sám, svačinu taky.“

Komunikační partneři_ky zároveň touhu po snadnějším začlenění nevnímali_y tolik jako potřebu vzájemně sdílet zkušenosti a hledat porozumění u někoho jiného, ale především jako potřebu interakce s dalšími myšlenkově stejně naladěnými lidmi, která by vedla k vytvoření hlubších pout a trvalejších mezilidských vztahů, jenž by LGBTQ migranty_ky zbavily pocitu izolace a opuštění.

„Není to o tom sdílet s někým zkušenost, nebo jako je to taky o tom, ale protože já hodně bojuju s tím, že moc lidí tu nemluví mým jazykem, a když je tu někdo, kdo tím mluví, tak to už jsem ti říkala, má jinou mentalitu, ne všichni, ale většina z nich, jsou prostě jiný. Necítím vlastně ani žádné spojení s Evropany, ale těch tu zas až tolik není, teď tím teda nemyslím Čechy samozřejmě. Ti zase nemluví tolik anglicky, neumí nic říct. Takže jo, mám pocit, že by to bylo moc fajn a vážně nápomocný, víš co, najít nějaké kontakty, vybudovat komunitu, povídat si spolu, protože teď, nejvíc jsem obklopená heterosexuály nebo naopak LGBTQ+ lidmi, kteří jsou ve vztahu. A je to kvůli tomu, protože nevím, jak potkat někoho dalšího. Jakože není to tak, že bych to tu nezvládala bez vztahu, ale ráda bych měla kamarádky, se kterými bych cítila nějaké spojení. Cítím, že prostě ty noční akce, kluby, to je víceméně jen tak pro povyražení, libáš se, děláš bůhvíco. A pak na sebe zapomenete. Ale já chci poznávat lidi, ne jenom jejich těla.“ (Katka)

„Akce, které existují, jsou velmi exkluzivní, pro gay Čechy, víš? (...) A když to není něco jako institucionálního, jako, od vlády nebo nevládních organizací, (...)“

samozřejmě to vytvoří ještě větší bariéry mezi migranty a místními obyvateli. Víš, co tím myslím? Prostě budou tu ty rozdíly, začne to jednou věcí, ale pak přijde další společenský problém, a pak další a bla, bla, bla. A pak xenofobie a pak rasismus. Takže jako všechno spolu souvisí. Kdybychom měli systém, který by do společnosti vnášel programy, které by vítaly cizince, a to teda nejen v tom smyslu, že je tu jako přivítáš, dáš jim peníze nebo něco takovýho. Ale jako přivítat je ve smyslu, že jim dovolíš tu českou společnost poznat, že se zkusí vybudovat integrační programy, integrační akce a setkání, vzdělávací akce. A samozřejmě, že to by se potom ta situace změnila, víš?“ (Karim)

5. ZÁVĚR

Ve své diplomové práci jsem se snažila uchopit téma na české akademické půdě doposud nereflektované, tedy queer migraci a postavení LGBTQ migrantů_ek v kontextu České republiky jejich vlastníma očima a žitých zkušeností, přičemž jsem vycházela převážně ze soudobé literatury a akademických výzkumů vzniklých v rámci vědních oborů jako je gender, antropologie, sociologie či psychologie. Stejně jako tyto zahraniční texty jsem se i já v teoretické části práce držela podobné struktury, tedy vymezila jsem si základní termíny v souvislosti s tématem, prezentovala jsem teoretická východiska pro mé vlastní uchopení queer migrace a představila jsem evropské migrační a azylové politiky, které jsem následně vztáhla na queer migraci v České republice a její reflexi v českých nevládních neziskových organizacích.

Ve své analytické části jsem interpretovala osm příběhů komunikačních partnerů_ek s odlišnými životními trajektoriemi, které však spojovala zkušenost s migrací a sexuální orientace a genderová identita nesplňující heteronormativní nároky tamějších společností. LGBTQ migranti_ky nejenže zvýznamňovali_y úskalí spojená s životem v „ne-západní“ společnosti, zkušenosti s diskriminací, násilím a potlačováním své sexuální orientace a genderové identity, ale zároveň svou pozici oběti dávali_y do kontrastu se specifickými strategiemi vůči útlaku a vyjednáváním své pozice ve vztahu k SOGI, čímž se stávali_y nositeli_kami mezisektorových znalostí a zkušeností formulující poznání a jasnou představu o vylučujících a represivních praktikách, které je ovlivňují a tvarují jejich identity. (Hendl, 2022) Komunikační partneři_ky tak zčásti konstruovali_y svou pozici LGBTQ migranta_ky jakožto oběti, kterou se stali_y na základě své odlišné sexuální orientace či identity, což vedlo k vědomému distancování se od země původu a někdy dokonce i rodiny, přičemž komunikační partneři_ky byli_y nuceni_y hledat domov někde jinde. Zároveň však ale jejich vyprávění v mnohem větší míře prezentovala jakési „příběhy o přežití“ (Marnell, 2020, s. 101), prostřednictvím kterých se komunikační partneři_ky efektivně vypořádávali_y s negativními zkušenostmi z jejich země původu, popřípadě i následně v rámci života v ČR. Můj výzkum tak ukázal, že komunikační partneři_ky konstruují svou pozici LGBTQ migranta_ky mnohem komplexněji než v omezených definicích „obětí své vlastní kultury“, tedy na základě

své zranitelnosti, strachu, studu, osamělosti, rezignace a mnoha dalších negativních emocí formují svou identitu LGBTQ migranta_ky, který_á dokázal_a čelit překážkám nejen s ohledem na svou SOGI, ale také překážkám politickým, náboženským či ekonomickým, přičemž právě jejich překonání je následně činilo silnějšími při procesu migrace a následného začleňování do české společnosti.

Tím chci říct, že ačkoliv měli_y všichni_echny komunikační partneři_ky odlišné životní trajektorie, v jejich výpovědích jsem analyzovala hned několik významných společných momentů ve všech třech diskutovaných fázích jejich života, tedy před migrací, při migraci i po ní, které se vyznačovali_y vzájemným dynamickým působením migrace a SOGI při realizování jejich identity, o kterém mluvil Mole (2021). Kromě specifického vyjednávání SOGI v zemi původu, ze které se ve většině případů stal následně hlavní nebo jeden z důvodů migrace, komunikační partneři_ky také vypovídali_y o své počáteční idealizaci české společnosti, po které následovalo rozčarování, vědomí rizika dvojí stigmatizace i konstrukce dvojího života v souladu s normami a hodnotami jejich rodin žijících v zemi původu, vše prolínaje se s jejich sexuální orientací, genderovou identitou či migračním statutem. Myslím si, že můj výzkum tak úspěšně ukázal, že SOGI hraje v žitých zkušenostech komunikačních partnerů_ek spolu s migrací nezanedbatelnou roli, jelikož se tyto dva aspekty nejen váží na důležité životní momenty komunikačních partnerů_ek (například rozhodnutí migrovat, výběr hostitelské země apod.), ale také figurují při konstruování jejich identit.

Narativy komunikačních partnerů_ek tak zároveň potvrzovaly teorie (ORAM, 2012; Held, 2022) o potřebě zvýšené pozornosti směrem k LGBTQ migrantům_kám a jejich efektivnímu začlenění do společnosti, jelikož jejich socializace je ztížena jejich izolací a jakýmsi balancováním mezi dvěma světy – českou LGBTQ komunitou a zde žijící etnickou menšinou. Dle mého názoru tak komunikační partneři_ky svým zvýznamňováním osamělosti, izolace a neschopnosti efektivní integrace do společnosti poukázali_y na jeden z významných problémů neziskového sektoru, teď mluvím konkrétně o malém povědomí českých NNO o výzvách či problémech, kterým LGBTQ osoby čelí nejen v průběhu migrace, ale v hostitelské zemi i zemi původu, tedy ať už vědomě či nevědomě přehlížejí, že na tyto osoby působí specifické společenské, kulturní a náboženské tlaky ze strany daného státu a jeho společnosti

(ORAM, 2012), přičemž skutečnosti, které vyvstávají na povrch v rámci životních příběhů LGBTQ jednotlivců, zůstávají pro mnoho NNO skryty za jinými, významněji hodnocenými důvody migrace, a sexuální orientace či genderová identita migrantů_ek tak zůstává ve své realitě zcela neviditelná a neuvědomělá. (ibid.) Ačkoliv by se dalo argumentovat tím, že tyto teorie již nejsou aktuální, dovoluji si tvrdit, že v průběhu uplynulých deseti let se situace zásadně nezměnila, minimálně pokud mluvíme o neziskovém sektoru v České republice.

Myslím si, že má práce by mohla být vhodnou inspirací pro další možná uchopení tématu, jichž je mnoho – např. výzkum zahrnující LGBTQ migranty_ky žijící mimo Prahu, výzkum zaměřující se na trans migranty_ky v ČR, výzkum rozšiřující toto téma o další intersekcionalní kategorie (věk, náboženství...) a další. Ačkoliv mne mrzí, že jsem v rámci této práce neměla dostatek prostoru sdílet se čtenáři_kami mou analýzu rozhovorů s pracovníci NNO, které se nějakým způsobem tohoto tématu dotýkají a výstupy z nich v podstatě opisují situaci o nedostatečné reflexi tohoto tématu v neziskovém sektoru, o které mluvím výše, domnívám se, že tato práce může být podnětem českých NNO pro uchopení tématu queer migrace i za rámec právní a sociální pomoci LGBTQ migrantům_kám, tedy ve smyslu realizace projektů a aktivit pro usnadnění socializace těchto migrantů_ek a jejich efektivního začlenění do české společnosti, které je pro ně mnohdy obtížné z mnoha důvodů právě ve vztahu k sexuální orientaci či genderové identitě a jejich původu. Proto bych svou práci ráda zakončila větou, kterou pronesla jedna z komunikačních partnerek v reakci na diskusi o neviditelnosti této skupiny migrantů_ek v českém neziskovém sektoru, která naráží na to, že ačkoliv se LGBTQ migranti_ky mohou zdát jako zanedbatelná, zcela neviditelná skupina, chtějí být vyslyšeni_y minimálně stejně tak, jako jiné skupiny uvnitř skupiny migrujících:

„Co čekají, že si jako uděláme billboard, abychom provokovali celou společnost?“

(Dominika)

Seznam použitých zdrojů

Literatura

- BUTLER, Judith, 1999. *Gender trouble: feminism and the subversion of identity* [online]. London – New York: Routledge [cit. 2022-02-13]. ISBN 0-415-90042-5. Dostupné z: http://lauragonzalez.com/TC/BUTLER_gender_trouble.pdf
- CORNWALL, Susannah, 2011. *Controversies in Queer Theology*. Londýn: SCM Press. ISBN 978-0334043553.
- FOUCAULT, Michael, 1999. Dispozitiv sexuality. *Dějiny sexuality I: Vůle k vědění*. Praha: Hermann, s. 108-115. ISBN 80-238-5090-3.
- FOX, Katherine, 2018. Implementing Hostility and Acceptance: LGBTQ Persecution, Rights, and Mobility in the Context of Western Moral Entrepreneurship. GÜLER, Arzu, Maryna SHEVTSOVA a Denise VENTURI. *LGBTI Asylum Seekers and Refugees from a Legal and Political Perspective*. Švýcarsko: Springer, s. 11-29.
- GIAMETTA, Calogero, 2017. Gender and Sexual Minority Migrants and the Asylum Process in the UK. *The Sexual Politics of Asylum*. 1. NY: Routledge, s. 1-36. ISBN 978-1-315-56118-9.
- GUBA, Egon G. a Yvonna S. LINCOLN, 1994. Competing paradigms in qualitative research. DENZIN, Norman K. a Yvonna S. LINCOLN. *Handbook of qualitative research*. Londýn: SAGE, s. 105-116.
- GÜLER, Arzu, Maryna SHEVTSOVA a Denise VENTURI, 2018. *LGBTI Asylum Seekers and Refugees from a Legal and Political Perspective*. Švýcarsko: Springer. ISBN 978-3-319-91905-8.
- CHAVEZ, Karma R., 2013. Introduction. CHAVEZ, Karma R. *Queer Migration Politics: Activist rhetoric and Coalitional Possibilities*. Urbana, Chicago, and Springfield: University of Illinois, s. 1-10. ISBN 978-0-252-09537-5.
- CHAVEZ, Karma R. a Eithne LUIBHEID, 2020. *Queer and Trans Migrations: Dynamics of Illegalization, Detention, and Deportation* [online], Chicago: University of Illinois Press [cit. 2022-01-29]. ISBN 9780252052194. Dostupné z: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=e000xww&AN=2654109&site=ehost-live>
- ILGA World, 2019. *State-Sponsored Homophobia 2019* [online]. Geneva; ILGA [cit. 2022-02-17]. Dostupné z: https://ilga.org/downloads/ILGA_State_Sponsored_Homophobia_2019.pdf

KLESSE, Christian. 2021. On the government of bisexual bodies: asylum case law and bio politics of bisexual erasure. MOLE, Richard C.M. *Queer Migration and Asylum in Europe* [online]. Londýn: UCL Press, s. 109-131 [cit. 2022-03-12]. ISBN 9781787355811. Dostupné z: <https://library.oapen.org/viewer/web/viewer.html?file=/bitstream/handle/20.500.12657/51806/9781787355811.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

KVALE, Steinar a Svend BRINKMANN, 2009. *Interviews – learning the craft of qualitative research interviewing*. Londýn: SAGE.

LEATHERBY, Gayle, 2003. *Feminist Research In Theory And Practice* [online]. Londýn: Open University Press [cit. 2022-03-17]. ISBN 033520029. Dostupné z: <https://xyonline.net/sites/xyonline.net/files/2019-09/Letherby%2C%20Feminist%20Research%20in%20Theory%20and%20Practice%20%282003%29.pdf>

LUIBHEID, Eithne, 2020. Treated neither with Respect nor with Dignity. LUIBHEID, Eithne a Karma R. CHAVEZ. *Queer and Trans Migrations*. Urbana, Chicago, Springfield: University of Illinois, s. 19-40. ISBN 9780252052194.

MAY, Vivian, 2015. What is Intersectionality?. *Pursuing Intersectionality, Unsettling Dominant Imaginaries*. NY: Routledge: Taylor & Francis Group, s. 18-62. ISBN 9780415808408.

MOHANTY, Chandra Talpade. 2008. „Ještě jednou k textu ‚Očima Západu‘: Feministická solidarita prostřednictvím antikapitalistických úsilí“. In Libora Oates-Indruchová (ed.). *Ženská literární tradice a hledání identit. Antologie angloamerické feministické literární teorie*. Praha: SLON, s. 309–356.

MOLE, Richard C.M. 2021. *Queer Migration and Asylum in Europe* [online]. Londýn: UCL Press [cit. 2022-01-29]. ISBN 9781787355811. Dostupné z: <https://library.oapen.org/viewer/web/viewer.html?file=/bitstream/handle/20.500.12657/51806/9781787355811.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

MRÁZOVÁ, Andrea, 2018. Legal Requirements to Prove Asylum Claims Based on Sexual Orientation: A Comparison Between the CJEU and ECtHR Case Law. GÜLER, Arzu, Maryna SHEVTSOVA a Denise VENTURI. *LGBTI Asylum Seekers and Refugees from a Legal and Political Perspective*. Švýcarsko: Springer, s. 185-207.

RAMAZANOGLU, Caroline a Janet HOLLAND, 2002. Choices and decisions: doing a feminist research project. RAMAZANOGLU, Caroline a Janet HOLLAND. *Feminist methodology: challenges and choices* [online]. Londýn: SAGE, s. 145-164 [cit. 2022-03-17]. ISBN 0761951229. Dostupné z:

<https://xyonline.net/sites/xyonline.net/files/2019-09/Ramazanoglu%2C%20Feminist%20Methodology%20-%20Challenges%20and%20Choices%20%282002%29.pdf>

RUBIN, Herbert J. a Irene S. RUBIN, 2012. *Qualitative Interviewing*. Londýn: SAGE.

SKEGGS, Beverley, 1994. Situating the production of feminist ethnography.
MAYNARD, Mary a June PURVIS. *Researching Women's Life from a Feminist Perspective*. Londýn: Taylor & Francis.

STANBOROUGH, Rebecca, 2020. *She/He/They/Them: Understanding Gender Identity*. USA. Compass Point Books. ISBN 9781474794305.

The Combahee River Collective Statement, 1977. *Combahee River Collective* [online].
Dostupné z:
https://americanstudies.yale.edu/sites/default/files/files/Keyword%20Coalition_Reading_s.pdf

WARNER, Michael, 2000. *The Trouble with Normal: Sex, Politics, and the Ethics of Queer Life*. USA: Harvard University Press. ISBN 978-0-684-86529-4.

Akademické články

BASS, Michiel, 2019. Queer temporalities: The past, present and future of 'gay' migrants from India in Singapore. *Current Sociology* [online]. **67**(2), 206-224 [cit. 2022-06-05]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0011392118792922>

BELL, Jill Sinclair, 2002. Narrative Research in TESOL: Narrative Inquiry: More Than Just Telling Stories. *TESOL Quarterly* [online]. **36**(2), 207-213 [cit. 2022-03-28].
Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/3588331>

BUTLER, Judith, 1988. Performative Acts and Gender Constitution: An Essay in Phenomenology and Feminist Theory. *Theatre Journal* [online]. **40**(4), 519-531 [cit. 2022-02-13]. Dostupné z:
https://www.jstor.org/stable/3207893?seq=12#metadata_info_tab_contents

CANAGARAJAH, Athelstan Suresh, 1996. From critical research practice to critical research reporting. *TESOL Quarterly* [online]. **30**(2), 321-331 [cit. 2022-03-28].
Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/3588146>

CARRILLO, Héctor, 2004. Sexual migration, cross-cultural sexual encounters, and sexual health. *Sexuality Research and Social Policy* [online]. (1), 58–70 [cit. 2022-06-10]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1525/srsp.2004.1.3.58>

CONNELLY, Michael a Jean CLANDININ, 1990. Stories of Experience and Narrative Inquiry. *Educational Researcher* [online]. **19**(5), 2-14 [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/1176100>

CRENSHAW, Kimberle, 1991. Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence against Women of Color. *Stanford Law Review* [online]. **43**(6), 1241-1299 [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/1229039?seq=1#metadata_info_tab_contents

DHOEST, Alexander, 2019. Learning to be gay: LGBTQ forced migrant identities and narratives in Belgium. *Journal of Ethnic & Migration Studies* [online]. **45**(7), 1075-1089 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: 10.1080/1369183X.2017.1420466

DONATO, Khatarine M. a kolektiv, 2006. A Glass Half Full? Gender in Migration Studies. *The International Migration Review* [online]. **40**(1), 3-26 [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/27645577?seq=20#metadata_info_tab_contents

GORMAN-MURRAY, Andrew, 2007. Rethinking queer migration through the body. *Social and Cultural Geography* 8(1): 105–121. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/14649360701251858>

GORMAN-MURRAY, Andrew, 2009. Intimate mobilities Emotional embodiment and queer Migration. *Social and Cultural Geography* [online]. **10**(4), 441–460. [cit. 2022-02-05] Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/14649360902853262>

HANCOCK, Ange-Marie, 2013. Empirical Intersectionality: A Tale of Two Approaches. *U.C. Irvine Law Review* [online]. **3**(6), 259–294. [cit. 2022-02-13] Dostupné z: <https://scholarship.law.uci.edu/ucilr/vol3/iss2/6>

HELD, Nina, 2022. “As queer refugees, we are out of category, we do not belong to one, or the other”: LGBTIQ+ refugees’ experiences in “ambivalent” queer spaces. *Ethnic and Racial Studies* [online]. [cit. 2022-06-08]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/01419870.2022.2032246>

HILLER, Lotte J., 2021. Queer asylum politics of separation in Germany: homonationalist narratives of safety. *Gender, Place & Culture* [online]. 1-22 [cit. 2022-06-10]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/0966369X.2021.1931048>

HOPKINSON, Rebecca A., 2016. Persecution Experiences and Mental Health of LGBT Asylum Seekers. *Journal of Homosexuality* [online]. **64**(12), 1650-1666 [cit. 2022-06-08]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/00918369.2016.1253392>

JORDAN, Sharalyn a Chris Morrissey AHOLA, 2013. "On what grounds?" LGBT asylum claims in Canada. *Forced migration review* [online]. (42), 9-11 [cit. 2022-06-08]. ISSN ISSN 1460-9819. Dostupné z:

<https://www.fmreview.org/sites/fmr/files/FMRdownloads/en/fmr42full.pdf>

KAHN, Sarilee a Edward ALESSI, 2018. Coming Out Under the Gun: Exploring the Psychological Dimensions of Seeking Refugee Status for LGBT Claimants in Canada. *Journal of Refugee Studies* [online]. 31(1), 22–41 [cit. 2022-06-10]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/jrs/fex019>

KOSTENSIUS, Catrine, 2021. From Hell to Heaven? Lived experiences of LGBTQ migrants in relation to health and their reflections on the future. *Culture, Health & Sexuality* [online]. 1(13). [cit. 2022-06-04]. Dostupné z: [10.1080/13691058.2021.1983020](https://doi.org/10.1080/13691058.2021.1983020)

KŘÍŽKOVÁ, Alena, 2001. Generován identita – Základní definice, konstrukce, koncepty. *Gender a výzkum* [online]. 2(3), 1-2 [cit. 2022-02-10]. Dostupné z: <https://www.genderonline.cz/pdfs/gav/2001/03/01.pdf>

KŘÍŽKOVÁ, Alena a Hana HAŠKOVÁ, 2018. Intersekcionalní přístup ve zkoumání sociálních nerovností. *Gender a výzkum* [online]. 19(2), 3-10 [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://www.genderonline.cz/pdfs/gav/2018/02/01.pdf>

LEWIS, Rachel A., 2014. "Gay? Prove it": The politics of queer anti-deportation activism. *Sexualities* [online]. 17(8), 958-975 [cit. 2022-04-02]. Dostupné z: <https://doi.org.ezproxy.is.cuni.cz/10.1177/1363460714552253>

LEWIS, Rachel A. a Nancy A. NAPLES, 2014. Introduction: Queer migration, asylum, and displacement. *Sexualities* [online]. 17(8), 911-918 [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: [10.1177/1363460714552251](https://doi.org/10.1177/1363460714552251)

LUTZ, Helma, 2010. Gender in the Migratory Process, *Journal of Ethnic and Migration Studies* [online]. 36(10), 1647-1663 [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: [10.1080/1369183X.2010.489373](https://doi.org/10.1080/1369183X.2010.489373)

LUTZ, Helma a Anna AMELINA, 2010. Gender in Migration Studies: From Feminist Legacies to Intersectional, Post- and Decolonial Prospects. *Journal of Migration Research* [online]. 1(1), 55-73 [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: <https://journals.ub.uni-osnabrueck.de/index.php/zmf/article/view/97>

MARNELL, John, 2021. 'It's about being safe and free to be who you are': Exploring the lived experiences of queer migrants, refugees and asylum seekers in South Africa. *Sexualities* [online]. 24(1-2), 86-110 [cit. 2022-06-05]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/1363460719893617>

- McCALL, Leslie, 2005. The Complexity of Intersectionality. *Signs* [online]. **30**(3), 1771-1800 [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: 10.1086/426800
- NAWYN, Stephanie J., 2010. Gender and Migration: Integrating Feminist Theory into Migration Studies. *Sociology Compass*[online]. **4**(9), 749-765 [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: 10.1111/j.1751-9020
- OAKLEY, Ann, 1998. Gender, methodology and people's ways of knowing: some problems with feminism and the paradigm debate in social science. *Sociology*. **32**(4), 707-732.
- PRODOLLIET, Simone, 1999. Spezifisch weiblich: Geschlecht und Migration: Ein Rück- blick auf die Migrationsforschung. *Zeitschrift für Frauenforschung*. **17**(1/2), 26–42.
- ROBBINS, Joel, 2013. Beyond the suffering subject: toward an anthropology of the good. *The Journal of the Royal Anthropological Institute* [online]. **19**(3), 447-462 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/42001631>
- SHIDLO, Ariel a Joanne AHOLA, 2013. Mental health challenges of LGBT forced migrants. *Forced migration review* [online]. (42), 9-11 [cit. 2022-06-08]. ISSN 1460-9819. Dostupné z: <https://www.fmreview.org/sites/fmr/files/FMRdownloads/en/fmr42full.pdf>
- TROJAN, Ondřej, 2010. Falopletysmografie a vulvopletysmografie. WEISS, Petr. *Sexuologie*. Praha: Grada, s. 561-572. ISBN 978-80-247-2492-8.
- VALENZUELA, Cristian, 2021. 'The gay person always looks for the big European city': the sexual migration of Latin American gay men in London. MOLE, Richard C.M. *Queer Migration and Asylum in Europe* [online]. Londýn: UCL Press, s. 27-56 [cit. 2022-03-19]. ISBN 9781787355811. Dostupné z: <https://library.oapen.org/viewer/web/viewer.html?file=/bitstream/handle/20.500.12657/51806/9781787355811.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- VUCKOVIC JURIS, Tanja, 2022. A lesbian, gay and bisexual migration tale: On the role of intimate citizenship for transforming sexual subjectivities. *Sexualities* [online]. [cit. 2022-06-10]. Dostupné z: doi:<https://doi.org/10.1177/13634607221103207>
- YEO, Alice, Robin LEGARD, Jill KEEGAN, Kit WARD, Carol MCNAUGHTON NICHOLLS a Jane LEWIS, 2014. In-depth interviews. RITCHIE, Jane, Jane LEWIS, Carol MCNAUGHTON NICHOLLS a Rachel ORMSTON. *Qualitative Research Practice*. 2nd. Londýn: SAGE, s. 237-277. ISBN 9781446209110.

YUVAL-DAVIS, Nina, 2006. Belonging and the politics of belonging. *Patterns of Prejudice* [online]. **40**(3), 197-214 [cit. 2022-06-08]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/00313220600769331>

Elektronické zdroje

AYDINER, Cihan, 2020. The Implications of Gender on International Migration. In: *Beyond The Horizon* [online]. Zaventem: BtH [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: <https://behorizon.org/the-implications-of-gender-on-international-migration/>

Cizinci v ČR [online], 2022. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <https://www.cizinci.cz/web/cz/uvod>

COLLINS, Cory, 2019. Is Queer OK to Say? Here's Why We Use It. In: *Learning for Justice* [online]. USA: Southern Poverty Law Center [cit. 2022-02-11]. Dostupné z: <https://www.learningforjustice.org/magazine/is-queer-ok-to-say-heres-why-we-use-it>

ČT 24, 2010. EU viní české úřady z homofobie. Kvůli měření penisů. In: *Česká televize* [online]. Praha: Česká televize 1996-2021 [cit. 2022-03-24]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1299164-eu-vini-ceske-urady-z-homofobie-kvuli-mereni-penisu>

Gender and Migration, 2021. In: *Migration Data Portal* [online]. Berlin: Global Migration Data Portal [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <https://www.migrationdataportal.org/themes/gender-and-migration>

Gender and Migration, 2022. In: *IOM* [online]. International Organization for Migration [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.iom.int/gender-and-migration>

GRINBERG, Emanuella, 2019. What The 'Q' in LGBTQ Stands For, and Other Identity Terms Explained. In: *CNN* [online]. USA: CNN [cit. 2022-02-09]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/interactive/2019/06/health/lgbtq-explainer/>

HRW, 2022. #Outlawed: The Love That Dare Not Speak Its Name” [online]. *Human Rights Watch* [cit. 2022-02-17]. Dostupné z: http://internap.hrw.org/features/features/lgbt_laws/

Migraceonline.cz, 2022. Prague Pride zřizuje email a rozcestník pro potřebné i ty, co pomoc nabízejí. In: *Migraceonline.cz* [online]. Praha: Multikulturální centrum Praha [cit. 2022-06-10]. Dostupné z: <https://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/prague-pride-zrizuje-email-a-rozcestnik-pro-potrebne-i-ty-co-pomoc-nabizeji>

Mluvme spolu (o migraci), 2019. In: *Sdružení pro integraci a migraci* [online]. Praha: SIMI [cit. 2022-02-16]. Dostupné z: https://www.migrace.com/adm/_upload/docs/081_simi_rocenka_100x210-2_1567083750.pdf

MV ČR, 2021a. Průběh správního řízení o udělení mezinárodní ochrany. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha: MV ČR [cit. 2022-03-24]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/podrobnejsi-informace-o-prubehu-spravniho-rizeni-o-udeleni-mezinarodni-ochrany.aspx>

MV ČR, 2021b. Ministerstvo vnitra důrazně odmítá tvrzení některých médií. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha: MV ČR [cit. 2022-03-24]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/ministerstvo-vnitra-durazne-odmita-tvrzeni-nekterych-medii.aspx>

OCHA, 2022. Five reasons why gender matters for migrants' rights. In: *OCHA* [online]. Reliefweb [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://reliefweb.int/report/world/five-reasons-why-gender-matters-migrants-rights>

Sdružení pro integraci a migraci [online], 2022. Praha: <https://www.migrace.com> [cit. 2022-03-18]. Dostupné z: <https://www.migrace.com>

What is gender research?, 2015. In: *Kilden genderresearch.no* [online]. Norsko: Kilden genderresearch.no [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://kjonnsforskning.no/en/2015/09/what-gender-research>

Zprávy, statistiky, strategie, příručky, slovníky

CÍSAŘ, Ondřej a Kateřina VRÁBLÍKOVÁ, 2012. *LGBT aktivismus v České republice: historie, organizace a aktivisté*. Praha: Sociologický ústav, v.v.i. AV ČR.

Čtvrtletní zpráva o migraci – IV, 2021. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/ctvrtletni-zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace.aspx>

FRA, 2009. *Homophobia and Discrimination on Grounds of Sexual Orientation and Gender Identity in the EU Member States: Part II - The Social Situation* [online]. European Union Agency for Fundamental Rights [2022-06-05]. Dostupné z: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/397-FRA_hdgso_report_part2_en.pdf

Glossary on Sexual Orientation, Gender Identity or Expression and Sex Characteristics. 2022. *Rada Evropy* [online]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/glossary-on-sogiesc-because-words-matter-en/1680a1f110>

Migration and Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex (LGBTI) People: Module for Awareness-Raising and Training of Public Institutions, Social Organizations, and LGBTI Collectives and Activists in the Mesoamerican Region., 2016. San José, Costa Rica: IOM. ISBN 978-9968-542-70-8

Organization for Refuge, Asylum & Migration (ORAM), 2012. *Opening Doors: A Global Survey of NGO Attitudes Towards LGBTI Refugees & Asylum Seekers* [online]. ORAM [cit. 2022-05-06]. Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/524d418f4.html>

OSN, 2011. RES/17/19 Human rights, sexual orientation and gender identity [online]. *A/HRC/RES/17/19* [cit. 2022-02-17]. Dostupné z: <https://www.right-docs.org/doc/a-hrc-res-17-19/?path=doc/a-hrc-res-17-19>

OSN Free & Equal, 2015. International Human Rights Law and Sexual Orientation & Gender Identity [online]. *OSN Free & Equal* [cit. 2022-02-17]. Dostupné z: <https://www.unfe.org/wp-content/uploads/2017/05/International-Human-Rights-Law.pdf>

Policies and challenges to promote the inclusion and participation of LGBTIQ+ migrants, 2021. In: *European Website on Integration* [online]. Urban Agenda Partnership on Inclusion of Migrants and Refugees [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/migrant-integration/library-document/webinar-report-policies-and-challenges-promote-inclusion-and-participation-lgbtqi_en

Resettlement Assessment Tool: Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender and Intersex Refugees, 2013. UNHCR [online]. Dostupné z: <https://www.unhcr.org/51de6e5f9.pdf>

Sectoral Brief: Gender and Migration, 2020. Luxembourg: European Institute for Gender Equality. ISBN 978-92-9470-970-7.

Statistická příloha ke Čtvrtletní zprávě o migraci – IV, 2021. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/ctvrtletni-zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace.aspx>

The Yogyakarta Principles, 2007. *Refworld* [online]. Dostupné z: <https://www.refworld.org/pdfid/48244e602.pdf>

VALDROVÁ, Jana, Blanka KNOTKOVÁ-ČAPKOVÁ a Pavla PACLÍKOVÁ, 2010. *Kultura genderově vyváženého vyjadřování*. MŠMT.

Zákony, směrnice, soudní rozhodnutí

Rozhodnutí č. 1066/2007: Azyl: Homosexualita jako důvod poskytnutí azylu; opatření působící psychický nátlak, 2007. In: *Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu*. Brno: Nejvyšší správní soud, V, číslo 2. Dostupné také z: <https://sbirka.nssoud.cz/cz/azyl-homosexualita-jako-duvod-poskytnuti-azylu-opatreni-pusobici-psychicky-natlak.p1061.html>

Směrnice Rady 2004/83/ES, 2004. In: Lucembursko: Úřední věstník Evropské unie, Dokument 32004L0083. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32004L0083>

Zákon o azylu, 2000. Praha: Parlament České republiky, ročník 1999, číslo 325. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-325#cast1>

Zákon o dočasné ochraně cizinců, 2004. Praha: Parlament České republiky, ročník 2003, číslo 221. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-221>